

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง

วรัญญาภรณ์ ศรีสุวรรณค์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2550

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว

ชื่อเรื่อง

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง

โดย

วรัญญาภรณ์ ศรีสุวรรณค์

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา)

วันที่... ๒... เดือน... ๒๕๖๖... พ.ศ. ๒๕๖๖

กรรมการที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

วันที่... 16... เดือน... ๓๐... พ.ศ. ๒๕๖๖

กรรมการที่ปรึกษา

.....
(อาจารย์ทรงศักดิ์ ภูน้อย)

วันที่... ๒... เดือน... ๓๐... พ.ศ. ๒๕๖๖

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา)

วันที่... ๒... เดือน... ๒๕๖๖... พ.ศ. ๒๕๖๖

สำนักงานบัณฑิตศึกษารับรองแล้ว

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

ประธานคณะกรรมการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่... 16... เดือน... ๓๐... พ.ศ. ๒๕๖๖

ชื่อเรื่อง	ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง
ชื่อผู้เขียน	นางสาววรัญญาภรณ์ ศรีสุวรรณค์
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงการจัดกิจกรรมนันทนาการภายในวนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 2) เพื่อศึกษาผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง 3) เพื่อเปรียบเทียบกิจกรรมนันทนาการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ประจำวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง จำนวน 10 คน ประธานและคณะกรรมการบริหารชุมชน ที่มีเขตรับผิดชอบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 5 บ้านต้นด้อย, หมู่ 8 บ้านทรายไหลเหมืองและหมู่ 10 บ้านไร่ศิลาทอง หมู่บ้านละ 8 คน รวม 24 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 10 คน รวม 44 คน จัดเป็นการศึกษาแบบองค์รวมของกลุ่มเป้าหมายการวิจัยโดยเน้นการบูรณาการระดับชุมชน ซึ่งเป็นความร่วมมือกันระหว่างผู้วิจัย ผู้ให้ข้อมูล และหน่วยงานที่มีส่วนได้เสียกับงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์ ซึ่งทั้งสองวิธีจะถูกใช้ดำเนินการวิจัยไปพร้อมกัน

ผลการวิจัยพบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อสิ่งแวดล้อม โดยผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ามีกิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมการเดินชมวิวทิวทัศน์และกิจกรรมพักผ่อน มีผลให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการปรากฏตัวของสัตว์มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ในขณะที่ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า และปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ส่วนความหนาแน่นของพืชคลุมดินและความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ส่วนผลการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อสังคมและเศรษฐกิจ พบว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการเดินทาง กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมการเดินชมวิเวททัศน์และกิจกรรมพักผ่อน มีผลให้เกิดความสามัคคีในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นและรายได้ของคนในชุมชนเพิ่มสูงขึ้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่เดียวกันปัญหาอาชญากรรมและปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

สำหรับการเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกิจกรรมการเดินทาง การเดินศึกษาธรรมชาติ การเดินชมวิเวททัศน์ และการพักผ่อน ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเมื่อเทียบกับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อสังคมและเศรษฐกิจ พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมมีผลต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในทางที่ดีกว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและเศรษฐกิจ อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.05$

Title	Impact of Ecotourism and Recreation Activities in Mon Phrayachae Forest Park, Lampang Province
Author	Miss Waranyaphorn Srisawan
Degree of	Master of Arts in Recreation and Tourism Management
Advisory Committee Chairperson	Associate Professor Dr. Weeraphon Thongma

ABSTRACT

The purposes of this study were to investigate the following: 1) recreational activities in Mon Phrayachae forest park; 2) impact of recreational activities towards the forest park informed by respondents; and 3) a comparative study on recreational activities affecting the environmental, social, and economic aspects as perceived by 10 Mon Phrayachae forest park staff, the president, and the administrative community committee from 3 villages – 8 people each. Also, 10 staff of Phichai sub-district administration, Muang district, Lampang province were included as respondents in this study. The study focused on integration in a community level. Interview schedule was used as a tool for data collection. This was done through group discussion and observation.

Results of the study revealed that trekking tour and overnight camping activities effected the conciousness on the conservation of national resources and environment. Also, the appearance and propagation of wildlife and flora had changed in positive way. However, it was found that there was no change of the density of cover plants and the varieties of plants. In the case of the impact of recreational and ecotourism activities, it was found that trekking tour and overnight camping had a positive influence on the unity of the community. That was, local people had more income and the price of their land was higher than before. Whereas, there were more crimes than before. Lastly, it was also found that the respondents had agreed on recreational and ecotourism activities affecting national environment rather than social and economic aspects.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเนื่องจากความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช กรรมการที่ปรึกษา และอาจารย์ทรงศักดิ์ ภูน้อย กรรมการที่ปรึกษา ที่ให้คำแนะนำและ ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาการศึกษาและการทำวิจัยจนงานนี้สำเร็จ สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสามท่านเป็นอย่างสูง รวมทั้งอาจารย์ขวัญนภา สุขคร ประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ ทำให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง โดยเฉพาะคุณพยนต์ ยะวิญชาญ ที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นในการทำวิจัย ขอขอบคุณประธานและคณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน ของทั้ง 3 หมู่บ้าน รวมถึงเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปางทุกท่านที่ให้ความ ร่วมมือในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและน้อมรำลึกถึงคุณพ่อเจริญ ศรีสุวรรณค์ และคุณแม่องค์นิตย์ สิทธิวัง ที่วางรากฐานทางการศึกษาให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ ได้อบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทปัญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตแก่ข้าพเจ้า รวมทั้งเพื่อน ๆ รุ่น 1 และ รุ่น 2 ทุกคน ที่ขาดไม่ได้คือ ขอขอบคุณพี่ ๆ และเพื่อน ๆ ชาวสวนดุสิตทุกคนที่ให้กำลังใจใน การศึกษาและทำงานวิจัยชิ้นนี้เสมอมา ขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

วรัญญาภรณ์ ศรีสุวรรณค์

ตุลาคม 2550

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(6)
สารบัญ	(7)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(10)
สารบัญตารางผนวก	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ข้อจำกัดของการวิจัย	4
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	6
ข้อมูลทั่วไปของวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง	6
การนันทนาการ	8
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	12
ผลกระทบจากนันทนาการและการท่องเที่ยว	20
การรับรู้ของมนุษย์	28
ภาคสรุป	32
กรอบแนวคิดในการวิจัย	33
สมมติฐานการวิจัย	33
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	34
สถานที่ดำเนินการวิจัย	34
ผู้ให้ข้อมูล	34
ตัวแปรและการวัดค่าตัวแปร	35

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	35
การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ	36
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	37
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	38
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	39
ตอนที่ 1 รูปแบบของการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง	39
ตอนที่ 2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจจาก การจัดกิจกรรมนันทนาการ	62
ตอนที่ 3 เปรียบเทียบผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจตามการ รับรู้ของผู้ให้ข้อมูล	96
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	101
สรุปผลการวิจัย	101
อภิปรายผลการวิจัย	108
ข้อเสนอแนะ	110
บรรณานุกรม	113
ภาคผนวก	117
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	118
ภาคผนวก ข ผลการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability)	127
ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย	131

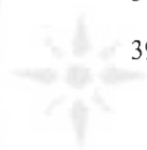
สารบัญญัตราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินป่าต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	65
2	จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินป่าต่อสังคมสังคมและเศรษฐกิจ	69
3	จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	73
4	จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	77
5	จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมชมวิวทิวทัศน์ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	82
6	จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมชมวิวทิวทัศน์ต่อสังคมสังคมและเศรษฐกิจ	86
7	จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมพักผ่อนต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	90
8	จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมพักผ่อนต่อสังคมสังคมและเศรษฐกิจ	94
9	การเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	100

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	16
2 แผนผังแสดงกระบวนการของการรับรู้สัมผัสและการรับรู้	28
3 ป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้านทรายใต้ซึ่งเป็นเส้นทางเดินป่าเส้นทางแรก	40
4 ป้ายบอกทางไปคอยฝรั่งซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของกิจกรรมเดินป่า	41
5 สภาพเส้นทางเดินป่าเส้นทางแรก	41
6 สภาพเส้นทางเดินป่าเส้นทางที่สอง	42
7 นกแซงแซว	45
8 กระจอก	46
9 กระจ่างป่า	46
10 ลิงวอก	47
11 งูหลาม	47
12 สถานที่ที่ 1 ลานจอดรถและจุดบอกทางเข้าเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	48
13 สถานที่ที่ 2 ชุ่มดอกเห็ด	49
14 สถานที่ที่ 4 จุดไม้มะค่าใหญ่	49
15 สถานที่ที่ 5 ไม้ตัวบ่งชี้ป่าเบญจพรรณ	50
16 สถานที่ที่ 6 เฟิร์นขึ้นได้เฉพาะในที่ชื้นเท่านั้นหรือ?	52
17 มอส	52
18 สถานที่ที่ 7 การศึกษาพรรณไม้ใหญ่	53
19 สถานที่ที่ 8 สังคมเล็ก ๆ ของปลวกที่มีความสำคัญยิ่งต่อป่า	53
20 สถานที่ที่ 9 จุดบ่อสองพี่น้อง	54
21 ดินตุ๊กแก	55
22 ไลเคน	55
23 ยมหิน	56
24 ศาลาชมวิว	56
25 ศาลาชมวิวถ่ายจากด้านล่างขึ้นไป	56
26 เส้นทางลงเขาสำหรับชมวิววิวทัศน์	57

ภาพ	หน้า	
27	เส้นทางเดินเท้าชมวิวิวิททัศน์	57
28	พื้นที่สำหรับชมพันธุ์ไม้และวาดรูป	57
29	โต๊ะสำหรับรับประทานอาหารในบริเวณศาลาชมวิว	57
30	ลานหน้าวัดม่อนพระยาแช่	58
31	ลานสนบนคอยฝรั่ง	58
32	อ่างเก็บน้ำห้วยโจ้	59
33	ลานข้างล่างของศาลาชมวิว	59
34	บริเวณทางเดินที่พักผ่อน	60
35	การเดินทางไกล	60
36	การทำกิจกรรมรอบกองไฟ	60
37	การไต่เชือกเข้าฐาน	61
38	วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำอาหาร	61
39	การปลูกป่า	61

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
จำนวน ๒๕๐๐๐
กทอ ลมุด

สารบัญตารางผนวก

ตารางผนวก	หน้า
1 ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของข้อความเกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง	128

บทที่ 1

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตามยุคสมัยของข้อมูลข่าวสารและโลกาภิวัตน์ ทุกคนต้องขวนขวายริบเร่และเป็นสังคมผู้บริโภคมุ่งเน้นการหารายได้หรือวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีกว่า อย่างไรก็ตามคนไทยได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงเมื่อเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ตั้งแต่กลางปีพ.ศ. 2540 ส่งผลกระทบทำให้สังคมปั่นป่วน สร้างปัญหาด้านจิตใจและสุขภาพจิตเกิดความเครียดทางสังคมที่ส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อเศรษฐกิจการดำเนินงานลดลงทำให้ภาวะการว่างงานมาก เกิดเวลาว่างมากขึ้น พร้อมกับความเครียดของบุคคลเพิ่มเป็นทวีคูณ (สมบัติ กาญจนกิจ, 2544: 1) ดังนั้นการใช้เวลาว่างหรือเวลาอิสระในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายตามความสมัครใจและสนใจ เพื่อก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ ลดความเครียดทางสังคมและส่งเสริมสุขภาพกายและจิตให้ดีขึ้น เพื่อสร้างเสริมกำลังใจและสร้างความสมดุลของชีวิต

กิจกรรมนันทนาการเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ทั้งนี้เพราะว่า กิจกรรมนันทนาการสามารถใช้เป็นสื่อในการพัฒนาความเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาและสังคมของประชาชน กิจกรรมนันทนาการส่งเสริมพัฒนาชุมชนและสังคมในด้านคุณภาพชีวิตจากช่วงเวลาว่างหรือเวลาอิสระ กิจกรรมนันทนาการส่งเสริมให้บุคคลและชุมชน ได้มีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมกลุ่มที่มีความสนใจหรือความต้องการร่วมกัน ส่งผลต่อการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ การเป็นส่วนหนึ่งของทีม นอกจากนี้กิจกรรมนันทนาการยังช่วยส่งเสริมการสร้างประสบการณ์ชีวิตและประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้แก่บุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างมากอีกด้วย (บรรเทิง เกิดปรำงค์และเจษฎา เจียรระนัย, 2544: 54)

วนอุทยานแห่งชาติเป็นองค์กรหนึ่งของรัฐซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือเป็นแหล่งนันทนาการธรรมชาติขนาดใหญ่ที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์และจัดบริการด้านนันทนาการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชน (สมบัติ กาญจนกิจ, 2542: 225) อย่างไรก็ตามการจัดนันทนาการในแต่ละแบบจึงต้องขึ้นอยู่กับความเฉพาะของสังคมหรือบุคคลที่เข้าร่วมว่าด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคลทักษะความสามารถ ข้อจำกัดในเรื่องสมรรถภาพร่างกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี สถานที่ โอกาสเวลาและอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องพิจารณาในการจัดรูปแบบกิจกรรมนันทนาการให้เหมาะสมกับการจัดพื้นที่และชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (พีระพงษ์ บุญศิริ, 2542: 61)

ปัญหาการวิจัย

ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ส่วนใหญ่ตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม อันเป็นผลจากการใช้พื้นที่ท่องเที่ยวโดยไม่ได้คำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ขาดความพร้อมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์และหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน สตินธุ์ สโรบล (2546: 229) ได้กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ (economic tourism) มิได้คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเท่าที่ควร ในทางตรงกันข้ามมีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นรวมทั้งสถานที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุมาเป็นต้นทุนหรือเป็นจุดขาย โดยไม่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาทางด้านสังคม การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การรักษาคุณภาพของระบบนิเวศ รวมทั้งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นเท่าที่ควร นอกจากนี้ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2530 อ้างใน สตินธุ์ สโรบล, 2546: 40) ได้ชี้ว่า การท่องเที่ยวที่ดีมีความเหมาะสมและเป็นที่พึงประสงค์มีปัจจัยองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ (1) ต้องไม่ทำลายศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ไม่มองศิลปวัฒนธรรมว่าเป็นสินค้าและเอื้ออำนวยต่อการดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น (2) ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของท้องถิ่นและ (3) ผู้มาเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่นเกิดความเข้าใจอันดี เกิดมิตรภาพมีความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติไม่ใช่เพียงแค่ออกไปแล้วดูอัลบั้มเท่านั้น อีกปัญหาหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวคือ การจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะเกิดผลตามมาจากกิจกรรมหรือจากนักท่องเที่ยว ทั้งทางบวกและลบ ในด้านของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

จากปัญหาต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าในแง่ของการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดผลที่จะตามมาต่อสิ่งแวดล้อม สังคม-วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ซึ่งวนอุทยานม่อนพระยาแช่ ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจที่อยู่ใกล้ชุมชน โดยอยู่ห่างจากเขตอำเภอเมืองประมาณ 6 กิโลเมตร ในวนอุทยานแห่งนี้มีนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลายทั้ง กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมชมวิวทิวทัศน์ กิจกรรมพักผ่อนและพักผ่อนรับประทานอาหาร เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาผลงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่านได้ข้อสรุปว่า ในแหล่งท่องเที่ยวหรือในพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ว่าในรูปแบบใดก็ตามย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งบวกและลบต่อพื้นที่หรือชุมชนนั้น ๆ ซึ่งวนอุทยานม่อนพระยาแช่ ก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการจัดกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการที่มีต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อที่จะนำไปสู่ผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมนันทนาการให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับ ผลกระทบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาถึงการจัดกิจกรรมนันทนาการภายในวนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อทราบผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง
3. เปรียบเทียบกิจกรรมนันทนาการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อบุคคลหรือหน่วยงานดังต่อไปนี้

1. หัวหน้าวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการจัดรูปแบบกิจกรรมนันทนาการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้
2. ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ 13 (สาขาลำปาง) สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้
3. นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สามารถนำผลงานวิจัยในครั้งนี้ไปปรับแผนและนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะผลกระทบจากการจัดกิจกรรมเดินป่ากิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมชมวิวาททัศน์ และกิจกรรมพักผ่อน ตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ในด้านของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและเศรษฐกิจ

2. ผู้ให้ข้อมูลคือ เจ้าหน้าที่ประจำวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง และกลุ่มผู้นำชุมชนรวมถึงเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง
3. การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2548 ถึง กุมภาพันธ์ 2549 รวมเวลา 4 เดือนเท่านั้น

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ของวนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยจึงไม่สามารถนำไปเป็นหลักสากล (generalization) หรือเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ได้
2. การจัดเก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ในการเก็บข้อมูล ดังนั้นผู้วิจัยจะต้องมีผู้ช่วยสัมภาษณ์ในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้สัมภาษณ์แต่ละคนมีความสามารถในการสัมภาษณ์ที่แตกต่างกัน ตลอดจนอาจมีผลต่อผู้ให้ข้อมูลเพราะผู้สัมภาษณ์ อาจแสดงความคิดเห็นของตนเองออกไปโดยไม่ได้เจตนาทำให้ข้อมูลที่ได้มาผิดพลาด

นิยามศัพท์

กิจกรรมนันทนาการ หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลเข้าร่วมด้วยความสมัครใจอย่างมีความพึงพอใจพร้อมความสุขเป็นพื้นฐาน โดยการแสดงออกที่เป็นธรรมชาติของแต่ละบุคคลตามความต้องการและความสนใจต่อการแสวงหาความสุขในเวลาว่างที่มีอยู่ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นและสังคมนั้น (บรรเทิง เกิดปรำงค์ และเจษฎา เจียรน้อย, 2544: 46)

วนอุทยาน หมายถึง พื้นที่ขนาดเล็กที่จัดขึ้นเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจมีความสำคัญในระดับท้องถิ่น เช่น น้ำตก หุบเหว หน้าผา ถ้ำ หรือหาดทราย เป็นต้น ในสถานที่ต่าง ๆ เหล่านี้จะได้รับการปรับปรุงและตกแต่งให้เหมาะสมกับการพักผ่อนของประชาชน (ชูชีพ เยาวพัฒน์, 2543: 131)

ผลกระทบจากกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (นำชัย ทนุผล, 2543: 5) ที่ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ที่มีอยู่เดิมเกิดการเปลี่ยนแปลง

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการในการแปลความหมายที่เกิดขึ้นภายในร่างกายเกิด การรับสัมผัสจากสิ่งเร้าทั้งหลาย ในการแปลความหมายของสมองจะถูกต้องละเอียดและชัดเจนมาก น้อยเพียงใดจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิม ความรู้ที่สะสมไว้ ความจำ ความเชื่อ ทัศนคติ และ ค่านิยม ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล (เต็มศักดิ์ กทวณิช, 2546: 127)

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายศึกษาถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมนันทนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผู้วิจัยได้ตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของวนอุทยานม่อนพระยาแช่

การนันทนาการ

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลกระทบของนันทนาการและการท่องเที่ยว

การรับรู้ของมนุษย์

ข้อมูลทั่วไปของวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง

ประวัติความเป็นมา

เมื่อปี พ.ศ. 2525 พระอินทวิชาจารย์ เจ้าคณะจังหวัดลำปาง เป็นผู้มีความคิดริเริ่มที่ให้ทางราชการเข้าไปดำเนินการดูแล บำรุงรักษา พื้นที่บริเวณวัดม่อนพระยาแช่ และพื้นที่ป่ารอบ ๆ วัด และจัดตั้งเป็นสวนรุกขชาติหรือวนอุทยาน เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อรักษาสภาพป่าไม้ไว้มิให้ถูกทำลายลงไป ต่อมาในปีเดียวกันนั้น สำนักงานป่าไม้เขตลำปางจึงได้ให้เจ้าหน้าที่ออกสำรวจเบื้องต้นและรังวัดกำหนดขอบเขตพื้นที่ และได้เสนอเรื่องไปยังกรมป่าไม้เพื่อขอจัดตั้งเป็น “วนอุทยานสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ครบ 50 ปี ม่อนพระยาแช่” ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยาง-แม่อาจ อยู่ห่างจากตัวจังหวัดลำปาง ประมาณ 6 กิโลเมตร มีถนนตัดผ่านกลางวนอุทยานฯ ประกอบด้วยวัดม่อนพระยาแช่ มีพระธาตุหรือเจดีย์ตั้งอยู่บนยอดเขา เป็นปูชนียสถานอันเป็นที่เคารพสักการะบูชาของชาวลำปาง และยังเป็นจุดที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของเมืองลำปางได้ ต่อมากรมป่าไม้โดยกองอุทยานแห่งชาติ ได้อนุมัติให้จัดตั้งเป็นวนอุทยาน โดยมีชื่อว่า “วนอุทยานม่อนพระยาแช่” เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2526 มีพื้นที่ทั้งหมด 2,954 ไร่ ซึ่งมีประชาชน นิสิต นักศึกษา สามารถใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจและศึกษาธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

ต่อมาสำนักงานป่าไม้เขตลำปาง ได้ส่งเรื่องให้กรมป่าไม้พิจารณาตามหนังสือสำนักงานป่าไม้เขตลำปาง ที่ กษ 0721/210 ลงวันที่ 17 มกราคม 2544 เรื่อง รายงานการสำรวจขยายอาณาเขตวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง เพิ่มเติม จากเดิมพื้นที่ 2,954-0-00 ไร่ ขอเพิ่ม

15,625-0-00 ไร่ รวมเป็น 18,579-0-00 ไร่ เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้มีมติเห็นชอบในการขยายพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอีก แห่งหนึ่งของจังหวัดลำปาง และสำนักงานป่าไม้เขตลำปางได้พิจารณาแล้วเห็นชอบที่จะขยายพื้นที่ เขตวนอุทยานฯ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติเพิ่มเติม และกรมป่าไม้ได้มีคำสั่งที่ 1265/2544 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2544 เรื่อง ขยายพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ซึ่งกรมป่าไม้พิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และเพื่อ เป็นการพักผ่อน ศึกษา ค้นคว้าทางธรรมชาติ จึงให้ขยายพื้นที่วนอุทยานฯ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ยางและป่าแม่อาจ ท้องที่ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง รวมเป็นเนื้อที่ 18,579 ไร่ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานทำหน้าที่หัวหน้าวนอุทยานม่อนพระยาแช่ กระทำการอย่างใด อย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการควบคุม ดูแล รักษา หรือบำรุงป่าสงวนแห่งชาติ ในพื้นที่ดังกล่าวได้

ลักษณะภูมิประเทศและชนิดดินหิน

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งแต่ 300-895 เมตร (MSL.) โดยมีชนิดดินเป็นดินปนทรายและดินลูกรัง ชนิดหินเป็นหินกรวดไนท์

ชนิดป่าและพันธุ์ไม้ที่สำคัญ

ชนิดป่าบริเวณเชิงเขาเป็นป่าเบญจพรรณ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้แดง ไม้รักฟ้า บริเวณยอดเขาเป็นป่าเต็งรัง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้เต็งรัง ไม้แดง ไม้ชิงชัน ไม้ตะแบก ไม้ประดู่ ฯลฯ บริเวณยอดเขาช่วงหนึ่งที่ระดับเส้นชั้นความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 693 เมตร จะมีต้นสองใบขึ้นอยู่กระจายทั่วไป

ของป่าและทรัพยากรอื่น

ไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ สัตว์ป่า ได้แก่ ไก่ป่า กระต่ายป่า กระรอก และนกชนิดต่าง ๆ

พื้นที่ป่า

เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ โซน C และเป็นเขตลุ่มน้ำวังชั้น 1A ตามมติรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2528 เป็นส่วนมาก

การคมนาคม

จากตัวจังหวัดลำปาง เดินทางตามถนนพหลโยธินสายลำปาง-งาว (ทางหลวงหมายเลข 1) ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ผ่านค่ายสุรศักดิ์มนตรี แยกขวาไปอีกประมาณ 4 กิโลเมตร จะถึงที่ทำการวนอุทยานม่อนพระยาแช่

การนันทนาการ

ความหมายของนันทนาการ

“นันทนาการ” เป็นคำที่มาจาก “สันทนาการ” ที่บัญญัติโดยพระยาอนุমানราชชนหรือเสถียร โกเศศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 ซึ่งมาจากคำว่า “นันทน” หมายความว่า ร่าเริงสนุกสนาน สนิทกับคำว่า “อาการ” เรียกว่า “นันทนาการ” หมายถึง อาการที่สนุกสนาน ร่าเริง ซึ่งมีความหมายมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษ “recreation” ที่มีการศึกษาความหมายและคำจำกัดความที่กว้างขวางมากกว่าอาการ หรือพฤติกรรมจึงขอขยายความหมายดังต่อไปนี้ (สมบัติ กาญจนกิจ, 2542: 16, 17)

1. นันทนาการ หมายถึง การทำให้สดชื่น เสริมสร้างพลังงานขึ้นมาใหม่หลังจากการใช้พลังงาน แล้วก่อให้เกิดความเหนื่อยเมื่อยล้าทางร่างกายและช่วยขจัดหรือผ่อนคลายความเหนื่อยเมื่อยล้าทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ในความหมายนี้นันทนาการจึงเป็นการตอบสนองความต้องการทางกาย และจิตใจของบุคคลและสังคม

2. นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลเข้าร่วมในช่วงเวลาว่างโดยไม่มีภารกิจหรือเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ เป็นผลก่อให้เกิดการพัฒนาอารมณ์สุขรวมทั้งความสุขสนุกสนานหรือความสุขสงบและกิจกรรมนั้นต้องเป็นกิจกรรมที่สังคมยอมรับด้วย

3. นันทนาการ หมายถึง กระบวนการหรือประสบการณ์สุขที่บุคคลได้รับ โดยอาศัยกิจกรรมนันทนาการในช่วงเวลาว่างเป็นสื่อ ก่อให้เกิดการพัฒนาการหรือการเจริญงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของบุคคล

4. นันทนาการ เป็นสถาบันทางสังคมหรือแหล่งศูนย์กลางของสังคม เพื่อให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการแล้วก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านอารมณ์และพัฒนาเจริญงอกงามทางร่างกาย จิตใจและสังคม

ประโยชน์และคุณค่าของนันทนาการ

บัทเลอร์ (1959) อ้างใน สมบัติ กาญจนกิจ (2542: 80) ได้กล่าวถึงคุณค่าทางนันทนาการที่มีต่อมนุษย์ไว้พอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. นันทนาการเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์
2. นันทนาการ คือ ทางออกที่ดีของการแสดงออกและการพัฒนาตนเอง
3. การเล่นหรือนันทนาการ ช่วยให้เด็กมีความเจริญเติบโตและมีประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตเมื่อเจริญวัยขึ้น
4. ช่วยให้เด็กมีความกระตือรือร้นในชีวิตและกิจกรรมต่างๆ ช่วยให้ได้มาซึ่งทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิตในภายหลัง
5. สำหรับผู้ใหญ่ นันทนาการเป็นการแสดงออกในกิจกรรมต่างๆ และเป็นการคบหาสมาคมซึ่งกันและกัน
6. นันทนาการ เป็นวิถีหาความสุข ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสุขในชีวิตกับการทำงาน การพักผ่อน ความรัก และความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน

คองศักดิ์ เจริญรักษ์ (2527) อ้างใน สมบัติ กาญจนกิจ (2540: 45) ได้กล่าวถึงคุณค่าของนันทนาการที่ให้ผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ต่อผู้เข้าร่วมดังนี้

1. นันทนาการกับผลทางด้านจิตวิทยา เป็นที่ยอมรับกันว่ากิจกรรมนันทนาการเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการที่จะป้องกันบุคคลที่ป่วยทางด้านจิตใจ และยังใช้ในการฟื้นฟูจิตใจให้กลับคืนสภาพเดิมได้เร็ว นอกจากนี้ นันทนาการยังช่วยลดความคับข้องใจหรือความวิตกกังวล
2. นันทนาการกับผลทางร่างกาย กิจกรรมนันทนาการประเภทเกมและกีฬาจะช่วยส่งเสริมสมรรถภาพทางกายให้กับผู้เข้าร่วมได้เป็นอย่างดี ทำให้ร่างกายรับการพัฒนาทุกส่วน ส่งเสริมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของระบบในร่างกาย โดยเฉพาะระบบการไหลเวียนของโลหิต ระบบหายใจ ระบบกล้ามเนื้อ และระบบขับถ่ายของเสีย เมื่อร่างกายแข็งแรงก็จะมีผลให้สามารถประกอบภารกิจประจำวันได้ดียิ่งขึ้น
3. นันทนาการกับผลทางสังคม กิจกรรมนันทนาการเปิดโอกาสให้บุคคลที่เข้าร่วมมีการทำงาน และรับผิดชอบร่วมกัน มีการติดต่อประสานงานเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันจึงเป็นการส่งเสริมให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่น

ฟอง เกิดแก้ว (2527) และชาญเชวง เนตรสุวรรณ (2528) อ้างใน สมบัติ กาญจนกิจ (2540: 43) ได้กล่าวถึงคุณค่าทางนันทนาการในรูปของวัตถุประสงค์ของนันทนาการ มีส่วนช่วยพัฒนาการคุณภาพชีวิต 4 ประการ คือ พัฒนาสุขภาพ มนุษย์สัมพันธ์ การเป็นพลเมืองดีและพัฒนาตัวบุคคล

ปัจจัยประกอบในการจัดบริหารงานนันทนาการ

การจัดบริการด้านนันทนาการนั้น จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยประกอบต่าง ๆ ที่จะสนับสนุนการจัดบริหารงานนันทนาการ ดังต่อไปนี้ (บรรเทิง เกิดปรำงค์ และเจษฎา เจียรณัย, 2544: 120-122)

1. ภูมิหลังความเป็นมาของหลักการทฤษฎีและปรัชญานันทนาการ
 2. สถานที่ที่จะจัดนันทนาการ
 3. ความสำคัญและจุดเน้นของการใช้เวลาว่างเพื่อกิจกรรมนันทนาการของสมาชิก
ในชุมชน
 4. ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของชุมชนกับการจัดกิจกรรมนันทนาการเพิ่ม
ให้กับชุมชน
 5. จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมนันทนาการในชุมชน
 6. กระบวนการจัดนันทนาการในชุมชน
 7. แผนการจัดดำเนินการและบุคลากร ตลอดจนการจัดสรรงบประมาณและ
สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง
 8. ความยืดหยุ่นของกิจกรรมนันทนาการที่จะจัดบริการให้กับสมาชิกในชุมชน
ดังนั้นก่อนการวางแผนในการจัดกิจกรรมนันทนาการ ควรจะมีการศึกษารวบรวม
ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสมและเป็นไปได้ ซึ่งนอกจากจะเป็น
รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของชุมชน ความพร้อมด้านบุคลากร ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณแล้ว ข้อมูลที่ควรศึกษาควรเป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมนันทนาการ ควรจะรวมไปถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการนันทนาการ โดยการรวบรวมบันทึกสำรวจ วิเคราะห์ วิจัย ซึ่งหมายถึงข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
1. สมาชิก ได้แก่ จำนวน อายุ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา และความสนใจ เป็นต้น
 2. ลักษณะทางสังคม ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เศรษฐศาสตร์ วัฒนธรรมและสังคมวิทยา
 3. การจัดการ ได้แก่ รูปแบบการบริหาร อำนาจหน้าที่ งบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ
 4. สภาพพื้นที่ ได้แก่ อาณาเขต ที่อยู่อาศัย
 5. สถานภาพทางสังคม ได้แก่ ข้อมูลด้านสุขภาพ อนามัย ความปลอดภัย ระยะเวลาที่จะจัดกิจกรรมสนองตอบเวลาว่าง และโอกาสที่จะเข้าร่วมกิจกรรม

6. ความพร้อม ได้แก่ ความต้องการ ความสนใจของสมาชิกตามฐานะทางเศรษฐกิจ และรูปแบบการจัด โดยบริการต่าง ๆ ตามหลักทฤษฎีการจัดกิจกรรมนันทนาการ

7. ข้อมูลด้านการบริหาร ได้แก่ ข้อมูลด้านการจัดบริการ ซึ่งประกอบด้วย

7.1 สภาพภูมิประเทศ เช่น เชิงเขา ชายหาด สวนสาธารณะ ป่าเขา สนามเด็กเล่น ห้องสมุดประชาชน

7.2 รูปแบบการจัดบริการขององค์กรอื่น ๆ มีการจัดบริการในรูปแบบใด ประสบผลอย่างไร เป็นกลุ่มสนใจ ชมรม สมาคม สโมสร หรือองค์กรทางศาสนา

7.3 ชนิดของการบริการ มีการจัดบริการแบบธุรกิจการค้า เช่น โรงภาพยนตร์ สวนสนุก หรือจัดบริการเพื่อสาธารณะ

8. ความพร้อมด้านกำลังบุคลากรของหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ที่จะมีส่วนสนับสนุนการจัดกิจกรรมนันทนาการ พลังของสมาชิกในชุมชน สภาพธุรกิจของชุมชน และสภาพแวดล้อมทั่วไป

9. ข้อมูลด้านอุปกรณ์ แผนภูมิ ภาพถ่าย ภาพประกอบต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการตลอดจนองค์กรหน่วยงานในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการนำมาใช้ประกอบการจัดบริการนันทนาการในชุมชน

10. ข้อมูลสภาพปัญหาของชุมชน ความต้องการพื้นฐานในชุมชนองค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ล้วนเป็นข้อมูลที่มีส่วนช่วยให้สามารถพิจารณาการจัดการบริการด้านนันทนาการได้อย่างกว้างขวางและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

ลักษณะของกิจกรรมนันทนาการ

ความหมายของกิจกรรมนันทนาการ สามารถตีความได้หลากหลาย ซึ่งอาจจะมองในเรื่องของประสบการณ์ หรือกระบวนการ หรือกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือแหล่งสถาบันทางสังคม ดังนั้น นักวิชาการหลายท่าน เช่น บัทเลอร์ (1959) และไบเยอร์ (1969) อังโน บรรเทิง เกิดปรางค์ และเจษฎา เจียรนัย (2544: 14-15) ได้วางหลักเกณฑ์ลักษณะของกิจกรรมนันทนาการไว้ ดังนี้

1. ต้องเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมใดๆ ทั้งเป็นผู้กระทำ หรือเป็นผู้ถูกกระทำ มีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น เกม กีฬา ศิลปหัตถกรรม ดนตรี ละคร กิจกรรมกลางแจ้ง งานอดิเรก การท่องเที่ยว โยคะ และสมาธิ เป็นต้น

2. มีรูปแบบหลายหลาย ไม่มีขอบเขตจำกัด นอกจากรูปแบบที่กำหนดไว้เป็นหมวดหมู่ แล้วยังมีรูปแบบที่จัดบริการเป็นสวัสดิการสังคม เป็นแหล่งนันทนาการเพื่อบริการแก่กลุ่มประชากรทุกระดับ ทุกเพศ ทุกวัย และในกลุ่มประชากรพิเศษอีกด้วย เช่น คนพิการ
3. จะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจและมีแรงจูงใจ คือ ผู้ร่วมกิจกรรมนันทนาการจะต้องเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ สนใจ และมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมโดยมิได้ถูกบังคับ
4. สามารถจัดขึ้นได้ในเวลาที่ไม่จำกัด หมายถึง การที่บุคคลและชุมชนมีอิสระที่จะเข้าร่วมในสิ่งที่พวกเขาต้องการจะเล่น หรือเข้าร่วมโดยไม่จำกัดเวลา
5. เป็นสิ่งที่จริงจังและมีจุดมุ่งหมาย เนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับจากกิจกรรมนันทนาการจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาอารมณ์สุข มีคุณค่าสาระเป็นสิ่งที่จริงจังและมีจุดมุ่งหมายเสมอ
6. เป็นการบำบัดรักษา เพราะกิจกรรมนันทนาการสามารถที่จะช่วยฟื้นฟูและบำบัดรักษาคนไข้และเปิดโอกาสให้คนไข้ได้เลือกกิจกรรมในเวลาว่าง กระทำเพื่อพัฒนาสุขภาพกายและจิตใจในยามฟื้นฟู หรือระหว่างการบำบัดรักษา
7. เป็นกิจกรรมที่สามารถยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม ซึ่งสามารถจัดได้ตามความเหมาะสม ตามสภาพแวดล้อม ความต้องการและความสนใจของชุมชนตลอดจนอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก
8. เป็นกิจกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม กิจกรรมนันทนาการของสังคมหรือชุมชนหนึ่ง อาจจะไม่เหมาะสมกับอีกชุมชนหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้เพราะความสนใจ ความต้องการ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา สภาพแวดล้อม ความเชื่อ เป็นขอบข่ายของการดำเนินชีวิตของชุมชน ดังนั้นกิจกรรมนันทนาการจะต้องเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมนั้น ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539: 11) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ และได้ให้คำอธิบายเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539: 60) ส่วน วรรณพร วัฒนชานุกร (2540: 38) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวแนวใหม่ที่พยายามจะให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวให้น้อยที่สุด เป็นการท่องเที่ยวที่ปลูกจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว ให้มีความรับผิดชอบต่อพืช สัตว์ คนในแหล่งท่องเที่ยว มิใช่เดินทางเพื่ออวด โภกเสพสุข แล้วทิ้งปัญหาต่างๆ มากมายไว้เบื้องหลัง โดยไม่มีความรับผิดชอบใดๆ อย่างที่ผ่านมา ในทำนองเดียวกัน นำชัย ทนุผล (2543) อ่างใน ภาณุ ไทยเจริญ (2547: 10) กล่าวเสริมว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

แนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ทวีเดช ทองอ่อน (2541: 4) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ก่อให้เกิดการเรียนรู้และปลูกฝังจิตสำนึกและประสานการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง ในทำนองเดียวกัน สิ้นธุ์ สโรบล (2543: 5) ได้ให้แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า ท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วม ท้องถิ่นในที่นี้อาจหมายถึง ชุมชน (community) ประชาชน (people, local people) หรือรัฐบาลท้องถิ่น องค์กรปกครองท้องถิ่น (local government) ทั้งนี้ควรเป็นท้องถิ่นที่เป็นประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการ

สุรเชษฐ์ เศษฐมาส (2544) อ่างใน ธีรพัฒน์ คี้อตัน (2546: 26) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีแนวความคิดพื้นฐาน หรือหลักการที่ควรพิจารณาอยู่ 4 ประการได้แก่

1. การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะให้ความระมัดระวังพิเศษในการเข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และข้อพึงระมัดระวังประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็คือ ถ้าหากนักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและ/หรือความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวแล้วเข้าไปประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็อาจส่งผลกระทบต่อด้านลบแก่สิ่งแวดล้อมธรรมชาติได้สูงกว่าการท่องเที่ยว

รูปแบบอื่น ๆ เพราะกิจการส่วนใหญ่ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและห่างไกลจากสายตาของเจ้าหน้าที่

2. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายด้วยคุณค่าไปก็มีอย่างสูง ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจและ/หรือการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติแวดล้อม ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้คงอยู่สนองความต้องการของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ยังรวมไปถึงบุคคลกลุ่มอื่น ๆ เช่น ราษฎรท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวด้วย

3. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

หลักการข้อนี้มีความสัมพันธ์กับการสร้างจิตสำนึกโดยตรง กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (eco-tourist) มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนา หรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์จากธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น นิยมที่จะเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำท่าย และมักจะไม่สนใจกับความสะดวกสบาย กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงต้องการการบริการและยังอำนวยความสะดวกประเภทที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อมมากกว่า ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงควรต้องพิจารณาถึงการจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในระดับกว้าง และระดับลึกซึ้ง ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวและได้รับความพึงพอใจกลับไป

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ (low scale-low impact tourism development) การเป็นมัคคุเทศก์ (nature guides) การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในส่วนบริการอื่น ๆ เป็นต้น

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544: 2-3)

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (identity or authentic or endemic or unique) ทั้งนี้ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (eco-system) ในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (nature-based tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (sustainable managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (environmental education-based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชากรท้องถิ่น (involvement of local community or people participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับความยินยอม ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (community participation – based tourism)

ภาพ 1 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ตามลักษณะดังกล่าวข้างต้น จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไปความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ

กิจกรรมนันทนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กระบวนการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแต่ละแห่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ เพลิดเพลิน ศึกษาเรียนรู้และมีความสุข ค่ำค่าในทัศนียภาพ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเป็นสื่อกลางนำการท่องเที่ยวไปสู่เป้าหมาย ดังนั้น กิจกรรมที่เหมาะสมควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ทั้งนี้กิจกรรมเหล่านั้นต้องเป็นกิจกรรมที่เกิดผลกระทบน้อยที่สุดหรือไม่เกิดขึ้นเลย สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยทั่วไปที่นักท่องเที่ยวนิยมและเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ตามแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีดังนี้คือ (นำชัย ทนุผล, 2542: 58)

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ การเดินป่าศึกษาความหลากหลายของธรรมชาติ การส่องสัตว์/ดูนก การเที่ยวถ้ำ/น้ำตก การพายเรือศึกษาธรรมชาติและ ความหลากหลายของผืนน้ำ การดำน้ำดูปะการัง การศึกษาท้องฟ้า การตกปลา การตั้งแคมป์ศึกษาธรรมชาติสัน โดฆ และการขี่จักรยานท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติเป็นต้น

2. กิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ การชมความงดงาม ความเก่าแก่ ความมีลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์ การศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ การศึกษาชื่นชมงานศิลปกรรมและวัฒนธรรม รวมทั้งร่วมกิจกรรมเรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน และศึกษาเรียนรู้การผลิตสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542: 409-414) ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ธรรมชาตินั้นเป็นกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งกิจกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยสามารถจัดแบ่งกลุ่มได้ 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลักเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ต้องอาศัยธรรมชาติทั้งหมดในการรองรับ โดยเน้นเรื่องของการเรียนรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่

1.1 กิจกรรมเดินป่า ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้เดินป่าระยะไกล (ตั้งแต่ 2 กิโลเมตรขึ้นไป) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิดด้วยเส้นทางเท้าที่ตัดผ่านเข้าไปในป่าที่มีจุดสวยงามดึงดูดความสนใจทางธรรมชาติ วิทยานอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังได้มีโอกาสเรียนรู้สรรพสิ่งจากธรรมชาติจากผู้นำทางที่มีความรู้ด้านนิเวศวิทยาและจากสื่อความหมายธรรมชาติในรูปแบบต่าง ๆ อาจจะมีการพักผ่อนในป่าด้วยก็ได้แต่สิ่งที่สำคัญจะต้องนำสิ่งของอุปโภคบริโภคทั้งหลายออกจากป่าให้หมด รวมทั้งขยะต่าง ๆ ด้วย

1.2 กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในเรื่องต่างๆ ผ่านทางสื่อความหมายธรรมชาติรูปแบบต่างๆ ที่จัดทำขึ้นในพื้นที่ นอกเหนือจากการให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินจากการได้มาเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติแล้ว กิจกรรมศึกษาธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ การบริการศูนย์นักท่องเที่ยว (visitor center) นิทรรศการกลางแจ้ง (outdoor exhibit) เส้นทางเดินเท้าเพื่อศึกษาธรรมชาติ (nature interpretative trail) ซึ่งนักท่องเที่ยวมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบพื้นที่รักษาความสะอาดและไม่กระทำพฤติกรรมเชิงทำลายต่าง ๆ เช่น ถอนป้ายทิ้ง จี๊ดเขียนลงบนป้ายหินหรือต้นไม้ ไม่ส่งเสียงดังรบกวนความสงบตามธรรมชาติ โดยมีคฤเทศก์มีหน้าที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวก่อนเข้าไปทำกิจกรรมว่าควรประพฤติปฏิบัติอย่างไร จึงจะรักษาสภาพธรรมชาติและไม้ก่อผลกระทบต่อพื้นที่

2. กลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศเสริม เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อาศัยธรรมชาติเป็นส่วนสำคัญในการประกอบกิจกรรม โดยเน้นถึงประสบการณ์หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับ

ธรรมชาติไม่มากนัก แต่จะเป็นการได้ใกล้ชิดชื่นชมธรรมชาติมากกว่า ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่

2.1 กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมและใกล้ชิดกับธรรมชาติ ซึ่งอาจทำได้ในลักษณะการเดินเล่นตามเส้นทางที่จัดไว้ให้ หรือเดินตามชายหาดต่าง ๆ หรือเป็นจุดที่อยู่กับที่ โดยนักท่องเที่ยวได้หยุดชมธรรมชาติ ณ จุดต่าง ๆ ที่มีคุณค่าความงามของธรรมชาติและความสะดวก มีการกล่าวกันว่า การได้ชื่นชมใกล้ชิดกับธรรมชาติเป็นโอกาสหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ นอกจากนี้การชมทิวทัศน์ธรรมชาติอาจทำให้ได้ในลักษณะของการนั่งรถยนต์ไปตามทางที่ผ่านธรรมชาติที่สวยงาม และมีจุดพักชมทิวทัศน์เป็นระยะตามความเหมาะสม แต่สิ่งที่ดึงดูดใจที่สำคัญคือ สภาพภูมิทัศน์ที่สวยงามแปลกตา ตลอดจนลำดับของสภาพภูมิทัศน์สองข้างทางที่มีความหลากหลาย และต้องเน้นการให้ความเคารพกับความเป็นธรรมชาติ เช่น ไม่ก่อให้เกิดเสียงดังรบกวนความสงบ การรักษาความสะอาด เป็นต้น

2.2 กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้ขี่จักรยานชื่นชมความงามของธรรมชาติตามเส้นทางที่กำหนดไว้ ซึ่งกิจกรรมนี้ต้องอาศัยอุปกรณ์ คือ รถจักรยานธรรมดาหรือรถจักรยานภูเขา โดยเส้นทางจักรยานไม่ควรเป็นเส้นทางเดียวกับเส้นทางเดินเท้าเพื่อกิจกรรมเดินป่าหรือศึกษาธรรมชาติหรือดูนก แต่ควรเป็นเส้นทางที่มีความลาดชันในระดับต่าง ๆ กันตลอดเส้นทาง ตั้งแต่ 0-20% และต้องเป็นเส้นทางที่ไม่ผ่านบริเวณการดำรงชีพหรือสืบต่อพันธุ์ของสัตว์ป่า สภาพภูมิประเทศควรมีลักษณะต่างๆ กันเพื่อทำท่ายและไม่เกิดความเบื่อหน่าย ตลอดจนมีจุดสนใจและความงดงามตามธรรมชาติ ส่วนการพัฒนาเส้นทางจักรยานควรเน้นให้เข้ากับสภาพธรรมชาติ ไม่ตัดต้นไม้ใหญ่ ต้องไม่ทำเส้นทางด้วยวัสดุก่อสร้าง อาจมีการทำร่องระบายน้ำ หรือสะพานไม้อย่างง่าย ๆ ในบริเวณที่ลุ่มหรือร่องน้ำเท่านั้น แต่สิ่งที่ควรระวังจากกิจกรรมนี้ ต้องดูแลเส้นทางจักรยานให้อยู่ในสภาพใช้การได้ และดูแลรักษาความสะอาด ตลอดจนกวดขันให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้

2.3 กิจกรรมปีนเขา ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่มุ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในแง่การทำหายความยากลำบากที่ธรรมชาติสร้างไว้ ซึ่งบริเวณที่อนุญาตให้มีการปีนเขาควรมีความปลอดภัยในระดับหนึ่ง และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายกับสภาพธรรมชาติ

2.4 กิจกรรมพักผ่อนด้วยเตนท์ ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนแบบกางเตนท์ ซึ่งมีหลายรูปแบบตั้งแต่พักผ่อนแบบเตนท์ที่มีการพัฒนาแล้วในเขตบริการ จนถึงพักผ่อนกลางป่าที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ เลย โดยมุ่งให้นักท่องเที่ยว

ได้อยู่กับธรรมชาติและสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด อาจกระทำร่วมกับกิจกรรมท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น การเดินป่า การศึกษาธรรมชาติ การดูนก เป็นต้น แต่สิ่งที่ควรระวังจากกิจกรรมนี้คือ ต้องดูแลบริเวณที่ทางเดินทำให้สะอาดเรียบร้อย ถ้าหากในกรณีที่ทางเดินที่อยู่ในเขตบริการ ควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นให้ เช่น ลานทางเดินที่ ถังขยะ ห้องน้ำ ห้องสุขารวม บริเวณที่ชำระล้าง บริเวณที่ประกอบอาหาร และลานแคมป์ไฟรวม ตลอดจนจัดกิจกรรมแคมป์ไฟให้นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติมากกว่าความสนุกสนาน ด้วยการรวมกลุ่มกันร้องเพลง ดมของมีนมาจนทำลายความสงบของพื้นที่

2.5 กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวพักผ่อนโดยนำอาหารไปรับประทานหรือซื้อจากร้านค้าใกล้เคียงในบริเวณที่จัดไว้ให้ซึ่งมักกระทำร่วมกับกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ เช่น การเดินป่า ขี่จักรยาน เดินชมธรรมชาติ เทียน้ำตก เป็นต้น ควรจัดให้มีสถานที่นั่งพักผ่อนรับประทานอาหารที่มีบรรยากาศสงบและนักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับธรรมชาติมากกว่าบรรยากาศที่มีเครื่องดนตรีส่งเสียงดัง ส่วนการจัดพื้นที่สำหรับกิจกรรมนี้ควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นให้ เช่น โต๊ะ ม้านั่ง ถังขยะที่ล้างมือ ห้องสุขา อาจมีเตาย่างอาหารด้วยก็ได้ เป็นต้น นอกจากนี้บริเวณที่จัดควรเป็นที่ร่มมองเห็นน้ำหรือภูมิทัศน์สวยงามไม่เป็นแหล่งที่ประบางทางนิเวศ และควรจัดไม่ไกลจากที่จอดรถมากนัก แต่สิ่งที่ควรระวังจากกิจกรรมนี้คือ ให้นักท่องเที่ยวช่วยกันรักษาความสะอาด ระวังเรื่องไฟ และไม่ให้อาหารแก่สัตว์ป่าหรือให้ทิ้งเศษอาหารหรือขยะไว้ในถังขยะ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่

กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มีลักษณะเฉพาะเหมาะสมกับบางพื้นที่และบางกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งมีวัตถุประสงค์ต่างกัน มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกหรือเครื่องมือต่างกัน รวมทั้งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่ต่างกันด้วย ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวเมื่อพิจารณาประกอบกับกรอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถประเมินความเหมาะสมในการจัดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ซึ่งกิจกรรมที่มีแนวโน้มเป็นกิจกรรมเชิงนิเวศหรือกึ่งนิเวศ จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระบบนิเวศในพื้นที่เกี่ยวข้องกับประชาชนหรือชุมชนในท้องถิ่นค่อนข้างมาก กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความเหมาะสมต้องมีการจัดการที่ลดผลกระทบด้วยหากปราศจากมาตรการลดผลกระทบที่ดีแล้วกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นตัวเร่งการทำลายทรัพยากรให้เสียหายเร็วยิ่งขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544: 40)

ผลกระทบจากนันทนาการและการท่องเที่ยว

เกษม จันทร์แก้ว (2540: 588) ได้ระบุถึงสาเหตุของผลกระทบในทางลบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. การใช้ทรัพยากรมากเกินไปจนความสามารถต่อการปรับตัวของระบบสิ่งแวดล้อมเช่น การตัดไม้ การปรับไถพื้นที่ การขุดสระหรืออ่างเก็บน้ำ ฯลฯ
2. การนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อการนำทรัพยากรมาใช้สนองความต้องการของมนุษย์ โดยไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่เหมาะสม
3. ช่วงเวลาการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสม เช่น แทนที่จะนำทรัพยากรมาใช้ในช่วงฤดูแล้งกลับนำมาใช้ในฤดูฝน
4. มีผู้ใช้ประโยชน์มากเกินไป ทั้งนี้เพราะประชากรมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และพื้นที่นันทนาการและแหล่งท่องเที่ยวมีขนาดจำกัด ความสามารถในการรองรับไม่เพียงพอ
5. ผู้ใช้ประโยชน์ขาดความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์ ทำให้ขาดความระมัดระวังในการใช้ นอกจากจะนำมาใช้มากและไม่เหมาะสมแล้ว ยังอาจมีส่วนสร้างของเสียและมลภาวะได้
6. เกิดมลสารใหม่หรือเพิ่มขึ้นจากเดิมจากการใช้ประโยชน์ เช่น การใช้สารเคมี แปลกปลอม ยาฆ่าแมลง การใช้สารปราบศัตรูพืช ก่อให้เกิดการตกค้างในพืช ดิน และแหล่งน้ำ หรืออาจก่อให้เกิดการกระตุ้นให้สารธรรมชาติเพิ่มขึ้น
7. การผสมผสานระบบบริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เป็นไปตามทฤษฎี หรือไม่มีการประสานงานจึงทำให้เกิดปัญหาแบบลูกโซ่และเพิ่มความรุนแรง แทนที่จะแก้ไขได้ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากไม่มีการวางแผนการผสมผสานระบบบริหารงานมาก่อน

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ผลกระทบด้านดี

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537: 207-217) ได้ระบุถึงผลกระทบด้านดีของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ไว้ดังนี้

1. ผลกระทบด้านดีที่มีต่อพืชพรรณไม้ ได้แก่ แรงกระตุ้นให้เกิดการศึกษาค้นคว้า และอนุรักษ์พืชพรรณไม้บางชนิดไม่ให้สูญพันธุ์ไปและการตื่นตัวปลูกป่าทดแทนป่าไม้ถูกทำลาย
2. ผลกระทบด้านดีที่มีต่อคุณภาพน้ำ ได้แก่ การตื่นตัวออกกฏระเบียบควบคุมการปล่อยของเสียลงทางน้ำ มีการทดสอบและศึกษาคุณภาพของน้ำ

3. ผลกระทบด้านดีที่มีต่อคุณภาพอากาศ ได้แก่ มีความตื่นตัวที่จะควบคุมการใช้รถใช้ถนน มีการตรวจจับรถที่ปล่อยควันดำส่งเสียงดังเกินกว่ากำหนด มีความคิดริเริ่มที่จะนำระบบรถขนส่งมวลชนมาใช้เพื่อลดปริมาณความคับคั่งของการจราจร รวมถึงการนำเอาน้ำมันปราคาจากสารตะกั่วมาใช้เพื่อลดอัตราการเผาไหม้และการปล่อยก๊าซพิษคาร์บอนมอนอกไซด์

4. ผลกระทบด้านดีที่มีต่อสัตว์ป่า ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าและหามาตรการต่าง ๆ ในการเพิ่มจำนวนสัตว์ป่าบางชนิด การประกาศจัดตั้งสถานีสงวนสัตว์รักษาพันธุ์สัตว์ สถานีวิจัยพันธุ์สัตว์ มีการส่งสัตว์หายากในบางประเทศไปให้ประเทศอื่น เช่น หมูแพนด้า หมูกัวลาแบร์ ไปให้สวนสัตว์ประเทศต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เขาชนได้มีโอกาสเห็นสัตว์เหล่านี้

นอกจากนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 160) ได้ระบุถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมในด้านผลบวก ดังนี้

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม
2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม
3. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูและเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อม
4. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม
5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการค้นคว้าหาแนวทางรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลกระทบด้านเสีย

1. ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติทางการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางการท่องเที่ยว แต่ถ้าใช้ทรัพยากรนั้นมากเกินไปเกินความสามารถที่จะรองรับได้ก็ย่อมมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นได้ เช่น

1.1 ผลกระทบต่อพืชพรรณ พืชพรรณธรรมชาติ เป็นทรัพยากรที่สูญเสียได้ง่าย โดยเฉพาะดอกไม้และต้นไม้บางชนิด เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปอย่างมากมายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ต้นไม้ ต้นกล้าในบริเวณนั้น เช่น การเก็บดอกไม้ หักกิ่ง หรือการเดินย่ำไปบนกล้าไม้ สนามหญ้า หรือการทิ้งขยะ เป็นต้น

1.2 ผลกระทบต่อทรัพยากรน้ำ มีการปล่อยสิ่งปฏิกูลลงตามแม่น้ำลำคลองหรือทะเลมากเกินไปธรรมชาติจะสร้างความสมดุลได้ จะทำให้น้ำบริเวณนั้นเน่าเสีย ซึ่งมักเกิดกับบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ริมทะเล แม่น้ำ ลำคลอง ส่งผลต่อพืช สัตว์ในน้ำและมนุษย์ด้วย

1.3 ผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศ การเดินทางกับการใช้ยานพาหนะประเภทต่างๆ เป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออก ไม่ว่าจะเป็นยานพาหนะประเภทใด ล้วนมีส่วนส่งเสริมสภาวะอากาศเป็นพิษทั้งสิ้น และจะส่งผลอย่างรุนแรงในชุมชนเมืองมากกว่าในชนบท

1.4 ผลกระทบต่อทรัพยากรสัตว์ป่า ปัจจุบันได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยอนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าไปชมหรือขับรถเล่นเข้าไปในทุ่งหญ้าที่มีฝูงสัตว์หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดผลเสียต่อสัตว์ป่า ทั้งในแง่จำนวนที่ลดลง พฤติกรรมเปลี่ยน การสูญพันธุ์ของสัตว์บางชนิด

1.5 ผลกระทบต่อสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิประเทศอาจได้รับผลกระทบน้อยกว่าด้านอื่น แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นมักจะเป็นเรื่องที่แก้ไขยาก และจะส่งผลกระทบต่อลักษณะทางกายภาพ และความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาอื่น ๆ เช่นการที่แนวปะการังได้ถูกทำลาย การขีดเขียน หรือหักหินในถ้ำ เป็นต้น

ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและปัญหามลภาวะ ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม บังกาโล ร้านอาหาร ร้านค้าและแหล่งชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้แล้วยังมีปัญหา อากาศเสีย ฝุ่นละออง เสียงรบกวนจากขบวนพาหนะ เช่น รถยนต์ส่วนบุคคล รถทัศนจรที่เพิ่มขึ้นจำนวนมากปัญหาต่างๆ นี้ นอกจากจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมคุณภาพและความสวยงามแล้ว ยังทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย ส่งผลต่อจิตใจในลักษณะที่ก่อให้เกิด ความเดือดร้อนรำคาญต่อผู้เข้าไปเยือนไม่เกิดความประทับใจ และไม่อยากมาเยือนในโอกาสต่อไป

3. ปัญหาบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ และสร้างสิ่งก่อสร้างทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้พื้นที่ป่าสงวนเพื่อสร้างสถานที่พักตากอากาศ การบุกรุกพื้นที่เกาะ ชายหาด พื้นที่ป่าและแหล่งน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น สร้างรีสอร์ท หรือสนามกอล์ฟ การสร้างเรือนแพ ที่พักหรือร้านอาหาร เป็นต้น

4. ปัญหาอาคารและสิ่งปลูกสร้าง การก่อสร้างอาคาร ถ้ามิได้มีการควบคุมด้านความสูง รูปแบบ ย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาทัศนียภาพเป็นอย่างมาก การก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ที่มีลักษณะขัดต่อสภาพธรรมชาติ อันเป็นความงามและเสน่ห์ของแหล่งท่องเที่ยวเดิมไป ก่อให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม และที่สำคัญแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นจะเสื่อมเร็ว เช่น การสร้างเพิงขายอาหาร และเครื่องดื่มตามชายทะเล ถ้าไม่มีการควบคุมดูแลในเรื่องความเป็นระเบียบและเรื่องความสะอาดแล้ว ย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะเป็นพิษขึ้นได้

5. ปัญหาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม เช่น การถมที่ ถมทะเล หรือทะเลสาบ การสร้างถนนรอบชายฝั่ง การตัด

ถนนผ่านพื้นที่ป่าไม้ การระเบิดหิน การสร้างเขื่อนบางแห่ง ย่อมก่อให้เกิดการพังทลายของดิน เกิดตะกอนในแม่น้ำหรือในทะเลปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาย่อมก่อให้เกิดความเสียหายหรือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีมาแต่เดิม รวมทั้งคุณภาพของทรัพยากรนั้นจะค่อยลงเกิดมลภาวะทางน้ำ อากาศเสีย เกิดการสูญเสียบางส่วนของพืชพรรณธรรมชาติ สัตว์ป่าในท้องถิ่น เกิดการทำลายสภาพภูมิศาสตร์ทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยว อันจะนำความเสียหายมาสู่ประเทศชาติ

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม

ผลกระทบด้านดี

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537: 192-198) ได้ระบุถึงผลกระทบด้านดีของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

1. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้มาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นดีขึ้นสืบเนื่องจากผลกระทบเชิงเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้และกระจายโอกาสการจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่นมากขึ้น
2. ความสะดวกสบายจากสาธารณูปโภค สาธารณูปการในแหล่งท่องเที่ยว เช่น จำนวนเที่ยวของรถโดยสารมากขึ้น สถานีเติมเชื้อเพลิง การติดตั้งตู้สายโทรศัพท์ ฯลฯ
3. การเดินทางท่องเที่ยวจะช่วยให้เกิดสันติภาพแห่งมวลมนุษยชาติ เมื่อมีการเดินทางไปยังท้องที่ต่าง ๆ ผู้คนมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมกัน ย่อมทำให้ผู้คนที่มาจากสังคมที่แตกต่างกันได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิด ได้เห็นและมีโอกาสใช้ชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกันและกัน ต่างฝ่ายจะต่างมีโอกาสถ่ายทอดและรับความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และนำกลับไปเผยแพร่ยังภูมิภาคของตนเอง
4. การท่องเที่ยวจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรนั้นทางการ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี นาฏศิลป์ การละเล่นต่าง ๆ ของท้องถิ่น ทำให้เกิดความต้องการที่จะค้นคว้า อนุรักษ์ และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติเอาไว้ได้
5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา คือช่วยให้คนมีโลกทัศน์กว้างความรู้และประสบการณ์ที่ได้พบเห็นด้วยตนเองนั้นจะมีประโยชน์สามารถนำมาปรับใช้กับวิถีชีวิตในสังคมได้
6. การท่องเที่ยวจะช่วยลดปัญหาการอพยพหลั่งไหลเข้าไปแออัดในเมืองหลวง ทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นประกอบอาชีพรายย่อยหรือทำอุตสาหกรรมท้องถิ่นอยู่ในครอบครัว เมื่อคนเหล่านี้มีงานทำ มีรายได้ ย่อมไม่อพยพเข้าไปในเมือง

7. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นที่จะนำเอาทรัพยากรส่วนเกินหรือไร้ค่ามาประดิษฐ์คิดค้นเป็นของใช้ของที่ระลึกในรูปของสินค้าพื้นเมือง จำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว

8. ความประทับใจจากการเดินทางท่องเที่ยวจะทำให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ดีต่อสถานที่นั้นและนึกถึงอยู่ตลอดเวลา

9. การลดช่องว่างระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจน คนมั่งมีในเมืองมาสู่ชนบท จะช่วยให้เกิดความรู้สึกร่วมใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

10. การท่องเที่ยวจะช่วยป้องกันการแทรกซึมบ่อนทำลายจากฝ่ายตรงข้ามได้

ผลกระทบด้านเสีย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 158-159) ได้ระบุถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น

2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและรูปแบบวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว

3. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการลดคุณค่างานศิลปหัตถกรรม กล่าวคือผู้ผลิตมุ่งคำนึงถึงปริมาณของงานศิลปวัฒนธรรมมากกว่าคุณภาพก็จะทำให้ขาดคุณค่าทางศิลปะอันละเอียดอ่อนประณีตบรรจงให้ลดต่ำลงจนหมดความนิยมไป

4. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมของสังคมที่มีมาแต่ดั้งเดิม

5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาเพศพาณิชย์ ซึ่งปัญหานี้ นอกจากส่งผลเสียต่อระดับศีลธรรมแล้ว ยังเกิดปัญหาที่ร้ายแรงอื่น ๆ ตามมาด้วย เช่น ปัญหาการเกิดแก๊งค์ โรค ปัญหาแพร่กระจายของโรคเอดส์ ปัญหาการล่วงละเมิดผู้หญิงและเด็ก ปัญหายาเสพติด เป็นต้น

6. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่นอื่นจึงสร้างปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาสาธารณสุข ปัญหาขยะมูลฝอย เป็นต้น

7. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยวโดยเล็งเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมและคิดค้ำกำไรเกินควรด้วยการขายสินค้าและบริการที่มีคุณภาพต่ำกว่าราคา

8. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม บางครั้งอาจเป็นการหลอกลวง หรือ น้อโกงเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่บางครั้งก็รุนแรงถึงขั้นทำร้ายร่างกายและฆ่านักท่องเที่ยว

นิธิ เอียวศรีวงศ์ อ่างใน ทิพย์พรรณนา เทียงธรรม (2547: 32) ได้ระบุว่า ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น มักจะพุ่งไปถึง 3 ประเด็นด้วยกันคือ

1. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนชีวิตและระบบค่านิยมที่แตกต่างกันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น
2. กำลังมหาศาลของนักท่องเที่ยวที่ไปกำหนดความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและค่านิยมของคนท้องถิ่น
3. ตลาดหลักของการผลิต (ประเพณี พิธีกรรม งานฉลอง การบริการ สินค้าตลอดจนแหล่งท่องเที่ยว) กลายเป็นนักท่องเที่ยว จึงทำให้สิ่งเหล่านี้ไม่มีฐานอยู่ที่ชุมชนท้องถิ่น

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ

ผลกระทบด้านดี

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537: 171-185) ได้ระบุถึงผลกระทบด้านดีของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ ไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศ โดยไม่ต้องส่งสินค้าออกไปยังต่างประเทศ เช่นสินค้าอื่น ๆ
2. ช่วยลดภาวะการขาดดุลการค้า ทำให้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจมีความมั่นคงขึ้น
3. การสร้างอาชีพและการจ้างแรงงาน อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องการแรงงานที่มีลักษณะความชำนาญปานกลาง-ต่ำ เป็นจำนวนมาก จึงเปิดโอกาสให้แรงงานในท้องถิ่นได้รับการว่าจ้างทำงาน
4. ความต่อเนื่องของรายจ่ายและรายได้ ผลการเพิ่มมูลค่าจากรายจ่ายและรายได้ต่อเนื่องกันจะส่งผลทำให้รายได้ประชาชาติและรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรสูงขึ้น รัฐบาลจะมีรายได้จากการเก็บภาษีอากรมาใช้ในกิจการต่าง ๆ มากขึ้น
5. การกระจายรายได้ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางย่อมจะมีกิจกรรมที่จะเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม
6. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น มีการขยายตัวของกิจการและมีการลงทุนผลิตสินค้าน่ามากขึ้น ทำให้คนในท้องถิ่นจะมีโอกาสได้รับการจ้างแรงงานมากขึ้น

ผลกระทบด้านเสีย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542: 190) ระบุว่าเมื่อชุมชนท้องถิ่นใดมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ก็จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น นั้นผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจแยกประเด็นปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหารายได้เป็นฤดูกาลแก่ชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือเมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมก่อให้เกิดปัญหารายได้ที่ไม่สม่ำเสมอขึ้นตามฤดูกาลท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่สั้น (low season) ก็จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวที่น้อยตามด้วย เป็นเหตุให้ชุมชนท้องถิ่นไม่สามารถพึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักได้ เพราะจะทำให้ความเสี่ยงสูง อีกทั้งเกิดปัญหาการว่างงานในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวแก่ชุมชนท้องถิ่นด้วย

2. ปัญหาคุณภาพของแรงงาน กล่าวคือเมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมต้องการแรงงานด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นเหตุให้เกิดการถ่ายเทแรงงานจากชุมชนท้องถิ่นอื่นเข้ามาทำงานในชุมชนท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและจะมีแรงงานส่วนหนึ่งที่ด้อยคุณภาพเข้ามาด้วย ก่อให้เกิดผลเสียต่อการท่องเที่ยวโดยรวม อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการพัฒนาคุณภาพแรงงานมากขึ้นด้วย

3. ปัญหาการสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศ กล่าวคือเมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมต้องการผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวมากขึ้นเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องสั่งซื้อสินค้าที่เป็นวัตถุดิบจากต่างประเทศทำการผลิตและก่อให้เกิดปัญหาการขาดดุลการค้ามากขึ้น

4. ปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์ กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมนำมาซึ่งการแข่งขันในการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เป็นเหตุให้เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์ขึ้นในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งอาจมีการตัดราคาขอมหาทุนกัน อันเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจโดยรวม

5. ปัญหาส่วนแบ่งผลประโยชน์อันควรได้ กล่าวคือการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกชุมชนท้องถิ่นเข้ามาดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งบางธุรกิจท่องเที่ยวอาจมีบริษัทต่างชาติเข้ามาผูกขาดดำเนินการ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในอัตราส่วนค่อนข้างน้อย ซึ่งในความถูกต้องผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ควรตกอยู่กับคนในชุมชนท้องถิ่นนั้น

6. ปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชน กล่าวคือเมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ทำให้มีนักท่องเที่ยวและแรงงานจากชุมชนท้องถิ่นอื่นหลั่งไหลเข้ามามากมาย ย่อมสร้างปัญหาให้กับชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นในการจัด

ระเบียบชุมชนเพื่อคงไว้ซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป เช่นค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียและขยะมูลฝอย ค่าใช้จ่ายในการบูรณะซ่อมแซมความเสียหายของทรัพยากรท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการจัดหาสาธารณูปโภคเพิ่มขึ้น เป็นต้น

7. ปัญหาราคาที่ดิน กล่าวคือการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวซึ่งธุรกิจเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ที่ดินในการประกอบการ จึงทำให้ราคาที่ดินถีบตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะที่ดินที่มีทำเลดี จึงมีการแย่งกันประมูลซื้อที่ดิน ทำให้ราคาที่ดินถีบตัวสูงขึ้นมาก ก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้น แม้ว่าภาวะที่ดินราคาสูงอาจเป็นผลดีต่อเจ้าของที่ดินในชุมชนระยะสั้นที่สามารถขายที่ดินราคาดี แต่ในระยะยาวแล้วจะเป็นผลเสียต่อคนในชุมชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ของชุมชนท้องถิ่นที่ต้องการตั้งหลักฐานให้แก่ครอบครัว จำเป็นต้องมีที่ดินสำหรับปลูกบ้านหรือทำมาหากิน ก็จะไม่มีการแสวงหาเศรษฐกิจพอใช้ได้ ก็จะเกิดผลการอพยพออกนอกชุมชนท้องถิ่นหรือทำการบุกรุกป่าสงวนและที่ดินสาธารณประโยชน์อื่น ๆ

ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543: 48) ได้สรุปเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งความรุนแรงจะมีมากหรือน้อยย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้นผลกระทบจะเกิดขึ้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. นโยบายของรัฐบาล กล่าวคือ นโยบายของรัฐบาลต้องประกอบด้วยแผนแม่บทหรือแผนระยะยาวและแผนระยะสั้นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวต้องชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติและเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรทุกระดับได้เป็นอย่างดี

2. สถาบันหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น กล่าวคือ ความล้มเหลวของกิจกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ผ่านมา มักเกิดจากความล้มเหลวของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสถาบัน หรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการในเชิงพัฒนาที่ผสมผสานกลมกลืนระหว่างศาสตร์ที่เป็นสากลกับศาสตร์ท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้คุณค่าและเอกลักษณ์ที่มีความสำคัญในเชิงการศึกษา การกระตุ้นให้ตระหนักถึงคุณลักษณะเฉพาะ (uniques) ที่สะท้อนให้เห็นความมีอารยธรรมเป็นของตนเองเอาไว้มากกว่าเชิงพาณิชย์และมีการปรุงแต่งมากเกินไปจนเกินความเป็นจริง ยิ่งกว่านั้น ผู้บริหารในระดับท้องถิ่นที่มีใช่เป็นคนท้องถิ่น ทำให้ไม่เข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นดีพอ จึงใช้อำนาจและยึดแนวความคิดของตนเองเป็นตัวตั้ง จนทำให้เกิดผลกระทบต่อเอกลักษณ์เฉพาะจนคุณค่าลด

3. คุณภาพของประชากรในท้องถิ่น กล่าวคือ ประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้บริเวณสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งยังขาดความรู้ความเข้าใจและมองไม่เห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง ไม่มีการห้ามปรามหรือต่อต้าน เมื่อเห็นนักท่องเที่ยวแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมีการเอารัดเอา

เปรียบ แสดงอาการถูกเหยียดหยาม ฯลฯ ซึ่งล้วนก่อให้เกิดผลกระทบในทางเสียต่อตนเอง ทั้งถึง และประเทศโดยส่วนรวมได้ทั้งสิ้น ดังนั้นการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงาน จึงควรที่จะ พิจารณาจากส่วนบนลงมา (top down) และจากส่วนล่างหรือผู้ปฏิบัติขึ้นไป (bottom up) ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและเอื้ออำนวยต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ยิ่งขึ้น

การรับรู้ของมนุษย์

ความหมายของการรับรู้

เดิมศักดิ์ คทวณิช (2546: 127) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ (perception) หมายถึง กระบวนการในการแปลความหมายที่เกิดขึ้นภายหลังร่างกายเกิดการสัมผัสจากสิ่งเร้าทั้งหลาย ในการแปลความหมายของสมองจะถูกต้อง ละเอียด และชัดเจนมากน้อยเพียงใด จะขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์เดิม ความรู้ที่สะสมไว้ ความจำ ความเชื่อ ทักษะคิด และค่านิยมซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละ บุคคล ดังภาพด้านล่าง

ภาพ 2 แผนผังแสดงกระบวนการของการรับรู้สัมผัสและการรับรู้

นอกจากนี้ จำเนียร ช่างโชติ (2532) อังใน วีระพล ทองมาและประเจต อานาจ (2547: 33) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ว่า หมายถึง การแปลหรือตีความหมายของการสัมผัสหรือ อาการสัมผัสที่คนเราได้รับออกมาเป็นหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายหรือที่เรารู้จักกัน เข้าใจกัน ใน การแปลความหรือตีความคนเราจะต้องใช้ความรู้เดิม ประสบการณ์เดิมหรือความชัดเจนที่เคยมีมา ก่อนเป็นเครื่องช่วยในการแปลความถ้าประสบการณ์หรือความรู้เดิมไม่มี คนเราก็จะไม่มี การรับรู้ กับสิ่งเร้านั้น ๆ จะมีก็แต่การสัมผัสซึ่งเกิดจากการเร้าของสิ่งเร้าเท่านั้น ส่วน รัจรี นพเกตุ (2539: 1)

ได้ให้ความหมายของการรับรู้คือขบวนการประมวลและตีความข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา ที่ได้จากการรู้สึก การรู้สึกเกิดจากการกระตุ้นอวัยวะรับความรู้สึก ซึ่งมีอยู่ 5 ชนิด คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ในทิศทางเดียวกัน มธุรส สว่างบำรุง (2542: 94) ได้ให้คำกล่าวสนับสนุนว่า การรับรู้คือ ขบวนการแปลความหมายของสมองที่ได้รับข้อมูลจากประสาทสัมผัสพื้นฐานหรือสิ่งเร้าต่างๆ ที่มากระตุ้นให้ร่างกายเกิดความรู้สึกและเข้าใจในความหมายของสิ่งเร้า นั้น นอกจากนี้ ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2538: 110) ได้กล่าวไว้ว่า การรับรู้ คือการรู้จักสิ่งต่างๆ ภาวะต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้า มาทำปฏิกิริยากับตัวเรา เป็นการแปลการสัมผัสให้มีความหมายขึ้น เกิดเป็นความหมายรู้สึก เฉพาะตัวสำหรับบุคคลนั้น ๆ จากความหมายของการรับรู้ นั้น นวลศิริ เปาโลहितย์ (2531: 187) ได้สรุปว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้รับสิ่งเร้าแล้วตีความต่อสิ่งนั้นด้วยความรู้สึก นึกคิดของตนเอง โดยอาศัยความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมบวกกับประสบการณ์ที่ได้รับเพิ่ม มาแล้วแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น ๆ ดังนั้นมนุษย์สามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้มีมากน้อย เพียงใดก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ผ่านมาและความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์เองและการรับรู้ของบุคคลแต่ละคนนั้นย่อมไม่เหมือนกัน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของแต่ละบุคคล

เดมศักดิ์ คทวนิช (2546: 128-130) ได้แบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของแต่ละบุคคลที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. ตัวบุคคล หมายถึงลักษณะคุณสมบัติบางประการของผู้ที่จะรับรู้ ซึ่งจะมีผลต่อการรับรู้ เช่น

1.1 ความสมบูรณ์หรือความบกพร่องของอวัยวะรับสัมผัส บุคคลที่มีอวัยวะรับสัมผัสที่สมบูรณ์ย่อมเกิดการรับรู้ได้ถูกต้องหรือผิดพลาดน้อยกว่าบุคคลที่อวัยวะรับสัมผัสผิดปกติหรือเสื่อมสมรรถภาพ เช่น คนที่หูตึงย่อมรับรู้เสียงต่าง ๆ ได้ไม่ชัดเจน จึงมีผลทำให้การแปลความหมายผิดพลาดได้ นอกจากนี้ระดับของเทรส โสลดส์ที่แตกต่างกันในแต่ละคนก็มีผลต่อการรับรู้ของแต่ละคนด้วย

1.2 ประสบการณ์เดิม (previous experience) นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลอย่างมาก เนื่องจากการรับรู้ของบุคคลจะเกิดขึ้น ได้ต้องอาศัยความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมที่สะสมไว้ในสมองเป็นเครื่องช่วยในการแปล ดังนั้นการรับรู้จะต้อง ผิดพลาดหรือชัดเจนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลมีอยู่ เช่น เมื่อคนสี่คนได้ยินเสียงนกร้องพร้อมกัน แต่คนจะรับรู้เกี่ยวกับนกได้ต่างกัน บางคนจะรู้ว่าเป็นเสียงนก บางคนจะรู้ว่าเป็นนกอะไร แต่บางคนอาจจะรู้รายละเอียดของนกตัวนั้น ได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่าการรับรู้ของ

คนที่แตกต่างกันนั้นเป็นเพราะมีประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกันของแต่ละคนจะขึ้นอยู่กับวัยและการเรียนรู้จากสังคมที่แตกต่างกันเป็นสำคัญด้วย

1.3 ความต้องการที่จะรับรู้ (need) ตามปกติแล้วบุคคลจะเกิดการรับรู้สิ่งเร้าใด ๆ ขึ้นก็ตาม บุคคลนั้นมักจะเกิดความต้องการที่จะรับรู้ขึ้นเสียก่อน ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการจะสร้างแรงขับหรือแรงจูงใจที่จะรับรู้สิ่งเร้านั้น ๆ เช่น สองคนไปห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง คนหนึ่งต้องการที่จะรับประทานอาหารเช้าก็จะมองหาร้านอาหาร แต่อีกคนหนึ่งต้องการจะชมภาพยนตร์ก็จะมองหาโรงภาพยนตร์ เป็นต้น

1.4 ความใส่ใจ (attention) และการเลือก (selection) ที่จะรับรู้สิ่งเร้าถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้กระบวนการของการรับรู้เกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากว่ารอบๆ ตัวบุคคลเต็มไปด้วยสิ่งเร้ามากมาย ไม่ว่าจะเป็นภาพ เสียง กลิ่น รส ฯลฯ ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าถ้าบุคคลให้ความใส่ใจและเลือกที่จะรับรู้สิ่งเร้าใด จะสามารถรับรู้สิ่งเร้านั้นได้ก่อนเป็นอันดับแรก อย่างไรก็ตามปัจจัยสำคัญของการให้ความใส่ใจและเลือกที่จะรับรู้สิ่งเร้านั้น จะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติบางประการของสิ่งเร้านั้นว่าจะมีอิทธิพลในการจะดึงดูดให้เกิดการรับรู้ได้มากน้อยเพียงใด

1.5 สภาวะทางอารมณ์ (emotion) ของบุคคลก่อนหรือขณะเกิดการรับรู้ สภาวะทางอารมณ์ของบุคคลในขณะนั้นจะมีอิทธิพลต่อการแปลความหมายถูกต้องหรือผิดพลาดได้เป็นอย่างมาก

1.6 ความคาดหวัง (expectancy) ต่อสิ่งเร้า โดยทั่วไปแล้วบ่อยครั้งที่บุคคลมักจะมี ความคาดหวังต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเอาไว้ล่วงหน้า ความคาดหวังนี้เองที่จะเป็นปัจจัยทำให้บุคคลเกิดความสนใจที่จะรับรู้ต่อสิ่งเร้าหรือสถานการณ์นั้น ๆ มากกว่าการไม่มีความหวัง

1.7 สติปัญญา (intelligence) เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้แต่ละคนรับรู้สิ่งเร้าได้แตกต่างกันไป โดยคนที่มีความสติปัญญาสูงจะรับรู้อะไรได้อย่างลึกซึ้ง มีการใช้เหตุผลและวิจารณญาณในการวิเคราะห์สิ่งเร้าหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่รับรู้ได้ดีกว่าบุคคลที่มีความสติปัญญาต่ำหรือปัญญาอ่อน

1.8 การให้คุณค่า (value) ต่อสิ่งที่รับรู้ สิ่งเร้าใดที่บุคคลให้คุณค่าและความสำคัญ สิ่งเร้านั้นจะสามารถเพิ่มความสนใจและใส่ใจที่จะรับรู้ให้มากขึ้นได้

1.9 การถูกชักจูง (persuasion) บุคคล กลุ่ม หรือสังคมจะมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล โดยบุคคลมักจะให้ความสนใจที่จะรับรู้กับสิ่งที่บุคคล กลุ่ม หรือสังคมชักจูง

2. คุณลักษณะของสิ่งเร้า นอกจากปัจจัยจากตัวบุคคลจะมีอิทธิพลต่อการรับรู้แล้ว คุณลักษณะของสิ่งเร้ายังเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลด้วย ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งเร้าที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันจะมีผลต่อการรับรู้ของบุคคลที่แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งอาจจะจำแนกคุณลักษณะของสิ่งเร้าได้ดังต่อไปนี้

2.1 ขนาดของสิ่งเร้า (size) สิ่งเร้าที่มีขนาดใหญ่จะสร้างความสนใจที่จะรับรู้ได้ดีกว่าสิ่งเร้าที่มีขนาดเล็ก ดังจะสังเกตได้จากป้ายโฆษณาตามท้องถนนซึ่งมักจะมีขนาดใหญ่ หรือคนทั่วไปจะสนใจอ่านพาดหัวข่าวใหญ่ของหนังสือพิมพ์ก่อนอ่านพาดหัวรอง เป็นต้น

2.2 ความเข้มของสิ่งเร้า (intensity) สิ่งเร้าที่มีความเข้ม เช่น วัตถุที่มีสีเข้ม เสียงที่มีความดังมาก กลิ่นที่แรง หรือการสัมผัสกับร่างกายที่หนักหน่วง สิ่งเหล่านี้จะดึงดูดความสนใจที่จะรับรู้ได้ดีกว่าสิ่งเร้าที่มีความเจือจาง เช่น คนที่พูดเสียงดังจะได้รับความสนใจมากกว่าคนพูดเสียงค่อย เป็นต้น

2.3 ความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ย่อมจะทำให้เกิดความน่าสนใจที่จะรับรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่มีลักษณะเดิม ๆ ดังนั้นจะเห็นว่าคนที่ดูโทรทัศน์จะไม่สนใจภาพยนตร์โฆษณาเก่า ๆ แต่เมื่อมีโฆษณาชิ้นใหม่จะให้ความสนใจดูตั้งแต่ต้นจนจบ

2.4 การเคลื่อนไหว (movement) สิ่งเร้าที่มีการเคลื่อนไหวจะทำให้เป็นจุดสนใจที่จะรับรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่อยู่นิ่ง ๆ เช่น เวลาที่คนเดินจะให้ความสนใจที่จะดูป้ายโฆษณาที่เป็นไฟวิ่งมากกว่าเปิดไฟสว่างเฉย ๆ คนจะสนใจดูภาพยนตร์มากกว่าภาพสไลด์ หรือเด็กจะเอื้อมมือไปหยิบของเล่นที่เคลื่อนไหวได้มากกว่าของเล่นที่ไม่เคลื่อนไหว เป็นต้น

2.5 การกระทำซ้ำๆ (repetition) ในบางครั้งบุคคลจะให้ความสนใจที่จะรับรู้หรือเกิดการรับรู้เร็วขึ้น ถ้าสิ่งเร้านั้นเกิดขึ้นซ้ำกันบ่อย ๆ หรือมีความถี่ในการเกิดสูงมากกว่าสิ่งเร้าที่นาน ๆ เกิดครั้ง เช่น การกระพริบไฟหน้ารถถี่ ๆ หรือบีบแตรติดต่อกันหลายๆ ครั้งจะทำให้คนสนใจหันมามองได้ การโฆษณาสินค้าทางวิทยุหรือโทรทัศน์บ่อย ๆ จะทำให้ผู้ฟังหรือผู้ชมรับรู้สินค้าชนิดนั้นได้อย่างดี หรือการเปิดเพลงใดเพลงหนึ่งบ่อย ๆ คนฟังจะรับรู้เนื้อเพลงและร้องได้โดยไม่รู้ตัว เป็นต้น

2.6 สี สัน (colour) สิ่งเร้าที่มีสี สัน วรรณะ สดุดตา หรือมีการตัดกันของสีที่รุนแรง จะทำให้สิ่งเร้านั้นเป็นจุดเด่นและน่าสนใจทำให้เกิดการรับรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่มีสีอ่อนหรือเจือจาง

2.7 ความแตกต่าง (different) สิ่งเร้าใดที่แตกต่างไปจากสิ่งเร้าทั้งหลาย สิ่งเร้า นั้นจะเร้าความสนใจที่จะรับรู้ได้ดีกว่า เช่น ผู้หญิงใส่ชุดสีขาวท่ามกลางคนใส่ชุดสีดำ ทุกคนนั่งแต่มีคนเดียวยืน หรือคนผิวขาวเดินอยู่ท่ามกลางหมู่คนไทย จะเห็นได้ว่าคนจะเกิดความรับรู้ผู้หญิงใส่ชุดขาว คนยืน และคนผิวขาว เพราะเป็นจุดสนใจมากกว่า เนื่องจากมีความแตกต่างไปจากสิ่งเร้าอื่น เป็นต้น

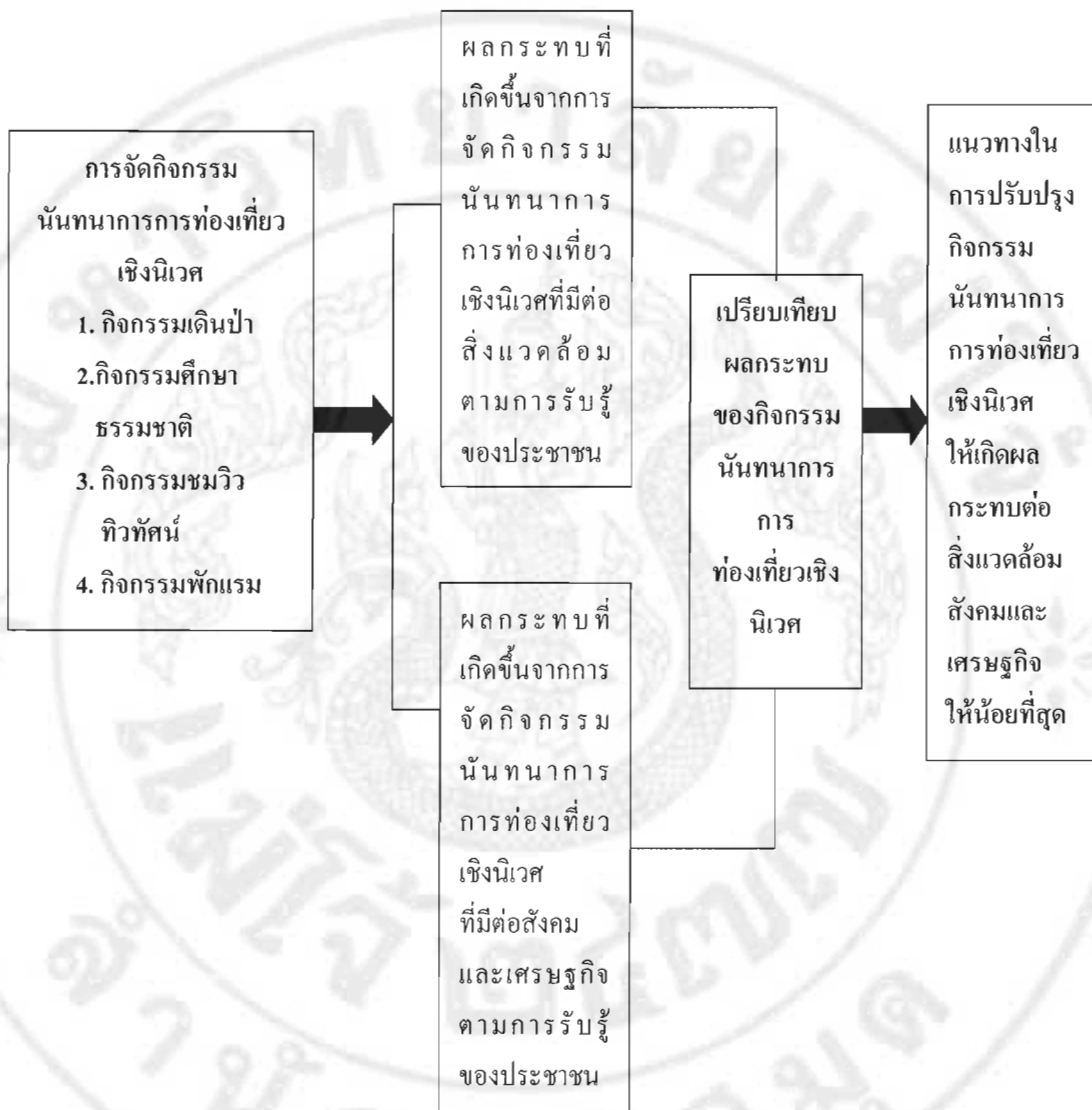
ภาคสรุป

จากการตรวจเอกสารผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ทั้งนี้กิจกรรมเหล่านั้นต้องเป็นกิจกรรมที่เกิดผลกระทบน้อยที่สุดหรือไม่เกิดขึ้นเลย (นำชัย ทนุผล, 2542: 58) ซึ่งกิจกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยสามารถจัดแบ่งกลุ่มได้ 2 กลุ่มคือ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542: 409-412) 1) กลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลัก ต้องอาศัยธรรมชาติทั้งหมดในการรองรับ โดยเน้นเรื่องของการเรียนรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก ได้แก่ กิจกรรมเดินป่าและกิจกรรมศึกษาธรรมชาติซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิดด้วยเส้นทางเท้าที่ตัดผ่านเข้าไปในป่าที่มีจุดสวยงามดึงดูดความสนใจทางธรรมชาติ และ 2) กลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศเสริม ได้แก่ กิจกรรมชมวิวทิวทัศน์ กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร และกิจกรรมพักผ่อน ซึ่งทั้งสามกิจกรรมนี้เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมและใกล้ชิดกับธรรมชาติตลอดจนเป็นโอกาสหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ดังนั้นเมื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้น โดยขาดความระมัดระวังและการควบคุมนั้นมักเป็นสาเหตุหลักของการทำลายสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เสื่อมโทรม ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบแก่แหล่งท่องเที่ยวโดยตรงและโดยอ้อม เพราะฉะนั้นผลกระทบ จึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งขนาดและทิศทางจากสภาพเดิม ผลกระทบจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดก็ได้ ทั้งที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น และการสัมผัส รวมไปถึงสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ เช่น สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ฯลฯ โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามการรับรู้ของประชาชนนั้นสามารถแบ่งผลกระทบออกเป็นสองด้านคือ 1) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และ 2) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการที่มีต่อสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งจะวัดการรับรู้ของประชาชนถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น รับรู้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง และรับรู้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงในทางไม่ดี

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการตามการรับรู้ของประชาชนทั้งในด้านของสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ เพื่อที่นำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางปรับปรุงกิจกรรมนันทนาการให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและ เศรษฐกิจ ให้น้อยที่สุด ตามกรอบแนวคิดรวบยอดในการวิจัยดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การจัดการกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดีกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. พื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยางและป่าแม่อาจ ท้องที่ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 18,579 ไร่ โดยอยู่ห่างจากตัวจังหวัดลำปาง ประมาณ 6 กิโลเมตร ภายในวนอุทยานม่อนพระยาแช่ มีจุดเด่นพิเศษของพื้นที่คือ นักท่องเที่ยวสามารถขึ้นมาชมวิทิวทัศน์ที่สวยงามของเมืองลำปางได้ทั้งกลางวันและกลางคืน นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ คือ ดอยฝรั่ง ซึ่งเป็นจุดสูงสุดของเทือกเขาพระบาทและมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 895 เมตร ซึ่งมีสนสองใบขึ้นกระจายทั่วไปและยังมีวัดม่อนพระยาแช่ซึ่งมีพระธาตุเก่าแก่หรือเจดีย์ตั้งอยู่บนยอดเขาเป็นปูชนียสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดลำปางและยังสามารถเดินศึกษาธรรมชาติรอบ ๆ บริเวณได้

2. จังหวัดลำปางมียุทธศาสตร์ที่จะพัฒนาจังหวัดลำปางให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางธรรมชาติสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มประชากรที่ศึกษาและเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ

1. เจ้าหน้าที่ประจำวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง จำนวน 10 คน
2. ประธานและคณะกรรมการบริหารชุมชน ที่มีเขตรับผิดชอบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 5 บ้านต้นดอง หมู่ 8 บ้านทรายไหลเหมืองและ หมู่ 10 บ้านไร่ศิลาทอง หมู่บ้านละ 8 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน
3. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 10 คน จากเหตุผลข้างต้นจึงได้เลือกพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง เป็นเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ โดยแบ่งกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเป็นสามกลุ่ม เนื่องจากเป็นบุคคลที่

อยู่ในพื้นที่มานาน และอยู่ในสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่ไม่ต่างกันมากนัก มีอาชีพเกี่ยวข้องในพื้นที่ วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง และมีส่วนได้เสียโดยตรงต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ ดำเนินการศึกษาครั้งนี้โดยเป็นประชากรทั้งหมดไม่ได้สุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรและการวัดค่าตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรในการศึกษาและวิธีการศึกษาหรือวัดตัวแปร เหล่านี้ดังนี้

การรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบจากการมองเห็น การได้ยิน สัมผัส และสัมผัสจากผลกระทบที่ เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานม่อนพระยาแช่ โดยเปรียบเทียบจาก อดีตและปัจจุบันตามความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย โดยผู้วิจัยจะกำหนดผลกระทบใน 2 ประเด็นใหญ่ คือ ประเด็นที่ 1 ผลกระทบจากกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อ สิ่งแวดล้อม ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ 1.1) ผลกระทบต่อสัตว์ป่า และ 1.2) ผลกระทบต่อสังคม พืช ส่วนในประเด็นที่ 2 นั้น จะเป็นผลกระทบที่มีต่อสังคมและเศรษฐกิจของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยจะ กำหนดข้อคำถามในประเด็นต่าง ๆ และให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบใน 3 ประเด็นคือ เปลี่ยนแปลงดีขึ้น (3 คะแนน) ไม่เปลี่ยนแปลง (2 คะแนน) และเปลี่ยนแปลงลดลง (1 คะแนน) จากนั้นนำคะแนนมา คิดคำนวณหาค่าคะแนนเฉลี่ยโดยมีเกณฑ์ดังนี้

ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
2.34 – 3.00	รับรู้ว่าผลที่เกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี
1.67 – 2.33	รับรู้ว่าไม่มีผลที่เกิดขึ้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง
1.00 – 1.66	รับรู้ว่าไม่มีผลที่เกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง (semi - structure interview schedule) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วยคำถามแบบปลายเปิด (opened - ended) และคำถามปลายปิด (closed - ended) โดย แบ่งเป็นสองตอนดังนี้

ตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของการจัดกิจกรรมนันทนาการภายใน
วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง

ตอนที่ 2 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการ
ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและเศรษฐกิจตามการรับรู้ของเจ้าหน้าที่ประจำวนอุทยานม่อน
พระยาแช่ ประชาชนบ้านต้นตอง บ้านทรายไหล่เหมืองและบ้านไร่ศิลาทอง รวมทั้งเจ้าหน้าที่
องค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ ได้พิจารณาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยอย่างถี่ถ้วนด้วยการทดสอบความ
เที่ยงของแบบสัมภาษณ์ (interview schedule) แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือ การทดสอบคุณสมบัติ
ความเที่ยงตรง (validity) และส่วนที่สองคือ การทดสอบคุณสมบัติความเชื่อมั่น (reliability)
มีรายละเอียดดังนี้

1. การทดสอบคุณสมบัติความเที่ยงตรง (validity) โดยเฉพาะความเที่ยงตรงของ
เนื้อหาการวิจัย (content validity) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์จากแนวทางในการตรวจเอกสารให้
สัดส่วนของจำนวนข้อคำถามในแต่ละเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นนำเสนอ
คณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามที่คณะกรรมการที่
ปรึกษาเสนอแนะให้ถูกต้อง

2. การทดสอบคุณสมบัติความเชื่อมั่น (reliability) โดยการทดสอบซ้ำ (test-retest
method) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ซึ่งนำไปทดสอบกับประชาชนในพื้นที่ตำบลพิชัย
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งไม่ใช่ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 ราย แล้วจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความ
เที่ยง โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha) ของ Cronbach ในพวงรัตน์ ทวีรัตน์
(2540: 125) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

โดยให้	α	หมายถึง	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	หมายถึง	จำนวนข้อ
	s_i^2	หมายถึง	คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ
	s_t^2	หมายถึง	คะแนนความแปรปรวนทั้งฉบับ

ผลการทดสอบคุณสมบัติความเชื่อมั่นในแต่ละข้อคำถาม ด้วยการทดสอบซ้ำให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงเกินกว่า 0.70 ซึ่งเป็นค่ามาตรฐานที่กำหนด จากการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงปรากฏว่าได้ค่าความเที่ยง 0.76 ถือได้ว่าข้อคำถามที่นำไปใช้เก็บข้อมูลจากประชากรตัวอย่างได้ เนื่องจากคุณภาพเครื่องมือการวิจัยมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยได้วางขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลไปยังหน่วยงานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง และองค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง เพื่อแจ้งรายละเอียดและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
2. ประสานงานกับประชาชนและกรรมการบริหารหมู่บ้านบ้านต้นดอ้ง บ้านทรายไหล่เหมืองและบ้านไร่ศิลาทอง เพื่อเข้าสัมภาษณ์ตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด
3. นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ แปลความ สรุปผลและรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดรหัส และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป (statistical package for the social sciences : SPSS/PC) สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ สถิติพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเปอร์เซ็นต์ เพื่อจำแนกการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย และใช้สถิติทดสอบสมมติฐานแบบนอนพาราเมตริก ด้วยการวิเคราะห์การแจกแจงข้อมูล 2 ชุดที่สัมพันธ์กัน คือการรับรู้ผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการต่อสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการต่อสังคมและเศรษฐกิจของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเดียวกันโดยเปรียบเทียบด้วยวิธีนอนพาราเมตริก Two Related Samples Test จึงได้คำตอบการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดีกว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจหรือไม่

นอกจากนี้ ยังนำการศึกษาแบบองค์รวม (holistic) ของกลุ่มเป้าหมายการวิจัย โดยเน้นการบูรณาการระดับชุมชน-พื้นที่ (community, area-based approach) ซึ่งเป็นความร่วมมือกันระหว่างผู้วิจัย ผู้ให้ข้อมูล และหน่วยงานที่มีส่วนได้เสียกับงานวิจัย แบ่งเป็นการสนทนากลุ่ม (focus group interview) และการสังเกตการณ์ (observation) ซึ่งทั้งสองวิธีจะถูกใช้ดำเนินการวิจัยไปพร้อมกันเพื่อศึกษาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการทั้งสองด้าน ด้านแรกคือสิ่งแวดล้อม ด้านที่สอง คือ สังคมและเศรษฐกิจ ตามการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 10 เดือน คือ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2548 ถึงเดือนสิงหาคม 2549

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง มุ่งศึกษาถึงรูปแบบกิจกรรมนันทนาการและผลกระทบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมนันทนาการที่มีต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่ประจำวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง จำนวน 10 คน ประธานและคณะกรรมการบริหารชุมชนที่มีเขตรับผิดชอบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง จำนวน 3 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 8 คน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 44 คน โดยนำเสนอในรูปแบบของตารางข้อมูลประกอบคำบรรยายและความเรียงเป็นตอน ๆ ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 รูปแบบของการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง

ตอนที่ 2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและเศรษฐกิจ ตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 4 กิจกรรม

ตอนที่ 1 รูปแบบของการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง

1. กิจกรรมเดินป่า

ลักษณะและเส้นทางเดินป่า

ผลจากการศึกษาพบว่าลักษณะทั่วไปของสภาพป่าบริเวณดอยฝรั่งซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ยาง-แม่อาจ เป็นเขตรับผิดชอบของวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ยังคงสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของห้วยหลายสายเช่น ห้วยต้นตอง ห้วยทราย ห้วยผาคันฯ เป็นที่รวมของป่าไม้หลายชนิด เหมาะสำหรับเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและป่าไม้ ประกอบกับบริเวณดอยฝรั่งซึ่งเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดของป่าสงวนแห่งชาติแม่ยาง-แม่อาจ บริเวณดังกล่าวสามารถมองเห็นเหมือนไฟฟ้าแม่เมาะรวมถึงทิวทัศน์ของเมืองลำปางได้โดยลักษณะของ

กิจกรรมเดินป่านี้เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเดินป่าระยะไกล (ตั้งแต่ 2 กิโลเมตรขึ้นไป) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิดด้วยเส้นทางเท้าที่ตัดผ่านเข้าไปในป่าที่มีจุดสวยงามดึงดูดความสนใจทางธรรมชาติรายทาง (บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, 2542: 410) รวมถึงการพักผ่อนหย่อนใจและการผจญภัยต่าง ๆ โดยใช้แหล่งท่องเที่ยวอันได้แก่ ป่าเขา ต้นน้ำลำธาร พืช และสัตว์ เป็นต้น สามารถจำแนกเส้นทางเดินป่าได้ 2 เส้นทาง ดังนี้

เส้นทางแรก สามารถเข้าไปในบริเวณหมู่บ้านทรายใต้ ซึ่งมีพื้นที่ติดกับวนอุทยานม่อนพระยาแช่ สภาพเส้นทางประกอบด้วยหินก้อนเล็ก ๆ และดินลูกรัง พื้นที่ขรุขระและลาดชัน และมีลำห้วยเล็ก ๆ อยู่ระหว่าง 2 ข้างทาง มีร่มเงาต้นไม้ตลอดระยะทาง รวมระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร

ภาพ 3 ป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้านทรายใต้ซึ่งเป็นเส้นทางเดินป่าเส้นทางแรก

ภาพ 4 ป้ายบอกทางไปดอยฝรั่งซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของกิจกรรมการเดินป่า

ภาพ 5 สภาพเส้นทางเดินป่าเส้นทางแรก

เส้นทางที่สอง สามารถเดินขึ้นไปทางด้านหลังวัดม่อนพระยาแช่ เป็นเส้นทางที่ต้องเดินขึ้นตามสันเขาที่คดเคี้ยวเป็นหลุมเป็นบ่อและลาดชัน มีร่มเงาไม้ตลอดเส้นทาง ระยะทางรวมประมาณ 4 กิโลเมตร

ภาพ 6 สภาพเส้นทางเดินป่าเส้นทางที่สอง

กิจกรรมย่อย

กิจกรรมเดินป่า เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของสัตว์และศึกษาพืชพรรณที่สำคัญ เช่น ไม้มะค่า ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ประดู่ ไม้กระเจา ไม้ตะแบก ไม้ชิงชัน ไม้ชะเงาะ ไม้พลวง ไม้สัก และกาสามปีก เป็นต้น รวมถึงการส่องสัตว์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและสิ่งมีชีวิตในบริเวณนั้น ๆ โดยไม่รบกวนความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ และนักท่องเที่ยวยังได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ รวมถึงการพักผ่อนหย่อนใจและการผจญภัยต่าง ๆ รวมทั้งเพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสถ่ายภาพสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติได้อย่างใกล้ชิด และนักท่องเที่ยวยังสามารถได้ถ่ายรูปธรรมชาติและบันทึกภาพทิวทัศน์ที่มีความงดงามเก็บไว้ด้วย นอกจากนี้ กิจกรรมย่อย เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อมุ่งให้เกิดความเข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ รวมถึงการเข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำความรู้ไปใช้

ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและเพื่อเป็นการตอบสนองความจำเป็นดังกล่าว การจัดกิจกรรมย่อยในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง อาทิ การศึกษาพืชพรรณ การศึกษาการดำรงชีวิตของสัตว์ การส่องสัตว์ การถ่ายรูป การฟังเสียงนกร้อง และการดูนก โดยจัดอยู่ในรูปแบบของกิจกรรมย่อยเพื่อง่ายต่อการเข้าถึงสาระทางปัญญาดังกล่าว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศึกษาพืชพรรณไม้

ลักษณะของกิจกรรมนี้คือศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของสิ่งมีชีวิตในท้องถิ่น ราก ลำต้น ใบ ดอก ผลของพืช สิ่งที่เป็นบางประการต่อการเจริญเติบโตของพืช การตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมของพืช สมบัติของพืชและการนำมาใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและการเจริญเติบโตของมนุษย์ และการตอบสนองต่อพืชพรรณของมนุษย์ และยังโยงถึงการใช้อย่างคุ้มค่าจากพรรณพืช โดยให้ความรู้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เชิงกายภาพ เป็นการเสาะหาความรู้จากการสำรวจ ตรวจสอบ การสืบค้นข้อมูลและการอภิปรายจากของจริงที่เห็นในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ สามารถสื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ มีความสามารถในการตัดสินใจ นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

2. ศึกษาการดำรงชีวิตของสัตว์

การดำรงชีวิตของสัตว์จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย อากาศ สัตว์มีโครงสร้างที่สำคัญคือ อวัยวะต่างๆ ที่ทำหน้าที่ให้สัตว์เหล่านั้นดำรงชีวิตอยู่ได้ สัตว์จึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถอยู่รอด การหาอาหารตลอดจนการเจริญเติบโต ดังนั้นกิจกรรมย่อยศึกษาการดำรงชีวิตของสัตว์ในวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง จะทำให้ เข้าใจการดำรงชีวิตของสัตว์ ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ของระบบต่างๆ ของการดำรงชีวิตของสัตว์ ที่ทำงานสัมพันธ์กัน มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองและดูแลสัตว์ป่าในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นอกจากนี้การเข้าใจวิวัฒนาการของการดำรงชีวิตของสัตว์ ความหลากหลายทางชีวภาพมีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

3. ส่องสัตว์

การส่องสัตว์ จัดเป็นกิจกรรมย่อยเพื่อศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างทางกายภาพของสัตว์ ลักษณะการหากินของสัตว์ เป็นกิจกรรมที่ใช้ไฟส่องสัตว์ในเวลากลางคืนไปตามถนนสองข้างทางและบนเพิงพักในที่ที่เจ้าหน้าที่อุทยานจัดไว้ให้ ซึ่งมักจะพบสัตว์ที่เลี้ยงหากินกลางวัน

มาหากินกลางคืน เช่น นกแขวงแซว วูเหลือม ไก่ป่า เป็นต้น แต่กิจกรรมนี้ต้องอดทน อดนอน และงดการใช้เสียง จึงทำให้มีผู้สนใจกิจกรรมย่อยนี้ไม่มากนัก

4. ถ่ายรูป

การถ่ายรูปจัดเป็นกิจกรรมย่อย ที่ช่วยให้เกิดความบันเทิงขณะเดินป่า เพราะการถ่ายรูปช่วยสร้างสุนทรียภาพทางอารมณ์ให้เกิดขึ้นได้ และสามารถเก็บความประทับใจไว้ได้นาน แต่ต้องมีข้อจำกัด และข้อควรระวังในการใช้กล้อง เนื่องจากสัตว์ป่าทุกชนิดมีความอ่อนไหวต่อสิ่งแปลกรอบข้าง เพราะสัญชาตญาณการเอาชีวิตรอดของสัตว์เป็นตัวกระตุ้น ดังนั้น การถ่ายรูป จึงต้องได้รับการอบรมวิธีการใช้กล้องในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นการเฉพาะก่อน เพื่อการอนุรักษ์และรักษาธรรมชาติอย่างยั่งยืน

5. ฟังเสียงนกร้อง

กิจกรรมย่อยฟังเสียงนกร้อง เป็นกิจกรรมที่แปลกแหวกแนวกว่ากิจกรรมอื่น ๆ แต่ในความเป็นจริงแล้ว การฟังเสียงนกร้องเป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมสมาธิ คัมภ์บารายาจากเสียงรังสรรค์ของธรรมชาติ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ผู้เข้าร่วมจะได้รับความพึงพอใจ เนื่องจากกิจกรรมนี้บังคับให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนต้องเงียบ มีสมาธิ จึงจะได้รับฟังเสียงแสนไพเราะของนกนานาชนิด นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ ดังนั้นกิจกรรมนี้หน่วยงานวนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ควรที่จะให้การสนับสนุนด้วยกระบวนการที่มีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเช่นนี้ต่อไป และขยายผลการดำเนินงานให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมย่อยนี้ได้รับสุนทรียภาพและเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กันไป

6. ดูนก

กิจกรรมย่อยการดูนกนี้เป็นกิจกรรมย่อยที่ก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ การดูนก เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่มีความนิยมในกลุ่มผู้รักธรรมชาติทั้งหลาย โดยเริ่มต้นจากกลุ่มผู้สนใจชาวต่างประเทศที่ เดินทางมาดูนกในประเทศไทย เนื่องจากความหลากหลายของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นทุ่งนา ป่าเขา แม่น้ำ ลำธาร ชายฝั่งทะเล ห้วย หนอง คลอง บึง ล้วนเป็นที่อาศัยของนกมากมายหลายชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองไทยของเราซึ่งตั้งอยู่ในเขตร้อน ได้มีการสำรวจและพบว่า มีนก ชนิดต่าง ๆ ที่อยู่ประจำถิ่นและอพยพเข้ามาตามฤดูกาลในประเทศไทยกว่า 900 ชนิด เปรียบเทียบแล้วมีมากกว่าทวีปยุโรปหรืออเมริกาเหนือทีเดียว ไม่เพียงเพราะความสวยงามน่ารักเท่านั้น การดำรงชีวิตของนกเหล่านี้ยังบอกให้เราทราบได้ถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และระบบนิเวศในพื้นที่นั้น ๆ การนำเสนอกิจกรรมดูนกในแหล่งธรรมชาติมาเผยแพร่ครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะสร้างความรักความหวงแหนและห่วงใยธรรมชาติ

ร่วมกันรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีให้คงอยู่ เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันของทุกชีวิตบนผืนดินอันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตลอดไป

สัตว์ป่าที่พบ

การพบสัตว์ป่าเป็นการศึกษาที่ควบคู่ไปกับการศึกษาธรรมชาติร่วมกับกับหัวใจที่ห่วงแหนและรักธรรมชาติ ผลพลอยได้จากการพบสัตว์ป่าคือโอกาสในการอนุรักษ์สัตว์ป่าด้วยอีกทางหนึ่ง สิ่งที่ได้เรียนรู้คือสภาพแวดล้อม เพื่อจะทราบว่าสภาพแวดล้อมในแต่ละที่นั้นเราจะได้พบกับสัตว์ป่าชนิดไหน และยังสามารถสะท้อนให้เห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมในบ้านเรานั้นมีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติมากน้อยเพียงใด เช่นเดียวกันนี้ ผลการศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จึงได้สร้างโอกาสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติพร้อมกันไปด้วย สัตว์ป่าที่พบส่วนใหญ่มีได้แก่ นกชนิดต่าง ๆ เช่น นกแซงแซวหางปลา นกปรอทหัวจุก ไก่ป่า กระรอกและกระแต็น กระต่าย ลิงลม งู เช่นงูหลาม เป็นต้น

ภาพ 7 นกแซงแซว

ภาพ 8 กระรอก

ภาพ 9 กระต่ายป่า

ภาพ 10 ลิงวอก

ภาพ 11 งูหลาม

2. กิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติ

ลักษณะและเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ

ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวที่มีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในเรื่องต่าง ๆ ผ่านทางสื่อความหมายธรรมชาติในรูปแบบต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้น

ในพื้นที่ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินอีกด้วย (บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, 2542: 410) โดยลักษณะของเส้นทางมีความขรุขระ ลาดชันและคดเคี้ยว สลับกันไป และมีจุดศึกษาธรรมชาติอยู่ทั้งหมด 10 สถานี ประกอบด้วย

สถานีที่ 1 ลานจอดรถและจุดบอกทางเข้าเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

จุดเริ่มต้นบอกกล่าวและให้ความรู้ในการเดินทางศึกษาธรรมชาติ เป็นจุดบอกทางเดินศึกษาธรรมชาติและป้ายบอกทางเพื่อเข้าศึกษาธรรมชาติและเป็นจุดบอกกล่าวแนะนำเพื่อศึกษาทางธรรมชาติ เป็นจุดที่มีเจ้าหน้าที่คอยต้อนรับและมีเจ้าหน้าที่นำทางเพื่อศึกษาธรรมชาติ ในกรณีที่มีนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มและต้องการ เจ้าหน้าที่นำทางเข้าเส้นทางศึกษาธรรมชาติและเป็นจุดชมวิวแรกของเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ

ภาพ 12 สถานีที่ 1 ลานจอดรถและจุดบอกทางเข้าเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

สถานีที่ 2 ชุ่มดอกเห็ด

เป็นจุดพักและจุดศึกษาพรรณไม้ อีกจุดหนึ่ง เป็นจุดพักผ่อนหย่อนใจและสร้างขึ้นมาก่อนแล้วของวนอุทยาน แต่เพื่อความสมดุลของเส้นทาง จึงต้องใช้ชุ่มเห็ดเป็นจุดรวมอีกจุดหนึ่งเพื่อจะได้ให้เข้ากับความสัมพันธ์ของเส้นทางเพราะการทำเส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติจะต้องทำเป็นวงรอบ

ภาพ 13 สถานีที่ 2 ชุ่มดอกเห็ด

สถานีที่ 3 ป้ายเข้าทางศึกษาธรรมชาติ

จะเป็นป้ายเข้าทางศึกษาธรรมชาติ และเป็นจุดบอกของแต่ละสถานี (station) เพื่อให้รู้วิธีการเดินและการเข้าศึกษาธรรมชาติในเส้นทางให้เข้าใจอีกครั้งหนึ่ง

สถานีที่ 4 จุดไม้มะค่าใหญ่

มะค่า เป็นพืชที่มีขนาดของลำต้นขนาดใหญ่ เป็นพรรณไม้ที่มีเหลืออยู่ในป่าของวนอุทยานฯ ต้นมะค่านี้อายุประมาณ 100 ปี ซึ่งพบน้อยมากในป่าและเป็นไม้ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ

ภาพ 14 สถานีที่ 4 จุดไม้มะค่าใหญ่

สถานีที่ 5 ไม้ตัวบ่งชี้ป่าเบญจพรรณ

ไม้เป็นพืชตระกูลหญ้าที่สูงที่สุดในโลก มีลำต้นกลมและกลวงตรงกลาง มีข้อกระจายอยู่ทั้งต้นเพื่อเสริมให้ลำต้นเหนียวขึ้น สามารถผ่าทางยาวให้มีขนาดเล็กได้เท่าที่ต้องการ เปลือกหรือผิวของลำไม้ไม้ แข็งแรงและเป็นมัน บางชนิดมีสีดำหรือสีน้ำตาลต่างๆ กันและเป็นจุด ๆ ทำให้ดูสวยงาม มีกาบหุ้มลำตามข้อ กาบจะหลุดไปเมื่อลำไม้เริ่มมีอายุมากขึ้น ไม้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของป่าเบญจพรรณ ซึ่งเป็นป่าโปร่ง พื้นที่ป่าไม้รกทึบ ต้นไม้จะผลัดใบมากในฤดูแล้ง ทำให้เศษใบไม้เป็นเชื้อเพลิงอย่างดี ก่อให้เกิดปัญหาไฟไหม้ป่าเมื่อเกิดไฟไหม้ไม้ไม้จะแพร่พันธุ์อย่างรวดเร็วและปกคลุมพื้นที่อย่างกว้างขวาง ไม้ไม้มีคุณลักษณะที่ดี คือ เจริญเติบโตได้รวดเร็วและสามารถขยายพันธุ์ได้ง่าย เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของระบบนิเวศ ส่งผลให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง ไม้มีประโยชน์มากมาย ได้แก่ ก่อสร้างบ้านเรือน บันได เฟอร์นิเจอร์ เครื่องจักสาน เป็นอาหาร ทำเครื่องดนตรี เช่น แคน ขลุ่ย เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้เป็นวัสดุดิบในอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ ไม้อัด อีกทั้งใช้เป็นไม้ประดับ ป้องกันลมพายุช่วยยึดดินและลดความเร็วของกระแสน้ำที่ไหลบ่าหน้าดิน

ภาพ 15 สถานีที่ 5 ไม้ตัวบ่งชี้ป่าเบญจพรรณ

สถานีที่ 6 เฟิร์นขึ้นได้เฉพาะในที่ชื้นเท่านั้นหรือ?

- ความสัมพันธ์ของพืชอิงอาศัย
- มอสพรมธรรมชาติที่มีได้มีเพียงความสวยงาม
- กาฝากของฝากธรรมชาติที่ต้นไม้ที่ไม่ต้องการ

เฟิร์นขึ้นได้เฉพาะในที่ชื้นเท่านั้นหรือ?

เฟิร์นที่พบในประเทศไทยมีการแพร่กระจายทั่วทุกภูมิภาค โดยเฉพาะที่มีความชุ่มชื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ของดินในสังคมพืช ป่าดงดิบและยังเจริญเติบโตบนพื้นดินที่เป็นดินร่วนดินเหนียวหรือดินทรายและตาม โขดหิน ริมลำธาร น้ำกร่อยหรือเกาะตามหน้าผา ดินในพื้นที่ราบ ทางลาดของภูเขาบนเขาสูงจากระดับน้ำทะเลถึง 2,500 เมตร ส่วนในพื้นที่ราบ ลักษณะทางกายภาพของเฟิร์นนั้นเป็นพืชที่มีระบบท่อลำเลียง ไม่มีการสร้างดอกและเมล็ด มีการขยายพันธุ์โดยการสร้างสปอร์ วัฏจักรชีวิตเป็นแบบสลับ โดยมีระยะ Saprophyte เติบโตในธรรมชาติ นอกจากนี้ลักษณะเด่นที่พบในเฟิร์นอีกประการหนึ่งคือ ใบอ่อนมีการม้วนงอและมีการสร้างอับสปอร์ที่ผิวใบด้านล่าง ส่วนประโยชน์ของเฟิร์นมีอยู่หลายประการได้แก่ เป็นไม้ประดับ ใบอ่อนและยอดอ่อนนำมาทำอาหาร ใช้เป็นยาสมุนไพรพื้นบ้าน ใช้ทำหัตถกรรม ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรคือนำมาทำปุ๋ยพืชสดหรือใช้เป็นวัสดุปลูกกล้วยไม้ สำหรับประโยชน์ทางนิเวศวิทยา คือ ทำหน้าที่เป็นพืชคลุมดิน เพื่อป้องกันการกัดเซาะของหน้าดินและรักษาความชุ่มชื้นของระบบนิเวศ

“มอส” พรมธรรมชาติที่ไม่ได้มีเพียงความสวยงาม

“มอส” มีวิวัฒนาการมาจากสาหร่ายสีเขียวพวกที่เป็นเส้นสายมีวงจรชีวิตสลับระยะ Gametophyte และระยะ Saprophyte เมื่อตกลงบนที่มีความชุ่มชื้นจะมีการเจริญเติบโต โดยการแบ่งเซลล์จนเป็นเส้นยาว โดยส่วนหนึ่งจะเจริญลงสู่ดินมีลักษณะเป็นเส้นยาวคล้ายรากทำหน้าที่เกาะยึดและดูดน้ำ แร่ธาตุ อีกส่วนหนึ่งเจริญขึ้นสู่อากาศ โดยเจริญเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่มีลักษณะคล้ายใบและมีส่วนที่มีลักษณะคล้ายดิน เมื่อเจริญเติบโตเต็มที่ก็จะสร้างอวัยวะสืบพันธุ์ซึ่งมีรูปร่างคล้ายใบและอวัยวะสร้างไข่และอวัยวะสร้างสเปิร์มมีการผสมพันธุ์โดยอาศัยน้ำ ไข่ที่ได้รับการผสมแล้วจะเจริญเติบโตอยู่บนดิน Gametophyte เพศเมีย หลังจากนั้นจะแบ่งตัวหลายครั้งจนเป็นออบริโอ ซึ่งอยู่ในระยะ Saprophyte และจะเจริญเติบโตสร้างสปอร์จำนวนมาก เมื่อสปอร์เจริญเติบโตเต็มที่อับสปอร์แตกออก สปอร์จำนวนมากทยอยเหล่านี้จะแพร่กระจายไปในสิ่งแวดล้อม หากตกลงบนที่มีความชุ่มชื้นก็จะเจริญเติบโตหมุนเวียนต่อไป นอกจากนี้มอสยังมีคุณสมบัติที่สามารถดูดน้ำไว้ได้

จึงเป็นตัวช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้กับต้นไม้รวมทั้งยังสามารถดูดซับน้ำฝนที่ตกลงมาเอาไว้ซึ่งเป็นการลดการเกิดภัยการได้อีกทางหนึ่ง

“กาฝาก” ของฝากจากธรรมชาติที่ต้นไม้ไม่ต้องการ

“กาฝาก” เป็นพืชที่มีลักษณะการดำรงชีวิตที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนและต้องอาศัยอยู่บนต้นไม้อื่น นอกจากนี้กาฝากยังเป็นพืชที่มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมได้ยอดเยี่ยมพบได้ทั่วไปในป่าชนิดต่าง ๆ กาฝากมีส่วนทำให้พืชที่อาศัยเจริญเติบโตช้าลง หากมีกาฝากจำนวนมากเกาะบนพืชอาจทำให้พืชนั้นไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ แต่กาฝากบางชนิดมีคุณสมบัติต่อมนุษย์ เช่น กาฝากมะม่วงเป็นสมุนไพรใช้ลดความดันในเส้นโลหิต

ภาพ 16 สถานีที่ 6 เฟิร์นขึ้นได้เฉพาะในที่ชื้นเท่านั้นหรือ?

ภาพ 17 มอส

สถานที่ 7 การศึกษาพรรณไม้ใหญ่ที่มีจำนวนมากที่สุดในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

เป็นจุดศึกษาพรรณไม้ขนาดใหญ่และเป็นบริเวณที่มีพรรณไม้ที่ใหญ่ที่สุดในเส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ เพื่อศึกษาว่าในป่าเบญจพรรณจะมีพวกไม้ใหญ่ชนิดใดบ้าง

ภาพ 18 สถานที่ 7 การศึกษาพรรณไม้ใหญ่

สถานที่ 8 สังกมเล็ก ๆ ของปลวกที่มีความสำคัญต่อป่า

ปลวกเป็นแมลงที่มีลักษณะความเป็นอยู่แบบสังคม โดยมีการแบ่งหน้าที่การทำงานออกเป็นวรรณะต่างๆ และสังกมของพืชชั้นต่ำ เป็นจุดศึกษาชมผีเสื้อว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับดอกไม้และพืชชนิดใดบ้างในป่า เป็นจุดฟังเสียงนกเพื่อศึกษาให้รู้ว่ามีนกชนิดใดบ้างที่อาศัยอยู่ในป่าเบญจพรรณ

ภาพ 19 สถานที่ 8 สังกมเล็ก ๆ ของปลวกที่มีความสำคัญต่อป่า

สถานีที่ 9 จุดบ่อสองพี่น้อง

ศึกษาประวัติความเป็นมาและการเปรียบเทียบระหว่างน้ำในบ่อสองพี่น้องซึ่งจะมีน้ำจืดอยู่ในบ่อตลอดปี ส่วนน้ำในลำห้วยข้างเคียงที่อยู่ระดับต่ำกว่าบ่อน้ำดังกล่าวประมาณ 10-15 เมตร จะมีน้ำไหลเฉพาะหน้าฝนเท่านั้นซึ่งจะมีข้อเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจน

ภาพ 20 สถานีที่ 9 จุดบ่อสองพี่น้อง

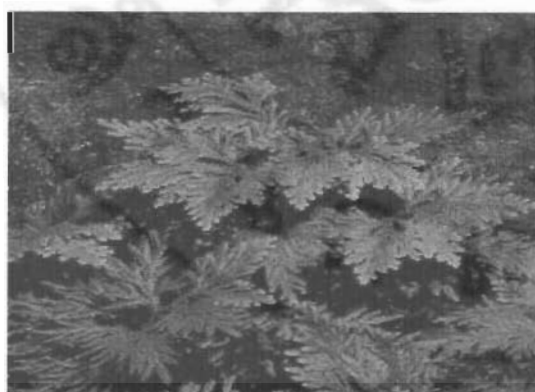
สถานีที่ 10 จุดเริ่มต้นของสายธาร

การวิวัฒนาการของลำน้ำ เริ่มจากพื้นที่ลุ่มน้ำที่ราบเรียบและมีความลาดชันอย่างสม่ำเสมอเมื่อฝนตกลงมาสู่พื้นที่นั้นบางส่วนของน้ำฝนจะซึมลงสู่ดิน ส่วนที่เหลือจะกลายเป็นน้ำไหลบ่าหน้าดิน น้ำที่ไหลไปตามผิวหน้าดิน จะทำให้เกิดการกัดกร่อนเป็นแผ่น ดินจะถูกพัดพาไปตามผิวหน้าดินถ้าคุณสมบัติของดินมีความสม่ำเสมอ แต่ตามธรรมชาตินั้นคุณสมบัติของดินแต่ละจุดไม่เท่ากัน ทำให้การกัดกร่อนของดินตอนแรกมีลักษณะเป็นร่องเล็กๆ ตามผิวหน้าดินเรียกว่าการกัดกร่อนแบบเป็นร่องเล็ก (rill) เมื่อมีปริมาณน้ำไหลตามผิวดินมากแล้ว การกัดชะภายใน rill แต่ละร่องจะขยายตัวมากขึ้นและบรรจบกันเป็นร่องน้ำใหญ่ (gully) และจะเป็นร่องน้ำที่ไหลลงสู่ที่ต่ำเรื่อยไปและจะขยายตัวมากขึ้นทิศทางจะเปลี่ยนไปแล้วแต่ความอ่อนและความแข็งของดินกลายเป็นลำน้ำใหญ่ขึ้น จนเป็นห้วย ลำธาร หรือแม่น้ำทั่วไป

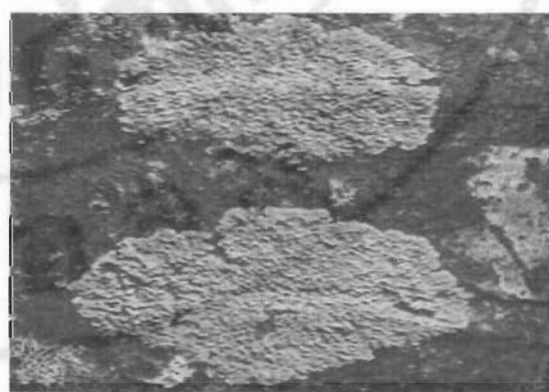
กิจกรรมย่อย

สภาพทั่วไปของวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง เป็นป่าเบญจพรรณ (mixed deciduous forest) ลักษณะเป็นป่าโปร่ง ประกอบด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่และขนาดกลางหลาย

ชนิด มีไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ ขึ้นอยู่มาก ในฤดูแล้งต้นไม้ทั้งหมดจะพากันผลัดใบ โดยนักท่องเที่ยวสามารถศึกษาพันธุ์ไม้ได้หลากหลายชนิด เช่น ไม้สัก ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้มะค่าโมง ไม้ชิงชัน ตะแบก เป็นต้น ส่วนพืชชั้นล่างก็มีพวกหญ้า กก ไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ เช่น ไผ่ป่า ไผ่บง ไผ่ซาง ไผ่รวก เป็นต้น (นิวัติ เรื่องพานิช, 2546: 179) และในกิจกรรมเดินป่านี้นักท่องเที่ยวยังสามารถดูนกชนิดต่าง ๆ ที่เป็นนกประจำถิ่น เช่น นกแซงแซว ซึ่งจะพบในป่าเกือบทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นป่าผสมผลัดใบ ป่าไผ่ ป่าเต็งรัง ป่าดิบชื้น และ ป่าดิบแล้ง นกชนิดนี้จัดว่าเป็นนกประจำถิ่น อาศัยอยู่ในป่าได้หลากหลายกว่านกแซงแซวชนิดอื่น ๆ เราจึงมักพบได้เป็นประจำไม่ว่าจะเดินทางไปดูนกในป่าแห่งใด นอกเหนือจากนกแซงแซวแล้ว ภายในวนอุทยานม่อนพระยาแช่ ยังได้พบนกอีกหลากหลายชนิด เช่น นกปรอทหัวจุก นกกระปูด นกขมิ้น นกโพระดกและนกเหยี่ยว เป็นต้น นอกเหนือจากกิจกรรมดูนกแล้วยังสามารถทำกิจกรรมอื่น ๆ ได้อีกด้วย เช่น การถ่ายรูปสัตว์ การสะกดรอยสัตว์ การศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ในป่าเพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลินเจริญใจและได้ออกกำลังกายกลางแจ้งด้วย สัตว์ป่าทำให้ธรรมชาติดูมีชีวิตชีวา สัตว์บางชนิดมีสีสันวิจิตรพิสดารมีเสียงร้องที่ไพเราะจับใจ ย่อมทำให้มนุษย์เกิดสิ่งบันเทิงใจหรือคล้อยทำให้เกิดความสุขทางจิตใจ เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดได้อย่างดี (นิวัติ เรื่องพานิช, 2546: 208) สัตว์ป่าที่มักพบบ่อย ๆ ในวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง เช่น ไก่ป่า กระรอกและกระแต็น กระต่าย ลิงลม ลิงวอก (พบเห็นในป่าลึก) และงู เช่น งูหลาม งูเห่า งูแสงอาทิตย์ งูเขียวและงูลายทางมะพร้าว เป็นต้น พรรณไม้และพันธุ์พืชที่พบ เช่น เอื้องหมายนา ยมหิน ดอกไม้เข็มป่า สัก กระเจา ไผ่ชนิดต่าง ๆ พืชชั้นล่างได้แก่ ดินตุ๊กแก หน่อแดง จิง ข่า ว่านหลายชนิด มอส และไลเคน เป็นต้น

ภาพ 21 ดินตุ๊กแก

ภาพ 22 ไลเคน

ภาพ 23 ยมหิน

3. กิจกรรมชมวิวทิวทัศน์

ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้ถ่ายรูปกับธรรมชาติและสามารถชมวิวทิวทัศน์ของตัวเมืองจังหวัดลำปางได้อย่างชัดเจน โดยลักษณะของเส้นทางเป็นทางขึ้นชันเขาและบนสันเขาจะเป็นที่ราบและลาดชันบ้าง และเมื่อถึงจุดชมวิวซึ่งทางวนอุทยาน ได้เตรียมสถานที่แบบศาลาพักมีแบบแปลนสวยงาม โถงสบาย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การชมวิวทิวทัศน์ของตัวเมืองจังหวัดลำปาง โดยได้เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการดำเนินกิจกรรมกันเอง มีเจ้าหน้าที่ของวนอุทยานให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

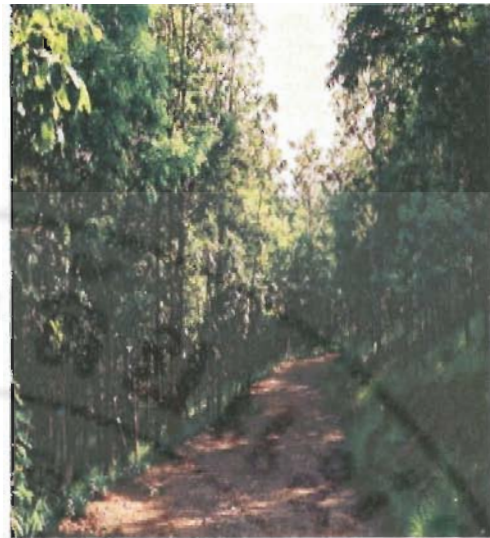
ภาพ 24 ศาลาชมวิว

ภาพ 25 ศาลาชมวิวถ่ายจากด้านล่างขึ้นไป

ภาพ 26 เส้นทางลงเขาสำหรับชมวิวิทิวทัศน์

ภาพ 27 เส้นทางเดินเท้าชมวิวิทิวทัศน์

ภาพ 28 พื้นที่สำหรับชมพันธุ์ไม้และวาดรูป

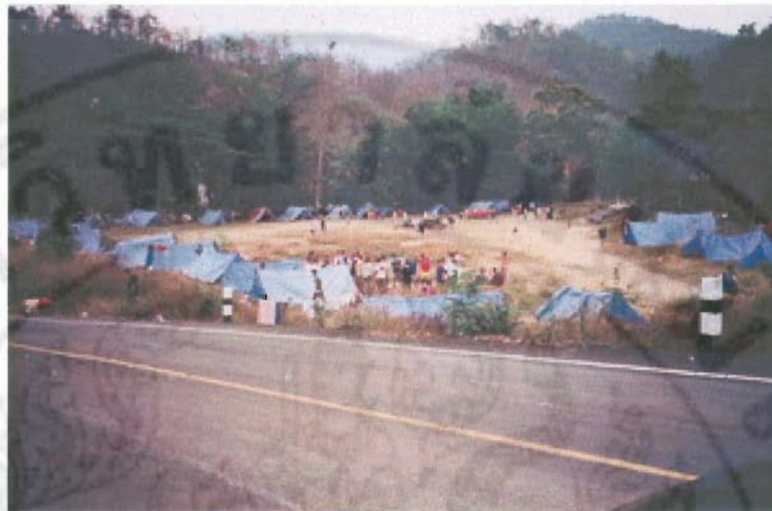

ภาพ 29 โต๊ะสำหรับรับประทานอาหาร
ในบริเวณศาลาชมวิว

4. กิจกรรมพักผ่อน

ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนแบบกางเต็นท์ โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้อยู่กับธรรมชาติและสัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ซึ่งบริเวณที่สามารถใช้กางเต็นท์พักผ่อนได้มีดังนี้

1. ลานหน้าวัดม่อนพระยาแช่ เป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์มีลานกว้างขวางอยู่บริเวณด้านขวามือของทางเข้าวัด สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก

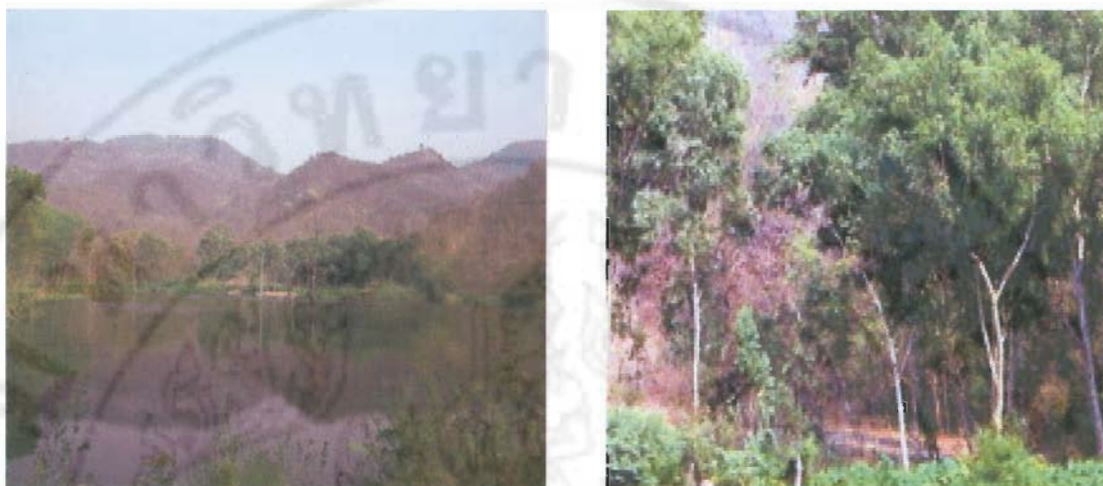
ภาพ 30 ลานหน้าวัดม่อนพระยาแช่

2. ลานสนบนดอยฝรั่งเป็นพื้นที่บริเวณกว้างแต่ลาดชันบ้างสามารถมองเห็นทัศนียภาพที่สวยงาม ต้องใช้เวลาเดินเท้าประมาณ 2 กิโลเมตรจนถึงพื้นที่พักผ่อน

ภาพ 31 ลานสนบนดอยฝรั่ง

3. อ่างเก็บน้ำห้วยโจ้ เป็นบริเวณลานกว้างอ่างเก็บน้ำ จะมีทางเข้าอยู่ตรงข้างวัดม่อนพระยาแช่ จุดนี้ควรระมัดระวังเป็นพิเศษเนื่องจากบริเวณอ่างเก็บน้ำจะมีการกักเก็บน้ำในปริมาณมากตลอดทั้งปี จำกัดเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้ใหญ่เท่านั้น

ภาพ 32 อ่างเก็บน้ำห้วยโจ้

4. ลานข้างล่างของศาลาชมวิว จะเป็นพื้นที่ที่อยู่ด้านล่างของศาลาชมวิวมีลานกว้างสำหรับตั้งเต็นท์พักแรม จุดนี้จะอยู่ห่างจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวประมาณ 500 เมตร

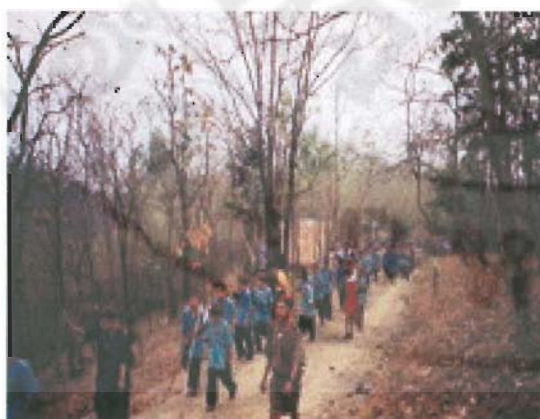
ภาพ 33 ลานข้างล่างของศาลาชมวิว

ภาพ 34 บริเวณกางเต็นท์พักแรม

กิจกรรมย่อย

กิจกรรมพักแรมอาจกระทำร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การเดินทางไกล การทำกิจกรรมรอบกองไฟ การไต่เชือกเข้าฐาน การประกอบอาหาร กิจกรรมนันทนาการต่างๆ เช่น การร้องเพลง เกมการละเล่นต่างๆ เกมสื้สือสัมพันธ์ การฟังบรรยาย (วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดลอม) และการปลูกป่า เป็นต้น โดยเน้นให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติมากกว่าความสนุกสนานรวมถึงการดูแลรักษาความสะอาดของพื้นที่อีกด้วย

ภาพ 35 การเดินทางไกล

ภาพ 36 การทำกิจกรรมรอบกองไฟ

ภาพ 37 การไต่เชือกเข้าฐาน

ภาพ 38 วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการทำอาหาร

ภาพ 39 การปลูกป่า

ตอนที่ 2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ จากการจัดกิจกรรมนันทนาการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศตาม การรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการศึกษาถึงผลกระทบจากกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อ 1) สิ่งแวดล้อม ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ 1.1 ผลกระทบต่อสัตว์ป่า และ 1.2 ผลกระทบต่อสังคมพืช และ 2) ผลกระทบที่มีต่อสังคม และเศรษฐกิจ ผู้วิจัยได้กำหนดการวัด โดยให้ผู้ให้ข้อมูลตอบตามการรับรู้ ผู้วิจัยได้กำหนดการวัดแบบการประเมินค่าจำนวน 3 ระดับ คือ “มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น” มีคะแนน 3 คะแนน “ไม่มีการเปลี่ยนแปลง” มีคะแนน 2 คะแนน และ “มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี” มีคะแนน 1 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบในแต่ละข้อความมารวมกันและคำนวณน้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ย เพื่อแปลผลข้อมูล โดยมีเกณฑ์ดังนี้คือ

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34 - 3.00 หมายถึงผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.67 - 2.33 หมายถึงผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.66 หมายถึงผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

การนำเสนอผลการวิจัย นำเสนอระดับการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม และเศรษฐกิจ จากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 กิจกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมของกิจกรรมการเดินป่า

เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.45) ระบุว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีก ร้อยละ 4.55 ระบุว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.95 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า กิจกรรมการเดินป่าทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่คนในชุมชนอย่างมาก ซึ่งพื้นฐานของคนในชุมชน

แห่งนี้ส่วนใหญ่แล้วมีนิสักรักรธรรมชาติ เข้าใจดีถึงการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และคิดถึงระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ประกอบกับหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและแรงจูงใจในการรักษาสีเขียวอย่างต่อเนืองจนเป็นพื้นฐานที่ดึงมาแก่นคนในชุมชน ด้วยแนวคิดพื้นฐานดังกล่าวจึงทำให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การปรากฏตัวของสัตว์ป่า ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.23) ระบุว่ามีการปรากฏตัวของสัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ร้อยละ 22.73 ระบุว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.77 นั้น สามารถกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการปรากฏตัวของสัตว์ป่าเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการจัดกิจกรรมนันทนาการได้ส่งผลให้สามารถพบเห็นสัตว์ต่าง ๆ เช่น ไก่ป่า นก งู และกระต่าย บ่อยครั้งขึ้น ซึ่งอาจเนื่องมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทาง วนอุทยานม่อนพระยาแช่ ยังได้สร้างมาตรการและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักในลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่ง วัลลัพันธ์ สถิตยยุทธการ และคณะ (2541: 3) ที่ได้ระบุลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหนึ่งในเจ็ดของลักษณะสำคัญ คือ การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainability management) โดยไม่มีผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมหรือให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สามารถพบเห็นสัตว์ป่าบ่อยครั้งขึ้น

ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86.36) กล่าวว่า ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 13.64 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.14 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงความหลากหลายของชนิดพันธุ์ มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เพราะการท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติในพื้นที่ซึ่งมีพืชหลากหลายชนิดหลายสายพันธุ์ บางชนิดเป็นพืชสมุนไพรหายาก ซึ่งทางวนอุทยานได้มีกฎระเบียบห้ามนำพืชพรรณไม้ออกมาจากป่า และยังสามารถนำพืชพรรณสมุนไพรมาปลูกร่วมกันในแปลงสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ชม จะช่วยให้ยังคงรักษาพืชสมุนไพรไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ อุดร วงษ์ทับทิม อ่างโน สิริรัฐ สโรบล (2546: 100) ได้ระบุว่าชุมชนปกากะญอมีการใช้ประโยชน์จากที่ดินและพื้นที่ป่า ด้วยการนำวัวควายเข้าไปเลี้ยงในป่า ซึ่งสามารถช่วยป้องกันการลุกลามของไฟป่า เนื่องจากหญ้าและพืชชั้นล่างถูกและเดิมเหมือนทำแนวกันไฟ อีกทั้งช่วยให้มีการ

แพร่พันธุ์พืชในป่าและระบบนิเวศย่อยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมทั้งรักษาคุณภาพของระบบนิเวศบนภูเขา และเป็นการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพอีกด้วย

ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.09) กล่าวว่า ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 9.09 ระบุว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ร้อยละ 6.82 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.98 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับความหนาแน่นของพืชคลุมดินว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่ง พยงค์ ยะวิญชาญ (2549) ระบุว่า ทางวนอุทยานม่อนพระยาแช่จะมีกฎข้อบังคับไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเดินป่าในช่วงฤดูฝน และพืชส่วนใหญ่ที่อยู่บนดินจะมีส่วนที่เป็นรากเหง้า มีหัวอยู่ในดิน พอถึงฤดูฝนก็สามารถจะเจริญเติบโตได้ ทำให้ทดแทนในส่วนที่เกิดความเสียหายได้

ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68.18) กล่าวว่า ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 31.82 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.68 นั้น สามารถระบุได้ว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่า ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่ง มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2541: 205) ได้ระบุว่าหลักการอนุรักษ์สัตว์ป่าสามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงได้แก่ออกกฎหมายสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า เพื่อป้องกันการทำลายสัตว์ป่ามากเกินไป ส่วนทางอ้อมได้แก่ การให้การศึกษาเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และยังส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันทางเอกชนที่มีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าอีกด้วย

ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.91) กล่าวว่า ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ร้อยละ 25 ระบุว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 9.09 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.43 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผลว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี เพราะนักท่องเที่ยวเข้าไปทำลายตัด หัก ฟันกิ่งไม้ หรือสักบริเวณลำต้นของต้นไม้ โดยอาจเกิดจากความคึกคะนองและ

รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537: 206) ระบุว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวก็น่าส่งผลกระทบต่อพันธุ์พืช ต้นกล้าและต้นไม้ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยววนนั้นได้

ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 95.45) กล่าวว่า ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ร้อยละ 4.55 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.09 นั้นสามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี อาจเนื่องมาจากการลักลอบล่าสัตว์ เพื่อทำอาหารและเครื่องนุ่งห่มเพื่อการกีฬา เพื่อป้องกันพืชผลและเพื่อความเจริญรรมย์ ทำให้สัตว์ป่าลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541: 188)

ตาราง 1 จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินป่าต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย
เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			2.95
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	42	95.45	
ไม่เปลี่ยนแปลง	2	4.55	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	0	0.00	
การปรากฏตัวของสัตว์ป่า			2.77
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	34	77.23	
ไม่เปลี่ยนแปลง	10	22.73	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	0	0.00	
ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช			2.14
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	6	13.64	
ไม่เปลี่ยนแปลง	38	86.36	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	0	0.00	

ตาราง 1 (ต่อ)

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย
ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน			1.98
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	3	6.82	
ไม่เปลี่ยนแปลง	37	84.09	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	4	9.09	
ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า			1.68
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	0		
ไม่เปลี่ยนแปลง	30	68.18	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	14	31.82	
ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล			1.43
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	4	9.09	
ไม่เปลี่ยนแปลง	11	25.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	29	65.91	
ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า			1.09
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	2	4.55	
ไม่เปลี่ยนแปลง	0	0.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	42	95.45	
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม			2.01

หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
	2.34-3.00	เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น
	1.67-2.33	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
	1.00-1.66	เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและเศรษฐกิจของกิจกรรมการเดินป่า

ความสามัคคีในชุมชน ผลการวิจัยในตาราง 2 พบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 70.45) กล่าวว่า หลังจากมีการกิจกรรมนันทนาการเกิดขึ้นทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ร้อยละ 29.55 ระบุว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.70 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า กิจกรรมเดินป่าก่อให้เกิดประโยชน์เช่นเดียวกับกิจกรรมการเดินชมวิวัติวทัศน์ เนื่องด้วยปัจจัยเกื้อหนุนอย่างเดียวกันภายใต้สถานการณ์อย่างเดียวกัน กล่าวคือ การได้มาซึ่งพลังทางเศรษฐกิจของชุมชน ย่อมแลกมาซึ่งผลกระทบหลายด้าน แต่ผลกระทบดังกล่าวกลับผลักดันให้เกิดการรวมตัวกันแบบกึ่งทางการเพื่อรักษามูลค่าทางเศรษฐกิจร่วมกันไว้ สอดคล้องกับสุพิศวง ธรรมพันทา (2540: 232) ที่ระบุว่า ผลประโยชน์ร่วมที่เป็นตัวเงินของคนในชุมชน นำมาซึ่งความสามัคคีเพื่อรักษาผลประโยชน์ดังกล่าวไว้ให้นานที่สุด

ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น ผลการวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลเกินครึ่ง (ร้อยละ 59.09) ระบุว่า ราคาที่ดินในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 25.00 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และร้อยละ 15.91 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.09 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า การที่มีคนเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่มากขึ้นไม่ได้ทำให้มูลค่าที่ดินเพิ่มมากขึ้นในความคิดของคนในพื้นที่ เนื่องด้วยพื้นที่ที่ตั้งของชุมชนหลายส่วนยังเป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ครอบครองที่แน่นอน เพียงแต่รัฐยังให้คนในพื้นที่อยู่อาศัยร่วมกับป่าและร่วมกันอนุรักษ์ ดังนั้น หากกลุ่มนายทุนรายใดสนใจมาซื้อที่ดินหรือทำอย่างไรก็ได้แล้วแต่ในการพยายามให้มูลค่าของที่ดินเพิ่มขึ้นนั้น อาจไม่เป็นผลดี เพราะเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนตระหนักดีถึงประโยชน์ระยะยาว จึงร่วมมือกันอย่างดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่พวกเขาหวงแหนและทำประโยชน์ให้แก่พวกเขาได้ในระยะยาวมากกว่าการขายที่ดินเพียงเพื่อผลประโยชน์ระยะสั้น สอดคล้องกับ วรรณพร วณิชชานุกร (2540: 69) ที่ระบุว่า ชุมชนที่เข้มแข็งมักเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ทำให้การผลักดันเช่นเรื่องราคาที่ดินมักไม่ได้ผลมากนัก และราคาที่ดินขึ้นอยู่กับอำนาจในการถือกรรมสิทธิ์ครอบครองที่ถูกต้องด้วย

รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.00 ระบุว่า รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 18.18 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี และร้อยละ 6.82 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี

ขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.89 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ารายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า กิจกรรมเดินป่าส่งผลให้รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้นไม่มากนักจนไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงว่าเพิ่มขึ้น โดยคนในชุมชนที่ได้รับประโยชน์ดังกล่าวคือ คนที่ทำการค้าขายสินค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้จากการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีมากขึ้นตามสภาพของรายได้ที่มีมากขึ้น และสามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้มากขึ้น เห็นได้จากการปรับปรุงถนนเข้าสู่วนอุทยาน ทำให้นักท่องเที่ยวขับขีดยานพาหนะสะดวกและปลอดภัยมากขึ้น สอดคล้องกับ วรรณพร วัฒนชานุกร (2540: 80) ที่ระบุว่า คนในชุมชนจะได้รับประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยว และส่งผลต่อเนื่องถึงการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมากขึ้น

ปัญหาอาชญากรรม ผลการวิจัยในตาราง 2 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 99.73 ระบุว่าหลังจากมีการกิจกรรมนันทนาการเกิดขึ้น ทำให้ปัญหาอาชญากรรม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ร้อยละ 2.27 ระบุว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.02 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าปัญหาอาชญากรรม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า กิจกรรมเดินป่าเป็นผลให้ลดการเกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ เช่น ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งขัดแย้งกับกิจกรรมการเดินชมวิวัตทัศน์ที่มีการเกิดปัญหาอาชญากรรมมากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมการเดินชมวิวัตทัศน์ มักเกิดเหตุลักทรัพย์เป็นส่วนใหญ่ แต่กิจกรรมเดินป่ามักมีทางโน้มนำในการเกิดเหตุชิงทรัพย์มากกว่า ซึ่งการชิงทรัพย์ทำได้ยากเนื่องจากการเดินป่าไปเป็นหมู่คณะ นักท่องเที่ยวมีจำนวนอย่างน้อย 5 คนขึ้นไป จึงยากแก่การก่อเหตุชิงทรัพย์ระหว่างทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุ ไทยเจริญ (2547: 88) ได้ระบุว่า การท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะลดการเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดได้

ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐาน ผลการวิจัยในตาราง 2 พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (หนึ่งร้อยเปอร์เซ็นต์) กล่าวว่า หลังจากมีการกิจกรรมนันทนาการเกิดขึ้นทำให้ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.00 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานของคนในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมนันทนาการเดินป่าได้ส่งผลให้เกิดการโยกย้ายของผู้คนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยในชุมชน เพราะมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชุมชนเกิดการขยายตัวซึ่งสอดคล้องกับ ศรีัญญา วรากุลวิทย์ (2546: 28) และสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระพล ทองมา และประเจต อำนาง (2547: 86) ได้ระบุว่า แหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

มักจะดึงดูดหรือจูงใจคนเข้ามาลงทุนได้เป็นพิเศษกว่าพื้นที่อื่น ๆ จึงเป็นแรงจูงใจที่ชักนำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนนอกพื้นที่เข้ามาในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง โดยเป็นการอพยพเข้ามาทำการค้าขายเพื่อหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้

ตาราง 2 จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินป่าต่อสังคมและเศรษฐกิจ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย
เกิดความสามัคคีในชุมชน			2.70
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	31	70.45	
ไม่เปลี่ยนแปลง	13	29.55	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	0	0.00	
ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น			2.09
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	11	25.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง	26	59.09	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	7	15.91	
มีรายได้เพิ่มขึ้น			1.89
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	3	6.82	
ไม่เปลี่ยนแปลง	33	75.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	8	18.18	
ปัญหาอาชญากรรม			1.02
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	43	99.73	
ไม่เปลี่ยนแปลง	1	2.27	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	0	0.00	

ตาราง 2 (ต่อ)

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย
ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐาน			1.00
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	0	0.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง	0	0.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	44	100.00	
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม			1.74

หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
	2.34-3.00	เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น
	1.67-2.33	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
	1.00-1.66	เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมของกิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ

เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 95.45) ระบุว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 4.55 ระบุว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.95 นั้นสามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ สุพิศวง ธรรมพันทา (2540: 144) ที่ระบุว่า การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ในสังคม จะส่งผลให้การณรงก์ในการรักษาสิ่งแวดล้อมประสบความสำเร็จ ดังนั้นรูปแบบและวิธีปฏิบัติต่อการเข้าถึงจิตสำนึกของคนในชุมชนให้เกิดภูมิคุ้มกันทางจิตสำนึกจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องนำไปพิจารณาหาแนวทางที่ไม่ใช่เป็นการขัดเยียดแต่ควรเป็นไปในรูปแบบร่วมมือระหว่างกัน

การปรากฏตัวของสัตว์ป่า ผลการวิจัยในตาราง 3 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.73) ระบุว่า การปรากฏตัวของสัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ร้อยละ 25.00 ระบุว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง และร้อยละ 2.27 ระบุว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.70 นั้น สามารถกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการปรากฏตัวของสัตว์ป่าเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการปรากฏตัวของสัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะมีการพบเห็นสัตว์ป่าได้บ่อยครั้งขึ้น เนื่องจากสัตว์ป่าอาจจะคุ้นเคยกับมนุษย์ และมนุษย์ไม่ได้ส่งเสียงดังรบกวนและไม่ได้มีการทำร้ายสัตว์เมื่อพบเห็น ทำให้เวลานักท่องเที่ยวเข้าไปสัตว์ป่าจึงไม่เกิดการตื่นกลัว

ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ผลการวิจัยในตาราง 3 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88.64) กล่าวว่า ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 6.82 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และร้อยละ 4.54 ระบุว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.02 นั้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการปรากฏตัวของชนิดพันธุ์พืช ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการปรากฏตัวของชนิดพันธุ์พืชไม่มีการเปลี่ยนแปลง อาจเนื่องมาจาก นำชัย ทนผล อ่างใน สนิษฐ์ สโรบล (2546: 88) ระบุว่า ชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมมือกันในการปกป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติประกอบกับพฤติกรรมเก็บหาของป่าหรือผลิตผลจากป่ามาเพื่อการบริโภคและจำหน่ายได้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของการอนุรักษ์มากขึ้น

ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.27) กล่าวว่า ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 18.18 ระบุว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี และร้อยละ 4.55 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.86 นั้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการปรากฏตัวของพืชคลุมดิน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการปรากฏตัวของพืชคลุมดินไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะทางวนอุทยานม่อนพระยาแช่ ได้ดำเนินการสำรวจเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ และมีการกำหนดเส้นทางที่ชัดเจน โดยได้จัดทำทางเดินเท้าและมีสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวตามเส้นทางเพื่ออธิบายจุดสำคัญหรือจุดที่น่าสนใจตลอดเส้นทาง และมีการตรวจสอบปลูกพืชคลุมดิน หรือปลูกไม้เสริมในพื้นที่ที่มีการเปิดหน้าดินหรือมีการพังทลายของดินอยู่เสมอ

ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า ผลการวิจัยในตาราง 3 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.36) กล่าวว่า ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง และ ร้อยละ 38.64 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.61 นั้น สามารถระบุได้ว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี อาจเนื่องมาจากการปรับตัวของสัตว์ป่าให้เข้ากับการดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สัตว์ป่าชนิดที่ปรับตัวได้ก็จะมีชีวิตรอด หากปรับตัวไม่ได้จะล้มตายไป ทำให้มีจำนวนลดลงและสูญพันธุ์ในที่สุด (ราตรี ภาธา, ม.ป.ป.: 129)

ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล ผลการวิจัยในตาราง 3 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.73) กล่าวว่า ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ร้อยละ 20.45 ระบุว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และร้อยละ 6.82 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.34 นั้น สามารถระบุได้ว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ซึ่งอาจเนื่องมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของมนุษย์ซึ่งมีจำนวนผู้ประกอบกิจกรรมค่อนข้างมากและมีการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวที่เข้มข้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานหรืออาจเกิดจากพฤติกรรมที่ไม่ระมัดระวังหรือความมั่งง่ายของนักท่องเที่ยว เช่น การเดินออกนอกเส้นทางหรือลัดเส้นทางที่กำหนดไว้ การเด็ดหักทำลายใบ ดอก และส่วนต่าง ๆ ของพืช เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ได้ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ต้นไม้ รวมถึงการลดความสามารถในการสืบต่อพันธุ์และการลดลงของการเจริญเติบโตของพืชเนื่องจากถูกทำอันตราย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545: 149)

ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 97.73) กล่าวว่า ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี และ ร้อยละ 2.27 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.05 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี อาจเนื่องมาจากเมื่อประชากรของประเทศมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้มีความต้องการพื้นที่เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตมากขึ้น การบุกเบิกถางและเผาป่าซึ่งเป็นแหล่ง

อาศัยของสัตว์ภาคที่อยู่อาศัยและอาหาร บางชนิดต้องหนีไปอาศัยในป่าลึกหรือพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ หรือถูกล่าตายไปในที่สุด ทำให้จำนวนสัตว์ป่าลดน้อยลงอย่างรวดเร็วจนบางชนิดต้องสูญพันธุ์ไป (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541: 189)

ตาราง 3 จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย
เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			2.95
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	42	95.45	
ไม่เปลี่ยนแปลง	2	4.55	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	0	0.00	
การปรากฏตัวของสัตว์ป่า			2.70
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	32	72.73	
ไม่เปลี่ยนแปลง	11	25.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	1	2.27	
ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช			2.02
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	3	6.82	
ไม่เปลี่ยนแปลง	39	88.64	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	2	4.54	
ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน			1.86
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	2	4.55	
ไม่เปลี่ยนแปลง	34	77.27	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	8	18.18	

ตาราง 3 (ต่อ)

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม		จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย
ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า				1.61
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น		0	0.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง		27	61.36	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี		17	68.64	
ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล				1.34
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น		3	6.82	
ไม่เปลี่ยนแปลง		9	20.45	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี		32	72.73	
ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า				1.05
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น		1	2.27	
ไม่เปลี่ยนแปลง		0	0.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี		43	97.73	
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม				1.93
หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง		
	2.34-3.00	เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น		
	1.67-2.33	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง		
	1.00-1.66	เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี		

ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและเศรษฐกิจของกิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ

ความสามัคคีในชุมชน ผลการวิจัยในตาราง 4 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.00) กล่าวว่า หลังจากมีการกิจกรรมนันทนาการเกิดขึ้นทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ร้อยละ 25.00 ระบุว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนน

เฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.75 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า การมีกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติ ก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ซึ่งเหตุผลไม่ต่างไปจากการมีกิจกรรมเดินป่า แต่ประเด็นที่น่าหวั่นวิตกมากกล่าวถึงคือ กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ มักมีผู้นำทางให้ความรู้เป็นคนในชุมชน และเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยจำนวนหนึ่ง ทำให้พิจารณาได้ว่า ความสามัคคีที่เกิดขึ้นยังมีที่มาจากการอยู่ร่วมกันในพื้นที่ และได้รับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุไรวรรณ พวงสายใจ (2545: 67) ทำการศึกษาเรื่อง ทูทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษา พบว่า ทูทางสังคม ทั้งที่เป็นทูทางที่มาจากภายในชุมชนเองและทูทางที่มาจากภายนอกชุมชน ประกอบด้วย วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ บุคคล เครือญาติ การศึกษาเรียนรู้ องค์กรหรือกลุ่ม ดังนั้น องค์กรเกิดความเข้มแข็งได้เนื่องจากทูทางสังคมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นแหล่งการศึกษาเรียนรู้ และมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม องค์กรที่เข้มแข็งได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ มีความสามารถนำทูทางสังคม โดยเฉพาะทูทางที่มีอยู่ในชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ บุคคล วัฒนธรรม มีศาสนสถานในหมู่บ้านซึ่งเป็นศูนย์กลางทำพิธีทางศาสนา ความเชื่อ เป็นที่พึ่งพิงทางใจ

ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น ผลการวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลเกินครึ่ง (ร้อยละ 54.55) ระบุว่า ราคาที่ดินในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 29.54 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และร้อยละ 15.91 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.14 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ ส่งผลให้ราคาที่ดินในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ในลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักจนไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงว่าเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับผลของกิจกรรมการเดินป่า ซึ่งได้ผลการวิจัยแบบเดียวกัน และเหตุผลที่ได้รับก็ไม่แตกต่างกัน แต่สิ่งที่เป็นข้อสังเกตได้ประการหนึ่งคือจำนวนผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า ราคาที่ดินในชุมชนเพิ่มสูงขึ้นในลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลง จากการมีกิจกรรมเดินป่า และกิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติดีมีจำนวนใกล้เคียงกันคือ คิดเป็นร้อยละ 59.09 และ 54.55 ตามลำดับ จึงพิจารณาได้ว่าความคิดเห็นนี้ยังมีโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงไปได้ เพราะคนในชุมชนยังมีความคิดอยู่บ้างว่า ราคาที่ดินยังมีโอกาสที่จะขยับสูงขึ้นไปอีก ซึ่งสอดคล้องกับ วรณพร วณิชชานุกร (2540: 68) ที่ระบุว่า ราคาที่ดินขึ้นอยู่กับอำนาจในการถือกรรมสิทธิ์ครอบครองที่ถูกต้องด้วยนั้น ก็คือเป็นห่วง

ไม่ได้ว่าหากแนวความคิดที่ว่าราคาที่ดินยังมีโอกาสที่จะขยับสูงขึ้นไปอีกได้ยังมีอยู่ในสมองของคนในชุมชน จึงเป็นไปได้ว่าการกระทำผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารสิทธิการถือครองที่ดินจะมีเพิ่มขึ้นเพื่อประโยชน์จากการเก็งกำไรทางเศรษฐกิจ

รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ผลการวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.27) ระบุว่า รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 15.91 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี และร้อยละ 6.82 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.89 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ารายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ ส่งผลให้รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ไม่มากนักจนไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงว่าเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับกิจกรรมการเดินป่า ซึ่งได้ผลการวิจัยแบบเดียวกัน และเหตุผลที่ได้รับก็ไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณางานวิจัยของ นิมอนงค์ อ่อนอก (2543: 50) ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการตลาดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในครัวเรือนเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่ารูปแบบและวิธีการเรียนรู้ด้านการจัดการตลาดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในครัวเรือนของผู้ผลิตแบ่งเป็น 2 ระยะ ในระยะแรกคือ ช่วงปี พ.ศ. 2533-2535 เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับภายนอกชุมชน และรูปแบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ซึ่งรายได้ยังไม่เพิ่มขึ้นมากนัก ระยะที่สอง คือ ช่วงปี พ.ศ. 2536-2540 มีลักษณะแบบเดียวกับรูปแบบแรกแต่การเรียนรู้แบบที่สองนี้มีการเรียนรู้ทางด้านการตลาดเพิ่มขึ้นอย่างมาก และมีรายได้เพิ่มขึ้นมากตามไปด้วย ปัจจัยที่สัมพันธ์กับรูปแบบการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับภายนอกชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐและองค์การเอกชน ปัจจัยที่สัมพันธ์กับรูปแบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ได้แก่ บทบาทของผู้นำอาชีพและผู้นำองค์กรภายในชุมชน ดังนั้น ก้าวอย่างของคนในชุมชนนอูทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จึงน่าจะเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับภายนอกชุมชน และรูปแบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิม จัดเป็นรูปแบบของการปรับตัวเข้าสู่สภาวะของระบบตลาด จึงทำให้รายได้ยังไม่เพิ่มขึ้นมากนัก

ปัญหาอาชญากรรม ผลการวิจัยในตาราง 4 พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ร้อยละ 100 ระบุว่าหลังจากมีการกิจกรรมนันทนาการเกิดขึ้น ทำให้ปัญหาอาชญากรรม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.00 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าปัญหาอาชญากรรม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า กิจกรรมเดินป่าเป็นผลให้คนในพื้นที่คิดว่าสามารถลดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ เช่น ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งขัดแย้งกับกิจกรรมการเดินชม

วิวิธทัศน์ที่ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมมากกว่า ในทำนองเดียวกัน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในทางลบต่อกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติที่เป็นผลให้ปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่มีมากขึ้น โดยมีเหตุผลสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุ ไทยเจริญ (2547: 88) ได้ระบุว่า การท่องเที่ยวเป็นห้วงขณะลดการเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดได้ แต่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ หากเกิดเหตุเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นจริง พิจารณาได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ากิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ และกิจกรรมการเดินชมวิวิธทัศน์ ไม่มีการไปเป็นห้วงขณะมากนัก ส่วนมากจะไปกับไม่เกิน 2 คน จึงง่ายต่อการเกิดปัญหาอาชญากรรม

ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐาน ผลการวิจัยในตาราง 4 พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดร้อยละ 100 กล่าวว่า หลังจากมีกิจกรรมนันทนาการเกิดขึ้นทำให้ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.00 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานของคนในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมนันทนาการเดินศึกษาธรรมชาติ ได้ส่งผลให้เกิดการโยกย้ายของผู้คนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยในชุมชน เพราะมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชุมชนเกิดการขยายตัว ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีญา วรากุลวิทย์ (2546: 28) ได้ระบุว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน โดยรายได้ที่มีตัวตนเป็นรายได้ในรูปแบบของมูลค่าเงิน สินทรัพย์ เป็นต้น ส่วนรายได้ที่ไม่มีตัวตนเป็นรายได้ในรูปแบบของการยกระดับทางจิตใจ การมีความสุขกับพื้นที่ ดังนั้น เหตุผลหนึ่งในการอพยพเข้ามาในพื้นที่นอกจากมีปัจจัยทางการเงินเข้ามาเกี่ยวข้องแล้ว ปัจจัยทางจิตใจก็มีผลมากด้วย เนื่องจากผู้ที่อพยพเข้ามา มักมีความรู้สึกที่ดีกับสถานที่ และคิดว่าการได้อยู่ในพื้นที่ที่มีความสุขทางธรรมชาติจะส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิต

ตาราง 4 จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติต่อสังคมและเศรษฐกิจ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย
เกิดความสามัคคีในชุมชน			2.75
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	33	75.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง	11	25.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	0	0.00	

ตาราง 4 (ต่อ)

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม		จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย
ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น				2.14
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น		13	29.54	
ไม่เปลี่ยนแปลง		24	54.55	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี		7	15.91	
มีรายได้เพิ่มขึ้น				1.91
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น		3	6.82	
ไม่เปลี่ยนแปลง		34	77.27	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี		7	15.91	
ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐาน				1.00
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น		0	0.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง		0	0.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี		44	100.00	
ปัญหาอาชญากรรม				1.00
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น		0	0.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง		0	0.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี		44	100.00	
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม				1.76
หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง		
	2.34-3.00	เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น		
	1.67-2.33	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง		
	1.00-1.66	เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี		

ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมของกิจกรรมการชมวิวิทิวทัศน์

เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 97.73) ระบุว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 2.27 ระบุว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.98 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า กิจกรรมการชมวิวิทิวทัศน์ ทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่คนในชุมชนอย่างมาก ซึ่งต้องเข้าใจพื้นฐานของคนในชุมชนแห่งนี้ก่อนว่า โดยส่วนใหญ่แล้วมีนิสัยรักธรรมชาติ เข้าใจดีถึงการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และคิดถึงระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ประกอบกับหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและรณรงค์ในการรักษาสีเขียวอย่างต่อเนื่องจนเป็นพื้นฐานที่ดีงามแก่คนในชุมชน ด้วยแนวคิดพื้นฐานดังกล่าว จึงทำให้ คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การปรากฏตัวของสัตว์ป่า ผลการวิจัยในตาราง 5 พบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 54.55) ระบุว่า การปรากฏตัวของสัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และร้อยละ 45.45 ระบุว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.55 นั้น สามารถกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการปรากฏตัวของสัตว์ป่าเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการปรากฏตัวของสัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะมีการพบเห็นสัตว์ป่าได้บ่อยครั้งขึ้น เนื่องจากสัตว์ป่าอาจจะคุ้นเคยกับมนุษย์ และมนุษย์ไม่ได้ส่งเสียงดังรบกวนและไม่ได้มีการทำร้ายสัตว์เมื่อพบเห็น ทำให้เวลานักท่องเที่ยวเข้าไปสัตว์ป่าจึงไม่เกิดการตื่นกลัว และทางวนอุทยานม่อนพระยาแช่ยังได้กำหนดพื้นที่ในการจอดรถไว้เป็นสัดส่วน และไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวนำรถเข้าไปในบริเวณจุดชมวิวกอีกด้วย

ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ผลการวิจัยในตาราง 5 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.00) กล่าวว่า ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 22.73 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี และร้อยละ 2.27 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.80 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าความหลากหลายของชนิดพันธุ์ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชไม่มีการเปลี่ยนแปลง เพราะทางวนอุทยานม่อนพระยาแช่ได้ส่งเสริมให้มีการปลูกป่าในวันสำคัญต่าง ๆ

อย่างต่อเนื่อง เช่น วันเข้าพรรษา วันพ่อ วันแม่ และวันเด็ก เป็นต้น และยังให้การศึกษาแก่ประชาชน และเยาวชน ได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบของการ จัดอบรมและประชุม เป็นต้น

ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า ผลการวิจัยในตาราง 5 พบว่าผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.64) กล่าวว่า ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง และ ร้อยละ 36.36 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.64 นั้น สามารถระบุได้ว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่ามีการ เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชนิดพันธุ์ ของสัตว์ป่าว่าเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ทั้งนี้คือ มีสัตว์ป่าที่สามารถพบเห็นได้น้อยลง เช่น ลิง ซึ่ง มักจะพบเห็นไม่บ่อยนักในป่าลึกและอีกสาเหตุหนึ่งอาจเกิดจากป่าไม้ถูกทำลายไปอย่างรวดเร็วทำ ให้สัตว์ป่าถูกทำลายไปอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน สัตว์ป่าไม่สามารถออกลูกแพร่พันธุ์ต่อไปได้ อาหารที่สัตว์ จะนำมาใช้กินก็จะลดน้อยลงไป (อำนาจ เจริญศิลป์, 2543: 132) ในขณะเดียวกัน สุรัสวดี คำมี (2546: 45) ระบุว่าสัตว์บางชนิดที่ไวต่อสิ่งที่มีผลกระทบต่ออภัยพหเข้าปอยู่ในป่าลึก โอกาสที่จะพบน้อยครั้งทำให้ผู้ให้ข้อมูลระบุว่ามันลดลง

ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 56.82) กล่าวว่า ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และร้อยละ 43.18 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.57 นั้น สามารถ ระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงความหนาแน่นของพืชคลุมดิน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับความ หนาแน่นของพืชคลุมดินว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี อาจเนื่องมาจากจำนวนของ นักท่องเที่ยวที่มีเข้ามาใช้พื้นที่ของวนอุทยานม่อนพระยาแช่ทำกิจกรรมชมวิวิวทัศน์ โดยทางวน อุทยานไม่สามารถควบคุมได้เพราะพื้นที่นี้ไม่ต้องขออนุญาตก็สามารถเข้าไปทำกิจกรรมได้ ซึ่ง สอดคล้องกับ วรณพร วณิชชานุกร (2540: 69) ได้ระบุว่าเมื่อมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นจนไม่ สามารถควบคุมให้อยู่ในความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบ ทางด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอย่างชัดเจน พันธุ์พืชในป่าหลายชนิดที่ปกคลุมพื้นดินถูกเหยียบย่ำ ทำลายจนไม่สามารถเติบโตขึ้นมาที่ใหม่ได้ ทำให้ผิวดินขาดพันธุ์ไม้ปกคลุมและถูกชะล้างอย่าง รุนแรงเมื่อมีฝนตกหนักในฤดูฝนอีกด้วย

ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล ผลการวิจัยในตาราง 5 พบว่าผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.55) กล่าวว่า ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล มีการเปลี่ยนแปลง

ในทางที่ไม่ดี ร้อยละ 15.91 ระบุว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และร้อยละ 4.54 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.25 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ามีปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ามีปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผลมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี กล่าวคือการจัดการกิจกรรมชมวิวทิวทัศน์ทำให้มีต้นไม้เสียหายและมีบาดแผลอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537: 206-207) ได้ระบุว่า นักท่องเที่ยวที่เข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวอ้อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่ต้นไม้ ต้นกล้าในบริเวณนั้นได้ และพฤติกรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยวอาจสร้างความเสียหายให้แก่แหล่งท่องเที่ยวได้ เช่น การเตะพุ่มไม้ด้วยความโกรธ การขับรถลงไปบนสนามหญ้าเพราะที่จอดรถไม่พอ การเดินย่างไปบนสนามหญ้าหรือการเดินย่างลงไปบนกล้าไม้ เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ล้วนสร้างความเสียหายแก่ระบบนิเวศทั้งสิ้น ในขณะที่ วีระพล ทองมา และประเจต อำนาจ (2547: 82) ได้ระบุว่า การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะกิจกรรมเดินเที่ยวชมธรรมชาติของนักท่องเที่ยวมักก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพพังทลายของดินตามแหล่งน้ำอีกด้วย

ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 97.73) กล่าวว่า ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี และร้อยละ 2.27 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.05 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ามีปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสัตว์ป่าว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี เพราะจำนวนสัตว์ที่เคยพบเห็นได้ลดจำนวนลง ซึ่งอาจเนื่องมาจากการส่งเสียงอึกทึกและการถ่ายรูปสัตว์โดยใช้แสงแฟลช ซึ่งสอดคล้องกับ Mountford อ่างใน ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537: 211) ได้ระบุว่า จากการศึกษาวินิจฉัยพบว่า การดักถ่ายรูปสัตว์มากเกินไปเป็นผลให้สัตว์บางชนิดชะงักการขยายพันธุ์ได้ และในขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2535: 666) ระบุว่าชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่แตกต่างกันจะมีความอดทนต่อการรบกวนของนักท่องเที่ยวแตกต่างกันด้วย

ตาราง 5 จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมชมวิวทิวทัศน์ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย
เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			2.98
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	43	97.73	
ไม่เปลี่ยนแปลง	1	2.27	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	0	0.00	
การปรากฏตัวของสัตว์ป่า			2.55
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	24	54.55	
ไม่เปลี่ยนแปลง	20	45.45	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	0	0.00	
ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช			1.80
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	1	2.27	
ไม่เปลี่ยนแปลง	33	75.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	10	22.73	
ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า			1.64
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	0	0.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง	28	63.64	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	16	36.36	
ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน			1.57
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	0	0.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง	25	56.82	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	19	43.18	

ตาราง 5 (ต่อ)

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย
ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล			1.25
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	2	4.54	
ไม่เปลี่ยนแปลง	7	15.91	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	35	79.55	
ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า			1.05
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	1	2.27	
ไม่เปลี่ยนแปลง	0	0.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	43	97.73	
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม			1.83

หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
	2.34-3.00	เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น
	1.67-2.33	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
	1.00-1.66	เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและเศรษฐกิจของกิจกรรมชมวิวิทิวทัศน์

ความสามัคคีในชุมชน ผลการวิจัยในตาราง 6 พบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 77.27) กล่าวว่า หลังจากมีการกิจกรรมนันทนาการเกิดขึ้นทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ร้อยละ 22.73 ระบุว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.77 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า สถานการณ์ที่คนในชุมชนได้รับ เป็นผลกระทบที่แลคมมาด้วยการขยายตัวทางเศรษฐกิจของชุมชน และคนในชุมชนยอมรับซึ่งผลกระทบดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้เกิดการรวมตัวกันแบบกึ่งทางการเพื่อรักษามูลค่าทางเศรษฐกิจร่วมกันไว้ที่น่าสนใจคือการร้อยรัดเป็นหนึ่งเดียวกันนี้ ไม่อาจก่อให้เกิดผลสำเร็จที่ยั่งยืนได้ เนื่องจากว่ายังขาดผู้นำที่เป็นทางการเพื่อเป็นตัวแทนในการรักษาซึ่งสภาพการณ์ของอำนาจต่อรองทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ

ของกลุ่มคนในชุมชนได้ แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าความสามัคคีในชุมชนเกิดขึ้นเป็นผลสำเร็จ หลังจากมีกิจกรรมชมวิวทิวทัศน์สอดคล้องกับสุพิศวง ธรรมพันทา (2540: 232) ที่ระบุว่า ผลประโยชน์ร่วมที่เป็นตัวเงินของคนในชุมชน นำมาซึ่งความสามัคคีเพื่อรักษาผลประโยชน์ ดังกล่าวไว้ให้นานที่สุด

ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น ผลการวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลเกินครึ่ง (ร้อยละ 56.82) ระบุว่า ราคาที่ดินในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 25.00 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และร้อยละ 18.18 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.07 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ในความคิดของคนในชุมชน กิจกรรมการเดินชมวิวทิวทัศน์ไม่ได้ทำให้ราคาที่ดินในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกันกับการมีกิจกรรมการเดินป่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุผลเดียวกัน คือ ความร่วมมือกันอย่างดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรมีมากกว่าการเห็นประโยชน์ระยะสั้น จึงทำให้ไม่เกิดการผลักดันทางราคา การเก็งกำไรราคาที่ดินจึงไม่ปรากฏให้เห็น สอดคล้องกับ วรรณพร วัฒนชานุกร (2540: 68) ที่ระบุว่า ชุมชนที่เข้มแข็ง มักเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ทำให้การผลักดันเช่นเรื่องราคาที่ดินมักไม่ได้ผล มากนัก และราคาที่ดินขึ้นอยู่กับอำนาจในการถือกรรมสิทธิ์ครอบครองที่ถูกต้องด้วย แต่สิ่งที่น่าสังเกตได้ประการหนึ่งคือจำนวนผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า ราคาที่ดินในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ในลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลง จากการมีกิจกรรมเดินป่า กิจกรรมการเดินชมวิวทิวทัศน์ และกิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติมีจำนวนใกล้เคียงกันคือ คิดเป็นร้อยละ 59.09 และ 56.82 และ 54.55 ตามลำดับ

รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ผลการวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.00) ระบุว่า รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 18.18 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี และร้อยละ 6.82 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.91 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ารายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

จากผลการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติและกิจกรรมการเดินป่า ซึ่งได้ผลการวิจัยแบบเดียวกัน และเหตุผลที่ได้รับก็ไม่แตกต่างกัน ส่งผลให้รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ไม่มากนักจนไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงว่าเพิ่มขึ้น แต่คนในชุมชนที่ได้รับประโยชน์ดังกล่าวคือ คนที่ทำการค้าขายสินค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลในวงจำกัดที่ได้รับผลประโยชน์ไปเต็ม ๆ แต่คนอีกหลายส่วนในชุมชน ได้รับประโยชน์ไม่เต็มที่

มากนัก สอดคล้องกับ วรรณพร วนิชชานุกร (2540 : 82) ที่ระบุว่าจำนวนคนในชุมชนที่ได้รับประโยชน์ทางตรงมีน้อยกว่าคนในชุมชนที่ได้รับประโยชน์ทางอ้อมจากการท่องเที่ยว

ปัญหาอาชญากรรม ผลการวิจัยในตาราง 6 พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ร้อยละ 100 ระบุว่าหลังจากมีการกิจกรรมนันทนาการเกิดขึ้น ทำให้ปัญหาอาชญากรรม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.00 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ามีปัญหาอาชญากรรม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า กิจกรรมชมวิวิทิวทัศน์เป็นผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ เช่น ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ เป็นต้น และมีน้ำหนักว่าจะรุนแรงมากขึ้น โดยเกิดเหตุลักทรัพย์เป็นส่วนใหญ่ และเป็นการลักทรัพย์ขณะที่นักท่องเที่ยวออกไปเดินชมวิวิทิวทัศน์ และผู้ได้รับผลกระทบ โดยตรงคือนักท่องเที่ยว และคนในพื้นที่มักได้รับผลกระทบทางอ้อม แต่ผลกระทบดังกล่าวจะมีไม่มากนักเนื่องจากได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ดี จึงไม่มีข่าวดังกล่าวเผยแพร่สู่สาธารณชนทั่วไป และเป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด สามารถยืนยันได้ว่ามีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจริง ทำให้เชื่อได้ว่ามาตรการที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหายังไม่สามารถทำให้คนในพื้นที่เกิดความมั่นใจได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรพัฒน์ ตี้อตัน (2546: 98) ที่ระบุว่า การนำเสนอข้อมูลด้านดีเพียงด้านเดียวซ้ำ ๆ แก่บุคคลภายนอก จะทำให้การรับรู้ข่าวสารของผู้รับสารเป็นเพียงการพิจารณาข้อมูลด้านเดียวตามไปด้วย ซึ่งส่งผลตรงต่อการตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยว

ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐาน ผลการวิจัยในตาราง 6 พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ร้อยละ 100 เห็นว่าหลังจากมีการกิจกรรมนันทนาการเกิดขึ้นทำให้ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐาน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.00 นั้น สามารถระบุได้ว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ามีปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานของคนในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

จากผลการวิจัยทำให้ทราบได้ว่า กิจกรรมนันทนาการการชมวิวิทิวทัศน์ได้ส่งผลให้เกิดการโยกย้ายของผู้คนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยในชุมชน เพราะมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชุมชนเกิดการขยายตัว และเศรษฐกิจขยายตัวตามไปด้วย ด้วยเหตุนี้จึงเป็นแรงจูงใจที่ชักนำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนนอกพื้นที่เข้ามาในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยเป็นการอพยพเข้ามาทำการค้าขายเพื่อหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์พรรณ เทียงธรรม (2547: 86) ที่ระบุว่า แหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มักจะดึงดูดหรือจูงใจคนเข้ามาลงทุนได้เป็นพิเศษง่ายกว่าพื้นที่อื่น ๆ ดังนั้นคนในชุมชนมีปฏิกิริยาสะท้อนกลับกับเรื่องดังกล่าวอย่างไรนั้น จึงเป็นเรื่องที่น่ายกย่องต่อไป

กล่าวได้ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวกิจกรรมชมวิวทิวทัศน์มีผลต่อปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่

ตาราง 6 จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมชมวิวทิวทัศน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย
เกิดความสามัคคีในชุมชน			2.77
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	34	77.27	
ไม่เปลี่ยนแปลง	10	22.73	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	0	0.00	
ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น			2.07
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	11	25.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง	25	56.82	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	8	18.18	
มีรายได้เพิ่มขึ้น			1.91
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	1	2.27	
ไม่เปลี่ยนแปลง	38	86.37	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	5	11.36	
ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐาน			1.00
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	0	0.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง	0	0.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	4	100.00	

ตาราง 6 (ต่อ)

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย
ปัญหาอาชญากรรม			1.00
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	0	0.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง	0	0.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	44	100.00	
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม			1.75

หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
	2.34-3.00	เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น
	1.67-2.33	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
	1.00-1.66	เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมของกิจกรรมการพักแรม

เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก ร้อยละ 95.46 ระบุว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 2.77 ระบุว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลงและมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณา ค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.93 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าคนในชุมชนมีความคิดเชิงบวกต่อกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรม ซึ่งช่วยกระตุ้นจิตสำนึกดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งไม่สามารถวัดเป็นมูลค่าทางตัวเงินได้ และการคิดเชิงบวกดังกล่าวจึงกลายเป็นภูมิคุ้มกัน ช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่คนในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

การปรากฏตัวของสัตว์ป่า ผลการวิจัยในตาราง 7 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.73) ระบุว่า การปรากฏตัวของสัตว์ป่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 25.00 ระบุว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และร้อยละ 2.27 ระบุว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณา

ค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.23 นั้น สามารถกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการปรากฏตัวของสัตว์ป่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการปรากฏตัวของสัตว์ป่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจเนื่องมาจากทางวนอุทยานม่อนพระยาแช่ได้ออกกฎระเบียบข้อบังคับให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เช่น ห้ามล่าสัตว์ ห้ามทิ้งขยะ และห้ามส่งเสียงดัง เป็นต้น โดยจัดเจ้าหน้าที่คอยดูแลให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกลงโทษและยังได้กำหนดพื้นที่พักแรมไว้เป็นสัดส่วน ซึ่งสอดคล้องกับ นำชัย ทนุผล (2542: 115) ระบุว่า การพักแรมแบบกางเต็นท์เป็นการพักแรมแบบเรียบง่ายสามารถสัมผัสกับธรรมชาติมากที่สุดซึ่งควรอยู่ห่างจากถิ่นที่อยู่อาศัยของพืชพรรณและสัตว์ป่าที่ง่ายต่อการถูกรบกวนและทำลาย โดยจัดพื้นที่รอบอย่างพอเพียง และเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติตัวให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ธรรมชาติน้อยที่สุด

ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ผลการวิจัยในตาราง 7 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86.36) กล่าวว่า ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 6.82ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี และมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.00 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงความหลากหลายของชนิดพันธุ์ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจเนื่องมาจาก ทางวนอุทยานม่อนพระยาแช่ได้จัดวิทยากรเพื่อเผยแพร่และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตน สิ่งที่ไม่ควรและไม่ควรทำ เมื่อเข้ามาพักแรมในป่าพร้อมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกรักหวงแหนและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ จักรพันธุ์ ปัญจะสุวรรณ (2545: 185-186) ได้ระบุถึงหน้าที่ของนักท่องเที่ยวที่ควรปฏิบัติเมื่อเข้าไปในป่า คือไม่ทำลายสภาพธรรมชาติและไม้ก่กลอบนำของป่าออกพร้อมทั้งระมัดระวังเรื่องการจุดไฟเพราะอาจเกิดไฟป่าได้

ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 90.90) กล่าวว่า ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และร้อยละ 4.55 ระบุว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดีและไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.00 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจเนื่องมาจากทางวนอุทยานม่อนพระยาแช่ ได้กำหนดพื้นที่ในการทำกิจกรรมไว้

อย่างชัดเจน รวมทั้งมีการจัดทำทางเดินเท้าไว้ให้นักท่องเที่ยวได้เดินเที่ยวชมวิวและธรรมชาติรอบ ๆ บริเวณที่ตั้งแคมป์ด้วย จึงทำให้พืชคลุมดินไม่ได้รับความเสียหาย จึงไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า ผลการวิจัยในตาราง 7 พบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 59.09) กล่าวว่า ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง และ ร้อยละ 40.91 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.59 นั้น สามารถระบุได้ว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ซึ่งอาจเนื่องมาจากการทำลายที่อยู่อาศัย การขยายพื้นที่เพาะปลูกพื้นที่ที่อยู่อาศัย เพื่อการดำรงชีพของมนุษย์ ได้ทำลายที่อยู่อาศัยและที่ดำรงชีพของสัตว์ป่าไปอย่างไม่รู้ แม้ว่าสัตว์ป่าบางชนิดจะสามารถอพยพไปอยู่ที่แหล่งใหม่ได้ เมื่อที่อยู่อาศัยถูกทำลาย โอกาสที่จะถูกล่าโดยมนุษย์และสัตว์ป่าด้วยกันเองมีมากขึ้น การทำลายที่อยู่อาศัยเท่ากับทำลายแหล่งอาหารของมัน การขาดแคลนอาหารจะทำให้สัตว์ป่าล้มตายลงและเกิดโรคภัยเบียดเบียนขึ้นได้ง่าย (ราตรีภารา, มปป.: 129)

ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล ผลการวิจัยในตาราง 7 พบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 52.27) กล่าวว่า ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ร้อยละ 36.37 ระบุว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และร้อยละ 11.36 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.59 นั้น สามารถระบุได้ว่าผู้ให้ข้อมูลรับรู้ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผลเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี ซึ่งอาจเนื่องมาจากไฟป่าเพราะกิจกรรมพักผ่อนเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะต้องกางเต็นท์ค้างแรมในป่า และมีการประกอบอาหารเมื่อจะเดินทางกลับดับไฟไม่สนิททำให้เกิดไฟป่าขึ้นได้ (จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ , 2545: 84) ซึ่งสอดคล้องกับ อานาจ เจริญศิลป์ (2543: 122) ระบุว่า ไฟไหม้ป่าจะทำอันตรายแก่กล้าไม้และไม้ยืนต้นทุกชนิด นอกจากนี้ต้นไม้ที่ถูกไฟลวกนั้นยังทำให้ต้นไม้เจริญเติบโตช้าอีกด้วยเพราะเซลล์บางส่วนของต้นไม้จะถูกเผาทำให้ต้นไม้ต้องหยุดชะงักในการเจริญเติบโตหรือเพราะน้ำเลี้ยงลำต้นถูกไฟเผาให้แห้ง ไปและยังทำให้เกิดโรคพืชได้ง่าย เช่น โรคเห็ดราที่เป็นกับต้นไม้ หรือแมลงได้อาศัยบาดแผลของต้นไม้เข้าไปทำลายเนื้อไม้ได้ อันเป็นผลทำให้ไม้กลวง หรือเป็นโพรงเกิดขึ้นภายในลำต้นซึ่งเกิดผลต่อความเจริญเติบโตของพืชได้

ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 95.45) กล่าวว่า ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี และร้อยละ 4.55 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.09 นั้นสามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ามีปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ามีปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ซึ่งอาจเนื่องมาจากปริมาณขยะที่มีเพิ่มมากขึ้นในการพักผ่อนแต่ละครั้ง นักท่องเที่ยวได้ทิ้งขยะ เช่น ถุงพลาสติกและเศษอาหาร ซึ่งสัตว์ป่าบางประเภทก็กินเข้าไปทำให้เกิดเชื้อโรคและมีการแพร่ระบาดของพวยพยาธิทำให้สัตว์ล้มตายไปในที่สุด ในขณะที่เดียวกัน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2545: 149) ได้ระบุว่าเมื่อมีคนเข้าไปท่องเที่ยวอาจเกิดการรบกวนสัตว์ป่า ซึ่งสัตว์แต่ละชนิดสามารถทนต่อการรบกวนได้แตกต่างกัน ถ้าหากสัตว์ป่าไม่สามารถทนต่อการรบกวนได้ก็จะย้ายถิ่นไปที่อื่น ๆ การรบกวนสัตว์ป่าสามารถส่งผลถึงการสืบต่อพันธุ์ของสัตว์ป่า และพฤติกรรมของสัตว์ป่าอีกด้วยทำให้การขยายพันธุ์ของสัตว์ป่าลดน้อยลงและสูญพันธุ์ไปในที่สุด

ตาราง 7 จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมพักผ่อนต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย
เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			2.93
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	42	95.46	
ไม่เปลี่ยนแปลง	1	2.27	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	1	2.27	
การปรากฏตัวของสัตว์ป่า			2.23
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	11	25.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง	32	72.73	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	1	2.27	

ตาราง 7 (ต่อ)

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนนเฉลี่ย
ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช			2.00
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	3	6.82	
ไม่เปลี่ยนแปลง	38	86.36	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	3	6.82	
ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน			2.00
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	2	4.55	
ไม่เปลี่ยนแปลง	40	90.90	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	2	4.55	
ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า			1.59
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	0	0.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง	26	59.09	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	18	40.91	
ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล			1.59
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	5	11.36	
ไม่เปลี่ยนแปลง	16	36.37	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	23	52.27	
ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า			1.09
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	2	4.55	
ไม่เปลี่ยนแปลง	0	0.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	42	95.45	
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม			1.92

หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
	2.34-3.00	เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น
	1.67-2.33	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
	1.00-1.66	เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและเศรษฐกิจของกิจกรรมการพักแรม

ความสามัคคีในชุมชน ผลการวิจัยในตาราง 8 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.55 เห็นว่า หลังจากมีการกิจกรรมนันทนาการเกิดขึ้นทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ร้อยละ 20.45 ระบุว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.80 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า การมีกิจกรรมพักแรม ก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ซึ่งเหตุผลไม่ต่างไปจากการมีกิจกรรมเดินชมวิวทิวทัศน์ กิจกรรมการเดินป่า และกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติ จากผลดังกล่าวเห็นได้ว่าคนในชุมชนมีการตีความหมายของกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งคนในชุมชนเชื่อมั่นว่าความสามัคคีในชุมชนมีมากหลังจากมีกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมนี้เกิดขึ้น

ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกินครึ่ง ร้อยละ 54.55 ระบุว่าราคาที่ดินในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 25.00 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และร้อยละ 20.45 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 2.05 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

จากผลการศึกษาที่ได้ เข้าใจได้ว่าคนในชุมชนมีมุมมองทางเศรษฐกิจในแง่ของมูลค่าเพิ่มของที่ดินไม่แตกต่างกัน ซึ่งให้เห็นว่าคนในชุมชนยังมีความหวังต่อการเพิ่มขึ้นของมูลค่าที่ดิน เพราะจำนวนผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ระบุว่า ราคาที่ดินในชุมชนเพิ่มสูงขึ้นในลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลง จากการมีกิจกรรมเดินป่า กิจกรรมการเดินชมวิวทิวทัศน์ กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ และกิจกรรมการพักแรม มีจำนวนใกล้เคียงกันคือ คิดเป็นร้อยละ 59.09, 56.82, 54.55 และ 54.55 ตามลำดับ แต่ก็มีผู้ตอบแบบสอบถามถึง 1 ใน 4 ของการตอบคำถามในแต่ละกิจกรรม ที่เห็นว่าการมีกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมจะผลักดันให้ราคาที่ดินในชุมชนเพิ่มสูงขึ้นได้

รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ผลการวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.82 ระบุว่า รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีก ร้อยละ

13.63 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี และร้อยละ 4.55 ระบุว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.91 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ามีรายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า การมีกิจกรรมพักผ่อน ทำให้รายได้เพิ่มของคนในชุมชนไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเหตุผลไม่ต่างไปจากการมีกิจกรรมเดินชมวิวทิวทัศน์ กิจกรรมการเดินป่า และกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติ จากผลดังกล่าวเห็นได้ว่าคนในชุมชนมีความคิดเชิงเศรษฐกิจไปในทิศทางเดียวกัน และไม่ได้มองว่าการมีกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมแล้วทำให้รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้นแต่ประการใด แต่กลับคิดว่ายังดีกว่าไม่มีรายได้ใด ๆ เข้ามาสู่ครอบครัว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีผลต่อการเพิ่มอาชีพทางเลือกให้แก่คนในชุมชนมากกว่าเป็นอาชีพหลัก

ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐาน ผลการวิจัยในตาราง 8 พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ร้อยละ 100 กล่าวว่า หลังจากมีการกิจกรรมนันทนาการเกิดขึ้นทำให้ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.00 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ามีปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานของคนในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมนันทนาการพักผ่อนได้ส่งผลให้เกิดการโยกย้ายของผู้คนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยในชุมชน สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่ได้จากกิจกรรมการชมวิิวทิวทัศน์ กิจกรรมการเดินป่า และกิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ ซึ่งได้ผลการวิจัยแบบเดียวกัน และเหตุผลที่ได้รับก็ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าองค์ประกอบเชิงปัจเจกของกิจกรรมทั้ง 4 คือ กิจกรรมการชมวิิวทิวทัศน์ กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ และกิจกรรมการพักผ่อน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้หรือเป็นการแยกออกอย่างหลวม ๆ ตามแนวความคิดแยกกิจกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจแบบกระบวนการทางการตลาดก็กระทำได้ยาก

ปัญหาอาชญากรรม ผลการวิจัยในตาราง 8 พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ร้อยละ 100 ระบุว่าหลังจากมีการกิจกรรมนันทนาการเกิดขึ้น ทำให้ปัญหาอาชญากรรม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี แต่เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยซึ่งเท่ากับ 1.00 นั้น สามารถระบุได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่ามีปัญหาอาชญากรรม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

จากผลการวิจัยที่ได้พบว่า ปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ที่มีเพิ่มขึ้นหลังจากมีกิจกรรมการชมวิิวทิวทัศน์ กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ และกิจกรรมพักผ่อน ซึ่งให้ผลที่แตกต่างจากปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักหลังจากมีกิจกรรมการเดินป่า จากผลดังกล่าวเห็นได้ว่าคนในชุมชนอาจมีการแยกความหมายของกิจกรรมการเดินป่าไปในอีกรูปแบบหนึ่ง แต่อีก 3 กิจกรรมกลับมีความหมายแบบเดียวกัน บ่งชี้ว่าคนในชุมชนยังต้องเรียนรู้

เพิ่มเติมอีกมากต่อการปรับกระบวนการทัศนคติทางความคิดต่อกิจกรรมทั้ง 4 รายการที่ส่งผลต่อปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่

ตาราง 8 จำนวน ร้อยละและค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมพักแรมต่อสังคมและเศรษฐกิจ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย
เกิดความสามัคคีในชุมชน			2.80
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	35	79.55	
ไม่เปลี่ยนแปลง	9	20.45	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	0	0.00	
ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น			2.05
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	11	25.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง	24	54.55	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	9	20.45	
มีรายได้เพิ่มขึ้น			1.91
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	2	4.55	
ไม่เปลี่ยนแปลง	36	81.82	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	6	13.63	
ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐาน			1.00
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	0	0.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง	0	0.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	44	100.00	

ตาราง 8 (ต่อ)

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน (N = 44)	ร้อยละ	ค่าคะแนน เฉลี่ย
ปัญหาอาชญากรรม			1.00
เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	0	0.00	
ไม่เปลี่ยนแปลง	0	0.00	
เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี	44	100.00	
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม			1.75

หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
	2.34-3.00	เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น
	1.67-2.33	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
	1.00-1.66	เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการ ต่อสิ่งแวดล้อมสังคมและเศรษฐกิจตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง กำหนดให้กลุ่มเป้าหมายการศึกษาคือเจ้าหน้าที่ประจำวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จำนวน 10 คน ประธานและคณะกรรมการบริหารชุมชนที่มีเขตรับผิดชอบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จำนวน 3 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 8 คน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 44 คน เพื่อเปรียบเทียบกิจกรรมนันทนาการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล

การเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการมีกิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมเดินชมวิเวททัศน์และกิจกรรมพักผ่อน โดยแบ่งแยกกลุ่มเปรียบเทียบตามแต่ละกิจกรรม ด้วยการพิจารณาค่าเฉลี่ย แล้วจึงพิจารณาค่าเฉลี่ยดังกล่าวเป็นเกณฑ์เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับระดับการเปลี่ยนแปลงของการรับรู้ กระบวนการนี้ยังมีข้อบกพร่องในการให้ความเชื่อมั่นของความถูกต้องของข้อมูลที่น่ามาใช้พิจารณา เนื่องจากเป็นการให้คำตอบเพียงด้านเดียวซึ่งยังมิได้พิจารณาองค์ประกอบของข้อมูลรอบด้าน ทำให้คำตอบที่ได้รับเป็นคำตอบเชิงเดียวที่มีเหตุผลทางสถิติรองรับน้อยมาก ด้วยเหตุนี้ จึงต้องศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลที่น่ามาใช้ศึกษาว่ามีความน่าเชื่อถือได้ในระดับใดในคำตอบที่ได้รับ การศึกษาครั้งนี้จึงใช้สถิติทดสอบสมมุติฐานแบบนอนพาราเมตริกเข้ามาเพิ่มเติม ด้วยการวิเคราะห์การแจกแจงข้อมูล 2 ชุด คือการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการต่อสิ่งแวดล้อม และการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการต่อสังคมและเศรษฐกิจของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเดียวกัน หรือกลุ่มประชากรมีความสัมพันธ์กัน โดยใช้วิธี Two Related Samples Test เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดีกว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจหรือไม่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมได้ผลการศึกษาดังนี้

จากตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินป่า การเดินศึกษาธรรมชาติ การเดินชมวิเวททัศน์ และการพักผ่อนต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ กับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินป่า

การเดินทางศึกษาธรรมชาติ การเดินชมวิเวทิวทัศน์ และการพักผ่อนต่อสังคมและเศรษฐกิจ มีรายละเอียดดังนี้

จากผลการศึกษาข้างต้น การรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินป่า การเดินศึกษาธรรมชาติ การเดินชมวิเวทิวทัศน์ และการพักผ่อนต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและเศรษฐกิจโดยเปรียบเทียบ พบว่า กลุ่มประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้มี การรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้น และผลลัพธ์ในตาราง 9 แสดงถึงการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินป่าต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและเศรษฐกิจ โดยเปรียบเทียบที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินป่าต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เท่ากับ 2.01 มีระดับการรับรู้ไม่เปลี่ยนแปลง และค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินป่าต่อสังคมและเศรษฐกิจ เท่ากับ 1.74 มีระดับการรับรู้ไม่เปลี่ยนแปลง ได้ค่าสถิติทดสอบ (z - test) เท่ากับ -1.789 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.047 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินป่าในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดีกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นเพราะวนอุทยานม่อนพระยาแช่ ได้สร้างมาตรการและส่งเสริมให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ตระหนักในลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ลดผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมหรือให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กิจกรรมการเดินป่าสามารถพบเห็นสัตว์ป่าบ่อยครั้งขึ้น พบเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ประกอบกับมีการออกมาตรการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในการเดินป่า ออกกฎเกณฑ์ของชุมชนห้ามนำพืชพรรณไม้ ออกจากป่า จึงช่วยให้รักษาคุณภาพของระบบนิเวศ และเป็นการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพอีกด้วย สำหรับกิจกรรมเดินป่าที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ยังมีข้อดีโดยตรงที่มีการเกิดปัญหาอาชญากรรม โดยเฉพาะปัญหาลักทรัพย์ซึ่งเกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ แม้จะมีมาตรการป้องกันและป้องปรามที่เข้มงวด แต่คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังเห็นว่าต้องมีการปรับปรุงปัญหาดังกล่าวอีกมาก

สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เท่ากับ 1.93 มีระดับการรับรู้ไม่เปลี่ยนแปลง และค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติต่อสังคมและเศรษฐกิจ เท่ากับ 1.76 มีระดับการรับรู้ไม่เปลี่ยนแปลง ค่าสถิติทดสอบ (z - test) เท่ากับ -0.243 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.031 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญที่กำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ

สมมุติฐานการวิจัยที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินศึกษาธรรมชาติในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดีกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นเพราะกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติก่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่คนในชุมชนอย่างมาก ซึ่งพื้นฐานของคนในชุมชนแห่งนี้ส่วนใหญ่แล้วมีนิสัยรักธรรมชาติ เข้าใจดีถึงการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และเข้าถึงระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ประกอบกับหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและแรงจูงใจในการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องจนเป็นพื้นฐานที่ดีงามแก่คนในชุมชน ด้วยแนวคิดพื้นฐานดังกล่าวจึงทำให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อมีกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติเกิดขึ้นจึงส่งผลดีในแง่ของการปรากฏตัวของสัตว์ป่า ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า เป็นต้น

สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินชมวิวาทิวทัศน์ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เท่ากับ 1.83 มีระดับการรับรู้ไม่เปลี่ยนแปลงและค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินชมวิวาทิวทัศน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจ เท่ากับ 1.75 มีระดับการรับรู้ไม่เปลี่ยนแปลง ณ ค่าสถิติทดสอบ (z - test) เท่ากับ -2.065 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.040 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญที่กำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัยที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินชมวิวาทิวทัศน์ในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดีกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นเพราะมีการจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทางวนอุทยานม่อนพระยาแช่ ยังได้มีมาตรการและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เห็นได้จากมีการพบการปรากฏตัวของสัตว์ป่ามากขึ้น ความหนาแน่นของพืชคลุมดินมีมากและไม่ถูกทำลาย เป็นต้น ประกอบกับลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้ถ่ายรูปกับธรรมชาติและสามารถชมวิวาทิวทัศน์ของตัวเมืองจังหวัดลำปางได้อย่างชัดเจน โดยลักษณะของเส้นทางเป็นทางขึ้นชันเขาและบนสันเขาจะเป็นที่ราบและลาดชันบ้าง และเมื่อถึงจุดชมวิว ทางวนอุทยานได้เตรียมสถานที่แบบศาลาพักมีแบบแปลนสวยงามโล่งสบาย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การชมวิวาทิวทัศน์ตัวเมืองจังหวัดลำปาง จึงสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมพักผ่อนต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เท่ากับ 1.92 มีระดับการรับรู้ไม่เปลี่ยนแปลง และค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมพักผ่อนต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เท่ากับ 1.75 มีระดับการรับรู้ไม่เปลี่ยนแปลง ณ ค่าสถิติทดสอบ (z - test) เท่ากับ เท่ากับ -1.347 ที่

ระดับนัยสำคัญ 0.042 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญที่กำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการพักผ่อนในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดีกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นเพราะกิจกรรมการพักผ่อนไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติมากนัก เป็นผลจากการมีมาตรการที่เข้มงวดของวนอุทยาน และให้ความรู้และขอความร่วมมืออย่าเก็บดอกไม้ หักกิ่งหรือการเดินเข้าไปบนกล้าไม้ สนามหญ้า หรือการทิ้งขยะ เป็นต้น ประกอบกับวนอุทยานสามารถพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้เข้าถึงแหล่งพักผ่อนได้ จึงได้รับความร่วมมือที่ดีและเกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชน

โดยภาพรวมแล้ว การจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดีกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินป่า การเดินศึกษาธรรมชาติ การเดินชมวิทิวทัศน์ และการพักผ่อนต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่มีความสำคัญที่มักจะเกิดควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าซึ่งเป็นปัญหาร่วมกันของทุกประเทศ กล่าวคือ การพัฒนาอย่างรวดเร็วปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและภาวะมลพิษก็ยิ่งก่อตัวและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่กำลังประสบกับปัญหาดังกล่าวอยู่ในขณะนี้เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ แต่ไม่ได้มีการวางแผนการจัดการที่เหมาะสมรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่เหลืออยู่มีสภาพเสื่อมโทรมลงและปัญหาต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมก็เพิ่มขึ้น กล่าวไปแล้ว กิจกรรมนันทนาการก็เปรียบเหมือนกับการพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและระบบนิเวศ ในทำนองเดียวกัน ผลกระทบเชิงบวกของกิจกรรมนันทนาการการเดินป่า การเดินศึกษาธรรมชาติ การชมวิทิวทัศน์และการพักผ่อนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง คือการที่คนในชุมชนมีความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมมากขึ้นและพยายามรักษาสภาพที่สมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน แต่ผลเชิงลบเกิดขึ้นเมื่อมีการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลเสียที่เห็นได้เด่นชัดคือปัญหาอาชญากรรม ได้แก่ การจี้ปล้น ชิงทรัพย์ การขโมยทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมพักผ่อนที่มักพบการเกิดปัญหาอาชญากรรมสืบเนื่องจากกิจกรรมนี้ มีโอกาสเสี่ยงและง่ายต่อการเข้าถึงของมิจฉาชีพ ดังนั้นการแก้ปัญหานี้จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของวนอุทยานที่ต้องจัดระเบียบและมาตรการที่สร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว

และอีกประการหนึ่งเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชุมชนเกิดการขยายตัวส่งผลให้เกิดการโยกย้ายของผู้คนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยในชุมชนและเกิดการแย่งรายได้กันในที่สุด

นอกจากนี้การมีกิจกรรมนันทนาการทั้ง 4 กิจกรรม ก่อให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งโอกาสต่อไปธุรกิจเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ที่ดินในการประกอบการ และคนในชุมชนก็มีความคิดการเก็งกำไรจากการจำหน่ายที่ดินแฝงในสมองอยู่แล้ว จึงเป็นไปได้ว่าจะมีการแย่งกันประมูลซื้อที่ดิน ราคาที่ดินอาจถีบตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะที่ดินที่มีทำเลดีก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้น แม้ว่าภาวะที่ดินราคาสูงอาจเป็นผลดีต่อเจ้าของที่ดินในชุมชนระยะสั้นที่สามารถขายที่ดินราคาดี แต่ในระยะยาวแล้วจะเป็นผลเสียต่อคนในชุมชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ของชุมชนท้องถิ่นที่ต้องการตั้งหลักฐานให้แก่ครอบครัว จำเป็นต้องมีที่ดินสำหรับปลูกบ้านหรือทำมาหากิน ก็จะไม่มีการลงทุนแสวงหาธุรกิจพอซื้อได้ ก็จะทำให้เกิดการอพยพออกนอกชุมชนท้องถิ่นหรือทำการบุกรุกป่าสงวนและที่ดินสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งต้องอาศัยหน่วยงานจากภาครัฐเข้ามาดูแลเรื่องนี้อย่างจริงจัง

ตาราง 9 การเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและเศรษฐกิจ

กิจกรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	ค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ด้านสังคมและเศรษฐกิจ	Z- test	Sig.
เดินป่า	2.01	1.74	-1.789 *	0.047
เดินศึกษาธรรมชาติ	1.93	1.76	-0.243 *	0.031
เดินชมวิวทิวทัศน์	1.83	1.75	-2.065 *	0.040
พักผ่อน	1.92	1.75	-1.347 *	0.042

หมายเหตุ * = มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

NS = ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในวนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ
3. เปรียบเทียบกิจกรรมนันทนาการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่ประจำวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง จำนวน 10 คน ประธานและคณะกรรมการบริหารชุมชนที่มีเขตรับผิดชอบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านต้นตอง บ้านทรายไหลเหมืองและบ้านไร่ศิลาทอง หมู่บ้านละ 8 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 10 คน รวมประชากรทั้งสิ้นจำนวน 44 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ถอดรหัส และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (statistical package for the social sciences, SPSS) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) รูปแบบการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมนันทนาการที่ทางวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปางที่ได้จัดขึ้นมีทั้งหมด 4 กิจกรรมหลัก ดังนี้

1. กิจกรรมเดินป่า ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเดินป่ารวมทั้งได้เรียนรู้และสัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิดด้วย โดยเส้นทางที่ใช้เดินป่ามีอยู่ 2 เส้นทางด้วยกันคือ ทางเข้าไปในหมู่บ้านทรายใต้ซึ่งมีพื้นที่ติดกับวนอุทยานม่อนพระยาแช่ และอีกเส้นทางหนึ่งคือ ทางเดินขึ้นไปด้านหลังวัดม่อนพระยาแช่ ซึ่งแต่ละเส้นทางนั้นจะมีระยะทางโดยเฉลี่ยประมาณ 2 กิโลเมตร และในกิจกรรมเดินป่ายังมีกิจกรรมย่อยที่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ คือ การศึกษาและจัดซื้อพันธุ์ไม้ การศึกษาการดำรงชีวิตของสัตว์ ส่องสัตว์ ถ่ายรูป ฟังเสียงนกกริ่งและดูนก เป็นต้น และในส่วนของสัตว์ป่าที่พบคือ นก ไก่ป่า กระรอกและกระแต่น กระต่าย ลิง (สามารถพบเห็นได้ในป่าลึก) และงู ซึ่งสัตว์เหล่านี้สามารถพบเห็นได้ในระหว่างของการเดินป่า

2. กิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติ ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติผ่านทางสื่อความหมายธรรมชาติในรูปแบบต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในพื้นที่ โดยมีจุดศึกษาธรรมชาติอยู่ทั้งหมด 10 สถานี คือ

สถานีที่ 1 ลานจอดรถและจุดบอกทางเข้าเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

สถานีที่ 2 ชุ่มดอกเห็ด

สถานีที่ 3 ป้ายทางเข้าศึกษาธรรมชาติ

สถานีที่ 4 จุดไม้มะค่าใหญ่

สถานีที่ 5 ไร่ตัวบ่งชี้ป่าเบญจพรรณ

สถานีที่ 6 เพรินซ์ขึ้นได้เฉพาะในที่ขึ้นเท่านั้น

- ความสัมพันธ์ของพืชอิงอาศัย

- มอสพรมธรรมชาติที่มีได้มีเพียงความสวยงาม

- กาฝากของฝากธรรมชาติที่ต้นไม้ไม่ต้องการ

สถานีที่ 7 การศึกษาพรรณไม้ใหญ่ที่มีจำนวนมากที่สุดในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

สถานีที่ 8 สังคมเล็ก ๆ ของปลวกที่มีความสำคัญยิ่งต่อป่า

สถานีที่ 9 จุดบ่อสองพี่น้อง

สถานีที่ 10 จุดเริ่มต้นของสายธาร

โดยจุดศึกษาในแต่ละสถานีจะสามารถบอกเล่าความเป็นมาของธรรมชาติภายในวนอุทยานม่อนพระยาแช่ได้ และในกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาตินี้ยังมีกิจกรรมย่อยที่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้คือ การศึกษาสภาพป่า การศึกษาพันธุ์ไม้ทั้งพืชยืนต้นและพืชชั้นต่ำ การเดินออกกำลังกาย ถ่ายรูปต้นไม้และฟังเสียงนก เป็นต้น ในพื้นที่ป่ายังมีพันธุ์ไม้และพันธุ์พืชที่สามารถ

พบเห็นได้ คือ มะค่า เต็ง รัง อ้อยช้าง กระบก ตะก้ำ ตะแบก ประดู่ แดง ตีนตุ๊กแก หน่อแดง จิง ข่า ว่านหลายชนิด มอส เห็องหมายนา สัก กระเจา ไผ่ชนิดต่าง ๆ ยมหิน ดอกไม้ป่า มอสและไลเคน เป็นต้น

3. กิจกรรมชมวิวทิวทัศน์ ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้ถ่ายรูปกับธรรมชาติและสามารถชมวิวทิวทัศน์ของตัวเมืองลำปางได้อย่างชัดเจน โดยนักท่องเที่ยวสามารถเดินชมธรรมชาติได้รอบๆ บริเวณพื้นที่ของวนอุทยานม่อนพระยาแช่ และยังสามารถชมวิวทิวทัศน์ได้ที่ศาลาชมวิวที่ทางวนอุทยานม่อนพระยาแช่ ได้จัดสร้างไว้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย และในกิจกรรมชมวิวทิวทัศน์ยังมีกิจกรรมย่อยที่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้คือ ถ่ายรูปวิวทิวทัศน์ ส่องกล้องทางไกล ชมพันธุ์ไม้ วาดรูป และพักผ่อนรับประทานอาหารได้อีกด้วย

4. กิจกรรมพักผ่อน ลักษณะของกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนแบบกางเต็นท์ โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้อยู่กับธรรมชาติและสัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ซึ่งบริเวณที่สามารถกางเต็นท์พักผ่อนได้คือ ลานหน้าวัดม่อนพระยาแช่ ลานสน (บนดอยฝรั่ง) อ่างเก็บน้ำห้วยโจ้ อ่างเก็บน้ำศูนย์ราชการ และลานข้างล่างของศาลาชมวิว เป็นต้น และในกิจกรรมพักผ่อนยังมีกิจกรรมย่อยที่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้คือ ร้องเพลง เล่นรอบกองไฟ ใต้เชือกเข้าฐาน ทำอาหาร เกมนันทนาการต่าง ๆ การฟังบรรยายโดยมีวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ เดินทางไกลและปลูกป่า เป็นต้น

2) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการ

สิ่งแวดล้อม (สัตว์ป่าและสังคมพืช)

1. กิจกรรมเดินป่า ผลการวิจัยพบว่าตั้งแต่มีกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการปรากฏตัวของสัตว์ป่า และความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชและการเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนในทางที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า และปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล มีการเปลี่ยนในทางที่ไม่ดี ส่วนความหนาแน่นของพืชคลุมดินและความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

2. กิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติ ผลการวิจัยพบว่าตั้งแต่มีกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการปรากฏตัวของสัตว์ป่าและการเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช และความหนาแน่นของพืชคลุมดินไม่มีการ

เปลี่ยนแปลง ในขณะเดียวกันความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผลและปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

3. กิจกรรมชมวิวทิวทัศน์ ผลการวิจัยพบว่าตั้งแต่มีกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนการปรากฏตัวของสัตว์ป่าการเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ในขณะเดียวกัน ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล และปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

4. กิจกรรมพักผ่อน ผลการวิจัยพบว่าตั้งแต่มีกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า การเกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น การปรากฏตัวของสัตว์ป่า ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช และความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล และปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

สังคมและเศรษฐกิจ

1. กิจกรรมเดินป่า ผลการวิจัยพบว่าตั้งแต่มีกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นและรายได้ของคนในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนการเกิดความรู้สึกดีในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ในขณะเดียวกัน ปัญหาอาชญากรรมและปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐาน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

2. กิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติ ผลการวิจัยพบว่าตั้งแต่มีกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นและรายได้ของคนในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนการเกิดความรู้สึกดีในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ในขณะเดียวกันปัญหาอาชญากรรมและปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

3. กิจกรรมชมวิวทิวทัศน์ ผลการวิจัยพบว่าตั้งแต่มีกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นและรายได้ของคนในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนการเกิดความรู้สึกดีในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลง

ในทางที่ดีขึ้น ในขณะเดียวกัน ปัญหาอาชญากรรมและปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐาน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

4. กิจกรรมพักผ่อน ผลการวิจัยพบว่าตั้งแต่มีกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่า ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นและรายได้ของคนในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนการเกิดความสามัคคีในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ในขณะเดียวกัน ปัญหาอาชญากรรมและปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐาน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี

จากผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ พอสรุปได้ว่าองค์ประกอบเชิงปัจจัยของกิจกรรมทั้ง 4 คือ กิจกรรมการชมวิวทิวทัศน์ กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมการเดินศึกษาธรรมชาติ และกิจกรรมพักผ่อน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้หรือการแยกออกอย่างหลวม ๆ ตามแนวคิดการแยกกิจกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจแบบกระบวนการทางการตลาดก็กระทำไม่ได้ยาก และจากกิจกรรมดังกล่าวยังนำมาซึ่งปัญหาสำคัญคือ ขยะที่เรานำเข้าไป แต่ไม่นำออกมาด้วย เมื่อมีคนเข้าไป ก็ย่อมจะมีขยะเป็นธรรมดา หากไม่มีการทำลายอย่างถูกวิธี หรือนำออกมาทิ้งข้างนอกก็ย่อมจะเกิดเป็นมลภาวะในป่าหลายครั้งมีข่าวว่าสัตว์ป่าที่เขาใหญ่ตาย เมื่อผ่าพิสูจน์ก็พบว่าในกระเพาะเต็มไปด้วยถุงพลาสติก ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้อาหารไม่ย่อย และทำให้สัตว์ป่าตายในที่สุด ความเป็นอยู่ของสัตว์ป่าที่ถูกรบกวนโดยนักท่องเที่ยว สัตว์ป่าหลายชนิดเมื่อมีเสียงดังรบกวนก็มีผลกระทบต่อการใช้พื้นที่ นกบางชนิดจะไม่จับคู่ทำรังเลย ถ้าหากถูกรบกวนมาก ๆ บางทีแค่กลิ่นของมนุษย์ก็ทำให้สัตว์ระแวงภัย ใช้ชีวิตไม่เป็นสุข ปัญหาต่อมาคือสารเคมีที่เรานำเข้าไปใช้กับต้นไม้ หลายครั้งเวลาเราเดินป่าแล้วก็ขึ้นไปพักบนแหล่งต้นที่เป็นต้นน้ำ มีการนำสนุ่ แชมพู สารเคมีอื่น ๆ เข้าไปอาบน้ำหรือใช้น้ำยาล้างจานก็ทำให้บริเวณของแหล่งน้ำเปลี่ยนแปลงไปได้ และอีกปัญหาหนึ่งคือมีการแผ้วถางหักฟัน เหยียบย่ำ ทำลายต้นไม้ เพื่อนำมาเป็นฟืน นำมาสร้างที่พัก หรือเพื่อเปิดทางในการเดินป่า อาจจะให้ต้นไม้ที่อยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์หรือไม้เฉพาะถิ่นถูกทำลายไปได้ ผลกระทบดังกล่าว หากมีการควบคุมดูแลให้ดู ไม่ให้มากเกินไปไม่รบกวนป่ามากเกินไปก็จะทำให้ได้ประโยชน์ในเชิงการท่องเที่ยวและธรรมชาติก็ไม่บอบช้ำ ส่วนผลกระทบอื่น ๆ เช่น ทางสังคมก็จะทำให้มีการจ้างแรงงาน แต่ในขณะเดียวกันกลับไปกระทบกับการใช้ชีวิตของคนในท้องถิ่นอีกด้วย

3) เปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการทั้ง 4 กิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล

จากการศึกษาผลกระทบของกิจกรรมนันทนาการการเดินป่า การเดินศึกษาธรรมชาติ การชมวิวทิวทัศน์และการพักผ่อน ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและเศรษฐกิจ ในวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง โดยเปรียบเทียบที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า กลุ่มประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้มีการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินป่าต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เท่ากับ 2.01 มีการรับรู้ว่ามีผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง และค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและเศรษฐกิจ เท่ากับ 1.74 มีการรับรู้ว่ามีผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง ได้ค่าสถิติทดสอบ (z-test) เท่ากับ -1.789 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.047 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินป่าในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดีกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในส่วนของค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เท่ากับ 1.93 มีการรับรู้ว่ามีผลกระทบที่เกิดขึ้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและเศรษฐกิจ เท่ากับ 1.76 มีการรับรู้ว่ามีผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง ได้ค่าสถิติทดสอบ (z-test) เท่ากับ -0.243 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.031 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินศึกษาธรรมชาติในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดีกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเดินชมวิวทิวทัศน์ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เท่ากับ 1.83 มีการรับรู้ว่ามีผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง และค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและเศรษฐกิจ เท่ากับ 1.75 มีการรับรู้ว่ามีผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง ได้ค่าสถิติทดสอบ (z-test) เท่ากับ -2.065 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.040 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินชมวิวทิวทัศน์ในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดีกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมพักแรมต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เท่ากับ 1.92 มีการรับรู้ที่ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง และค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและเศรษฐกิจ เท่ากับ 1.75 มีการรับรู้ที่ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง ได้ค่าสถิติทดสอบ (z-test) เท่ากับ -1.347 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.042 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดคือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินชมวิวทิวทัศน์ในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมดีกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินป่า การเดินศึกษาธรรมชาติ การเดินชมวิวทิวทัศน์และการพักแรมต่อสิ่งแวดล้อมดีกว่าการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าการจัดกิจกรรมนันทนาการได้ส่งผลให้สามารถพบเห็นสัตว์ต่างๆ เช่น ไก่ป่า นก และกระต่าย บ่อยครั้งขึ้น ซึ่งอาจเนื่องมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทางวนอุทยานม่อนพระยาแช่ ยังได้สร้างมาตรการและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักในลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เพราะการท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติในพื้นที่ซึ่งมีพืชหลากหลายชนิดหลายสายพันธุ์ บางชนิดเป็นพืชสมุนไพรหายาก ควรมีการออกมาตรการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว ออกกฎเกณฑ์ของชุมชนห้ามนำพืชพรรณไม้ออกมาจากป่า รวมทั้งนำพืชพรรณสมุนไพรมาปลูกรวมกันเปลี่ยนแปลงสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ชม จะช่วยให้ยังคงรักษาพืชสมุนไพรไว้ได้ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่า ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง และผู้ให้ข้อมูลรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับความหนาแน่นของพืชคลุมดินว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง และรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผลที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดี เพราะนักท่องเที่ยวเข้าไปทำลาย ตัด หัก ฟันกิ่งไม้ หรือสักบริเวณลำต้นของต้นไม้ โดยอาจเกิดจากความคึกคะนองและรู้เท่าไม่ถึงการณ์

อภิปรายผล

การศึกษาการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินป่า การเดินศึกษาธรรมชาติ การเดินชมวิวดูทิวทัศน์และการพักผ่อนต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติดีกว่าการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและเศรษฐกิจ เป็นเพราะการจัดกิจกรรมนันทนาการทั้ง 4 กิจกรรม ได้จัดอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ส่งผลให้สามารถพบเห็นสัตว์ต่างๆ เช่น ไก่ป่า นก และกระต่ายบ่อยครั้งขึ้น ซึ่งอาจเนื่องมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทางวนอุทยานม่อนพระยาแช่ ยังได้กวัดขັນให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักในลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นเพราะการท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติในพื้นที่ซึ่งมีพืชหลากหลายชนิดหลายสายพันธุ์ บางชนิดเป็นพืชสมุนไพรหายาก ทางวนอุทยานมีกฎระเบียบห้ามนำพืชพรรณไม้ออกมาจากป่า และยังสามารถนำพืชพรรณสมุนไพรมาปลูกรวมกันในการปลูกสร้างให้นักท่องเที่ยวได้ชม จึงช่วยให้ยังคงรักษาพืชสมุนไพรไว้ นอกจากนี้ยังส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นกับชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่า ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน ความเสียหายหรือมีบาดแผลของต้นไม้ดีขึ้น องค์ประกอบเหล่านี้เกื้อหนุนซึ่งกันและกันแยกจากกันไม่ได้ และในส่วนของพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสังคม มีแนวทางที่ชัดเจนโดยจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เช่น น้ำ ไฟฟ้า การขนส่ง การสื่อสาร การรักษาความปลอดภัย ภายใต้ความเหมาะสมของพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ควรที่จะมีรถรับส่งเวลามีนักท่องเที่ยวหรือมีรถประจำทางเพื่อความสะดวกทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว ควรเสนอโครงการไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรกำหนดให้ร้านค้า การบริการและรูปแบบการบริการทุกประเภท โดยสร้างความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม จากการกำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์ให้เป็นสัดส่วนแล้ว เพื่อให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจึงจำเป็นต้องสร้างความกลมกลืนระหว่างสิ่งก่อสร้าง การบริการกับสภาพธรรมชาติ เช่น ร้านค้าต้องสร้างอยู่ในบริเวณที่จัดให้และให้มีความสวยงามกลมกลืนกับธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมเป็นหลักและจัดอบรมเพิ่มคุณภาพในด้านการบริการของชาวบ้าน กำหนดให้มีมาตรการในการรักษาสิ่งแวดล้อม การให้การศึกษา และการบริการที่ได้มาตรฐานโดยการร่วมกันศึกษา ค้นหากิจกรรม และการบริการที่เหมาะสมกับแหล่ง

ท่องเที่ยวอีกทั้งร่วมกันกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการบริการและร่วมตัดสินใจในการใช้
 ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการควบคุม ติดตามประเมินผลของการบริการเพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์
 ฟื้นฟูธรรมชาติและรูปแบบ วิธีการ กิจกรรม และมาตรการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้อง
 หาวิธีการจัดการที่เหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติบริเวณอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง
 จังหวัดลำปาง เพื่อให้มีการคุ้มครอง รักษา และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมสอดคล้องกับ
 ระบบนิเวศของชุมชน โดยตระหนักถึงการส่งเสริม การสนับสนุนการอนุรักษ์ระบบนิเวศของแหล่ง
 ท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมโดยรวมประกอบด้วยการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของ
 พื้นที่และกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการจัดให้มีการท่องเที่ยว เพื่อควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้
 มีความเหมาะสมกับสถานที่โดยมีการกำหนดพื้นที่ (zoning) นันทนาการรวมทั้งจัดทำข้อมูล
 เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ ให้ข้อมูลข่าวสาร เขตพื้นที่สาธารณะและจุดพักผ่อน
 ชมวิว เขตพื้นที่ศึกษาธรรมชาติและเขตพื้นที่ทางเดินเท้า การบริการ การศึกษาเรียนรู้ และการปฏิบัติ
 ตนในแหล่งท่องเที่ยว และจัดทำข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง การให้การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ
 ในการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ในบริเวณพื้นที่ที่ให้ข้อมูลข่าวสารจะมีข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง
 ระบบนิเวศต่าง ๆ ของอุทยาน และวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องด้วย ประกอบกับมีผู้ให้ข้อมูลตอบ
 ข้อซักถาม ในบริเวณอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปางนี้จะจัดให้มีหลักปฏิบัติ
 คนที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้รบกวนสภาพแวดล้อม กิจกรรมที่เหมาะสมกับวนอุทยานม่อนพระยาแช่
 อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ควรแบ่งเป็นการเดินศึกษาธรรมชาติหรือเดินป่ามีวัตถุประสงค์เพื่อความ
 เพลิดเพลินประกอบกับการศึกษาหาความรู้สัมผัสธรรมชาติและองค์ประกอบโดยการเดินศึกษา
 ธรรมชาติจะมีทั้งการเดินศึกษา แบบครึ่งวัน และเต็มวันเพื่อศึกษาและชมลักษณะที่แตกต่างกันของ
 ลักษณะทางธรณีวิทยา ภูมิประเทศ พืชพรรณสัตว์ป่านานาชนิดที่ทำให้เกิดระบบนิเวศที่หลากหลาย
 ของวนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งจะจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวโดยจะ
 จัดเป็นกลุ่มขนาดเล็กหรือเป็นเอกเทศ การเดินศึกษาธรรมชาตินี้จะมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นคนท้องถิ่นเป็น
 ผู้นำทาง กิจกรรมการชมวิวิทิวทัศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลิน และสัมผัสธรรมชาติของ
 วนอุทยาน และกิจกรรมการพักผ่อนมีวัตถุประสงค์เพื่อสัมผัสธรรมชาติและควรจัดให้มีเขตพื้นที่
 สำหรับพักผ่อนอย่างเป็นสัดส่วน โดยทางวนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง อาจมี
 การจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการหาของป่าโดยไม่ทำลายธรรมชาติวิถีชีวิตในการใช้ชีวิตใน
 ป่าเป็นต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป นอกจากนี้ผลกระทบ
 ที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการเดินป่า การเดินศึกษาธรรมชาติ การเดินชมวิวิทิวทัศน์
 และการพักผ่อนต่อสังคัมและเศรษฐกิจ มีผลกระทบที่เปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดีและควรปรับปรุง
 คือการเกิดปัญหาอาชญากรรมและปัญหาการอพยพย้ายถิ่นเพราะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ผลกระทบจาก

ปัญหาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณา วงษ์วานิช (2539: 147-148) ระบุว่า เมื่อการท่องเที่ยวเจริญก้าวหน้า ทำให้มีนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้าสู่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น สิ่งที่มาคือ ปัญหาอาชญากรรม ได้แก่ การล่อลวงนักท่องเที่ยว การชิงทรัพย์ การขโมยทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ สอดคล้องกับ โสภสมถาว เพชรานนท์ (2547: 175-176) พบว่าการเกิดอาชญากรรมขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น รายได้ ทำเลที่อยู่อาศัย เพศ เป็นต้น และการลักทรัพย์มักมีมูลเหตุจูงใจส่วนใหญ่คือผลตอบแทนที่ได้รับมากกว่าต้นทุนจากการกระทำผิด ดังนั้นเมื่อพิจารณาประโยชน์จากการลักทรัพย์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการกิจกรรมนั้นหนาตาการต่างๆ แล้ว เห็นได้ว่า มีช่องทางที่สามารถระงับการลักทรัพย์ได้โดยง่าย และไว้ซึ่งมาตรการป้องกันประกอบกับการขาดซึ่งความระมัดระวังจากภัยในการลักทรัพย์ของนักท่องเที่ยว ซึ่งเจ้าหน้าที่วนอุทยานต้องจัดทำเป็นมาตรการที่สามารถป้องกันภัยดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรการบทลงโทษที่เด็ดขาด และต้องกระตุ้นเตือนให้นักท่องเที่ยวตื่นตัวต่อภัยดังกล่าวในลักษณะที่ไม่ให้เกิดการตระหนก โดยอาศัยกระบวนการประชาสัมพันธ์และจัดทำข้อตกลงในการนำสินทรัพย์มีค่าติดตัวเข้ามา เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจจะมีต่อการท่องเที่ยววนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ดังนั้นการลดแรงจูงใจต่อการก่ออาชญากรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ในทำนองเดียวกันงานวิจัยของ คณะกรรมการอำนวยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (2544) อ้างใน วีระพล ทองมา และ ประเจต อำนวย (2547: 108) พบว่า การอพยพถิ่นฐานมักเกิดจากรายได้เป็นแรงจูงใจที่สำคัญ และกระตุ้นให้เกิดบุคคลต่างถิ่นเข้ามาพักอาศัยเป็นการถาวรหรือชั่วคราวเพิ่มมากขึ้น โดยเป็นการอพยพเข้ามาทำการค้าขายเพื่อหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นั้นสามารถได้มาซึ่งข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ และผู้ที่จะนำเอาผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการศึกษาให้ลึกซึ้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

หัวหน้าวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง ควรดำเนินการดังนี้

1. ควรจัดประชุมปรึกษาหารือกับประธาน และคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดต่อกับวนอุทยานม่อนพระยาแช่ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อขอความร่วมมือในการจัดเวรยามตรวจดูความเรียบร้อยภายในวนอุทยานฯ เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่
2. ควรจัดสร้างป้อมยามก่อนถึงทางเข้าวนอุทยาน เพื่อใช้เป็นจุดตรวจ และสอบถามพร้อมทั้งมีการจดบันทึกหมายเลขทะเบียนรถ รวมถึงลักษณะของรถ และจำนวนคนที่เข้ามาในพื้นที่
3. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของเอกสารและป้ายเตือนต่าง ๆ และจัดทำข้อตกลงในการนำทรัพย์สินมีค่าติดตัวเข้าไปภายในวนอุทยาน รวมทั้งต้องกระตุ้นเตือนให้นักท่องเที่ยวตื่นตัวต่อภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นด้วย
4. ควรออกมาตรการและบทลงโทษที่เด็ดขาดสำหรับผู้กระทำความผิด เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อมั่นในเรื่องของความปลอดภัย

ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 13 (สาขาลำปาง) ควรดำเนินการดังนี้

1. สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำ การประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดการตื่นตัวเพื่อเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เช่น การจัดอบรมประกอบด้วย สื่อวีดิทัศน์ สิ่งพิมพ์ ป้ายเตือนต่าง ๆ เป็นต้น
2. ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในในการดำเนินการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ควรดำเนินการดังนี้

1. ควรจัดมาตรการป้องกันปัญหาการอพยพย้ายถิ่น ซึ่งมักจะเข้ามาในรูปแบบของการค้าขายและนักท่องเที่ยว จึงต้องมีการจัดระเบียบ เช่น หากเป็นประชาชนที่เข้ามาค้าขาย ควรมีระบบการจัดพื้นที่ค้าขายให้เป็นระเบียบ ได้สัดส่วนเหมาะสมกับพื้นที่และมีการกำหนดกฎเกณฑ์ให้ปฏิบัติตามร่วมกัน
2. ควรจัดประชุมปรึกษาหารือกับประชาชนในพื้นที่ตำบลพิชัย ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง

3. ควรสนับสนุนงบประมาณในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย และควรมีการปรับแผนให้เป็นแผนงานต่อเนื่องประจำปีเพื่อที่จะได้งบประมาณสนับสนุนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง เท่านั้น ไม่สามารถนำไปอ้างอิงหรือเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ ดังนั้น การทำวิจัยครั้งต่อไปควรจะขยายพื้นที่ในการทำวิจัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยอาจจะทำวิจัยให้ครอบคลุมในพื้นที่ระดับอุทยานแห่งชาติต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความยั่งยืนมากที่สุดตลอดจนไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สังคมและเศรษฐกิจของชุมชน

2. การศึกษาครั้งต่อไปอาจมุ่งในประเด็นต่าง ๆ ตามการวิจัยครั้งนี้ แต่ควรศึกษาในทัศนระของนักท่องเที่ยวหรือผู้นำเที่ยว (มัคคุเทศก์) เพื่อนำความคิดของทุกฝ่ายมาเปรียบเทียบกัน เพื่อหาแนวทางการจัดกิจกรรมนันทนาการให้เกิดความยั่งยืนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2539. **พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน ครั้งที่สอง**. เอกสารประกอบการสัมมนาวิสัยทัศน์ท่องเที่ยวไทยสู่ก้าวใหม่ ปี 2000. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. 2544. **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: บริษัทอัลซ่า จำกัด.
- เกษม จันทร์แก้ว. 2540. **วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ. 2545. **การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. 2537. **การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูชีพ ยาวพัฒน์. 2543. **นันทนาการ**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เต็มศักดิ์ คทวนิช. 2546. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2538. **จิตวิทยาทั่วไป**. นนทบุรี: เอส พี พรินติ้ง.
- ทวีเดช ทองอ่อน. 2541. **“การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา (Marine Ecotourism)”, Ecotourism Network**. ม.ป.ท.
- ทิพย์พรรณา เทียงธรรม. 2547. **การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขาอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว กรณีศึกษาหมู่บ้านรวมมิตร ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย**. เชียงใหม่: ปัญหาพิเศษปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ธีรพัฒน์ ต้อตัน. 2546. **ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง**. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นวลศิริ เปาโลहितย์. 2531. **จิตวิทยาสังคมเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิ่มอนงค์ อ่อนอก. 2543. **กระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการตลาดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในครัวเรือน**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- นิวัติ เรืองพานิช. 2546. **นิเวศวิทยาทรัพยากรธรรมชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นำชัย ทนผล. 2542. **การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- _____. 2543. “การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง”. **วารสารการส่งเสริมและพัฒนา** 12, 2 (มิถุนายน-กรกฎาคม): 5-6.
- บรรเทิง เกิดปรำงค์ และ เจษฎา เจียรนัย. 2544. **นันทนาการ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ. บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. **การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. 2548. **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: บริษัทเพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. **วิธีการวิจัยทางพฤกษศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พวงค์ ยะวิญชาญ. **เจ้าหน้าที่ป่าไม้**. 2549. สัมภาษณ์. 30 เมษายน.
- พีระพงศ์ บุญศิริ. 2542. **นันทนาการและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: โอเคเอ็นเอส โตร์.
- ภาณุ ไทยเจริญ. 2547. **การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษา: อุทยานแห่งชาติออบขาน จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: ปัญหาพิเศษปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- มธุรส สว่างบำรุง. 2542. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กิตติการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2541. **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2535. **เอกสารการสอนชุดวิชา การป่าไม้ชุมชน (social forestry)**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. 2545. **การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ราตรี ภารา. ม.ป.ป. **ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: บริษัทอักษรภาพิพัฒน์ จำกัด.
- รัจรี นพเกตุ. 2539. **จิตวิทยาทั่วไป: การรับรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ปรกาศพริก.

- วรรณพร วณิชชานุกกร. 2540. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: Ecotourism. กรุงเทพฯ: กองวิชาการและการฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วรรณ วลัยวานิช. 2539. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์.
- วัลลภพันธุ์ สถิตยยุทธการ ลำอาง หิรัญบุรณะ และ พยอม ธรรมบุตร. 2541. การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สถาบันการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วีระพล ทองมา และ ประเจต อำนาง. 2547. ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. รายงานผลการวิจัย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศรีธญา วรากุลวิทย์. 2546. ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้าพรินติ้ง.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. 2543. สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมบัติ กาญจนกิจ. 2540. นันทนาการชุมชนและโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2542. นันทนาการชุมชนและโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2544. นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สินธุ์ สโรบล. 2543. “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: เส้นทางสู่ความเข้มแข็งของชุมชน”. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี การวิจัยเพื่อท้องถิ่น ครั้งที่1: ม.ป.ท.
- _____. 2546. การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่: โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.
- สุพิศวง ธรรมพันทา. 2540. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ: คีดี บุ๊คสโตร์.
- โสมสกว เพชรานนท์. 2547. เศรษฐศาสตร์เมือง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรัสวดี คำมี. 2546. ผลที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านทุ่งโป่ง ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: ปัญหาพิเศษปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อุไรวรรณ พวงสายใจ. 2545. ทูทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อำนาจ เจริญศิลป์. 2543. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง

แบบสัมภาษณ์เลขที่.....

วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....

ชื่อ-สกุล ผู้ให้ข้อมูล.....บ้าน.....หมู่ที่.....

ชื่อ-สกุล ผู้สัมภาษณ์.....

- คำชี้แจง: 1. แบบสัมภาษณ์นี้ใช้สำหรับเจ้าหน้าที่ประจำวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง คณะกรรมการบริหารชุมชนบ้านต้นตอง บ้านทรายไหล่เหมืองและบ้านไร่ศิลาทอง รวมถึงเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. ผู้สัมภาษณ์ขอรับรองว่าจะเก็บข้อมูลชุดนี้ไว้เป็นความลับ เพื่อประโยชน์ในงานวิจัยเท่านั้น คำตอบที่ได้ไม่มีถูกผิด แต่เป็นเพียงความคิดเห็นที่สามารถช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
3. แบบสัมภาษณ์มีด้วยกัน 3 ตอน โดยผู้สัมภาษณ์กรุณาเติมข้อมูลให้ครบทุกข้อความ

ตอนที่ 1 รูปแบบการจัดกิจกรรมนันทนาการภายในวนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง

คำชี้แจง: ผู้สัมภาษณ์กรุณาให้ผู้ให้ถูกสัมภาษณ์ระบุ

1. กิจกรรมเดินป่า

1.1 ลักษณะและเส้นทางเดินป่า

1.1.1

1.1.2

1.1.3

1.1.4

1.1.5

1.2 กิจกรรม

1.2.1

1.2.1

1.2.3

1.2.4

1.2.5

1.3 สัตว์ป่า

2.2.1

2.2.2

2.2.3

2.2.4

2.2.5

2. กิจกรรมศึกษารธรรมชาติ

2.1 ลักษณะและเส้นทางเดินป่า

2.1.1

2.1.2

2.1.3

2.1.4

2.1.5

2.2 กิจกรรม

2.2.1

2.2.2

2.2.3

2.2.4

2.2.5

2.3 พันธุ์ไม้และพันธุ์พืช

2.3.1

2.3.2

2.3.3

2.3.4

2.3.5

3. กิจกรรมชมวิวกีฬาทันที**3.1 ลักษณะและเส้นทาง**

3.1.1

3.1.2

3.1.3

3.1.4

3.1.5

3.2 กิจกรรม

3.2.1

3.2.2

3.2.3

3.2.4

3.2.5

4. กิจกรรมพักผ่อน**4.1 สถานที่**

4.1.1

4.1.2

4.1.3

4.1.4

4.1.5

4.2 กิจกรรม

- 4.2.1
- 4.2.2
- 4.2.3
- 4.2.4
- 4.2.5

**ตอนที่2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ถึงผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ**

คำชี้แจง : ผู้สัมภาษณ์กรุณาอ่านข้อคำถามและคำตอบถึงผลกระทบจากการจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผ่านมาตามประสบการณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าเรามีประสบการณ์เช่นไรตามกิจกรรมการท่องเที่ยวใน แต่ละกิจกรรมแล้วให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกตอบเพียงข้อใดข้อหนึ่ง โดยผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อคำตอบนั้น ๆ

1. กิจกรรมเดินป่า

ก. ผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. การปรากฏตัวของสัตว์ป่าพบบ่อย ๆนาน ๆ ครั้งไม่พบเลย			
2. ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า			
3. ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า			
4. ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน			
5. ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช			
6. ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล			
7. กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			

ข. ผลกระทบด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่			
2. ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา เช่น ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์และข่มขืน เป็นต้น			
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน			
4. ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว			
5. การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินในพื้นที่สูงขึ้น			

2. กิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติ

ก. ผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. การปรากฏตัวของสัตว์ป่าพบบ่อย ๆนาน ๆ ครั้งไม่พบเลย			
2. ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า			
3. ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า			
4. ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน			
5. ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช			
6. ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล			
7. กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			

ข. ผลกระทบด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่			
2. ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา เช่น ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์และข่มขืน เป็นต้น			
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน			
4. ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว			
5. การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินในพื้นที่สูงขึ้น			

3. กิจกรรมเดินชมวิถีทัศน์

ก. ผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. การปรากฏตัวของสัตว์ป่าพบบ่อย ๆนาน ๆ ครั้งไม่พบเลย			
2. ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า			
3. ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า			
4. ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน			
5. ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช			
6. ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล			
7. กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			

ข. ผลกระทบด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่			
2. ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา เช่น ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์และข่มขืน เป็นต้น			
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน			
4. ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว			
5. การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินในพื้นที่สูงขึ้น			

4. กิจกรรมการพักผ่อน

ก. ผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. การปรากฏตัวของสัตว์ป่าพบบ่อย ๆนาน ๆ ครั้งไม่พบเลย			
2. ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า			
3. ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า			
4. ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน			
5. ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช			
6. ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล			
7. กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			

ข. ผลกระทบด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่			
2. ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา เช่น ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์และข่มขืน เป็นต้น			
3. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน			
4. ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว			
5. การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินในพื้นที่สูงขึ้น			

ภาคผนวก ข
ผลการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability)

ตารางผนวก 1 ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของข้อความเกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดกิจกรรม
นันทนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง

ข้อความ	ค่าความเชื่อมั่น
1. กิจกรรมเดินป่า	
- การปรากฏตัวของสัตว์	0.723
- ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า	0.788
- ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า	0.712
- ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน	0.758
- ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช	0.725
- ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล	0.810
- กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์	0.758
ทรัพยากรธรรมชาติ	
- ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่	0.741
- ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา เช่น	0.786
เชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ และข่มขืน เป็นต้น	
- การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน	0.736
- ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว	0.759
- การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินในพื้นที่สูงขึ้น	0.814
2. กิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติ	
- การปรากฏตัวของสัตว์	0.832
- ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า	0.725
- ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า	0.758
- ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน	0.825
- ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช	0.758
- ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล	0.698

ตารางผนวก 1 (ต่อ)

ข้อความ	ค่าความเชื่อมั่น
- กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	0.712
- ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่	0.812
- ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา เช่น ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ และข่มขืน เป็นต้น	0.798
- การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน	0.726
- ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว	0.745
- การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินในพื้นที่สูงขึ้น	0.845
3. กิจกรรมชมวิทิวทัศน์	
- การปรากฏตัวของสัตว์	0.725
- ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า	0.780
- ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า	0.756
- ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน	0.820
- ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช	0.690
- ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล	0.845
- กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	0.720
- ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่	0.745
- ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา เช่น ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ และข่มขืน เป็นต้น	0.748
- การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน	0.820
- ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว	0.725
- การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินในพื้นที่สูงขึ้น	0.723
4. กิจกรรมพักผ่อน	
- การปรากฏตัวของสัตว์	0.825

ตารางผนวก 1 (ต่อ)

ข้อความ	ค่าความเชื่อมั่น
- ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่า	0.745
- ปริมาณการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า	0.756
- ความหนาแน่นของพืชคลุมดิน	0.801
- ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช	0.726
- ปริมาณต้นไม้ที่เสียหายหรือมีบาดแผล	0.715
- กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	0.692
- ปริมาณการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่	0.725
- ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา เช่น ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ และข่มขืน เป็นต้น	0.712
- การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน	0.841
- ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว	0.715
- การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินในพื้นที่สูงขึ้น	0.709
รวม	0.761

ภาคผนวก ค
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาววิชญญาภรณ์ ศรีสุวรรณค์
เกิดเมื่อ	26 พฤษภาคม 2520
จังหวัดที่เกิด	จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2538 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง พ.ศ. 2542 ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สถาบันราชภัฏลำปาง พ.ศ. 2549 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนันทนาการ และการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2542 – 2543 นักวิชาการเผยแพร่ วนอุทยานม่อนพระยาแช่ จังหวัดลำปาง (สำนักงานป่าไม้เขตจังหวัดลำปาง) พ.ศ. 2543 – 2548 เลขานุการและเจ้าหน้าที่การเงิน มหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนดุสิต ศูนย์ลำปาง พ.ศ. 2549 – ปัจจุบัน อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง
การศึกษาดูงาน	พ.ศ. 2548 Eco Tourism & Economic Development Exchange Program Washington USA.